

הישיבה השישים-ושש של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, י"ב באדר התשמ"ה (5 במרס 1985)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. הצעת סיעת מפ"ם להביע אי-אמון לממשלה בגלל ממדי העוני והעלאת מחיריהם של המוצרים המסובסדים; הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל מעשיהם של כוחות הביטחון בלבנון ובגדה-המערבית, בשל העלאת המחירים וביטול הסובסידיות ובשל הפגיעה בקצבאות ובמענקים של הביטוח הלאומי; הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל העלאת מחיריהם של מוצרי היסוד והתרחבות מעגל העוני בישראל; הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל "היד הקשה" שהונהגה באחרונה בלבנון

מפ"ם, חד"ש, ר"צ והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה. הפותחת. חברת הכנסת חייקה גרוסמן, בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, טרם התאוששנו מן המחזה המביש שהוצג בכנסת לפני שבוע, ותיקים בבית הזה טוענים שלא זכור להם מעמד כזה, מעמד גם טרגי גם גרוטסקי — מחציתם של חברי הממשלה נעדרים בעת ההצבעה על התקציב.

לפי ההגיון ועקב הדברים שהשמיעו בדיון זה חברי הכנסת ישראל קיסר, נאום ארד, שושנה ארבל-אלמחולני ודאק אמיר, מן הדיון היה שמחצית זאת תיעדר. חברי הכנסת ממפלגת העבודה ביקרו בשצף קצף את התקציב, אך מי שהדיר את רגליו מן המליאה היו חבריו לסיעה של שר האוצר, אביו מולידו של התקציב, אף לא שר אחד מן הליכוד נוכח, אף לא אחד לרפואה, ולוא רק כדי שלא יגידו בגת, ולוא רק כדי להפגין נוכחות. כך זה היה וכנראה כך זה יהיה, הרעיון והמעשה הכלכלי — מעשה מודעי הוא; והקול, הקול בהצעה — קולה של מפלגת העבודה הוא.

אתה תוהה ושואל את עצמך: של מי הממשלה הזאת? מי נוטל על עצמו אחריות ומי מטופד? מי קובע ומי מחליט? מי מנהיג את הממשלה הזאת? איפה מסתיימת בממשלה הזאת הפארסה ואיפה מתחילה הטרגדיה? מה יוצא לנו, למדינה, מכל האיוונים הלולייניים האלה? יש רושם שכל המדיניות הכלכלית והתקציב הם ילד בלתי חוקי, ועוד לא יבשה הדיו של המדפיס — הפרטי מכובד, זה שהדפיס את התקציב, כי במדפיס הממשלתי שקט, מפתרים — וכבר נחתה עלינו עליית מחירים, המשאירה את המשק שוב במצב של בוקה ומכולקה, עסקת החבילה הפכה להיות פיסת נייר, משרד האוצר ומשרד התעשייה והמסחר כנראה אינם מכירים בה. מצרכי היסוד התייקרו ב"זבנג" כ-25%, מצרכים אחרים התייקרו לפי החלטות מבלבלות, ואין לדעת על סמך איזה שיקול דעת, במפעלים ממשיכים פסי ייצור מסוימים להיעצר ולהיסגר, פועלי ייצור מפותרים, צופים 100 — 150 אלף מובטלים — מהמפעלים "אתא", מנועי בית-שמש, המדפיס הממשלתי, "הארגז", "מרכבים", ומי הבא בתור?

הנה, רבותי, שיש בני מעי. אנשי האוצר, איפה הם? רציתם אבטלה מבוקרת? — יש אבטלה, לא מבוקרת, זה ההישג האדיר להבראת המשק. זה התכנון הכלכלי היחיד שהתבצע. האם לזה התכוונו החותמים על עסקת החבילה? מה

הי"ר מ' כהן-אבידב: בעזרת ה', אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

על סדר-היום הצעות הסיעות מפ"ם, חד"ש, ר"צ והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה. הפותחת, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אין צורך להביע אי-אמון לממשלה שאיננה.

הי"ר מ' כהן-אבידב: נמתין דקה.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

אייאסר לפתוח את הישיבה בלי הממשלה כשעל סדר-היום הבעת אי-אמון.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

לא אפתח ולא אתן לדבר עד שיבוא ראש הממשלה או נציג הממשלה.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

מביעים אי-אמון לכנסת במקום שהכנסת תביע אי-אמון לממשלה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להפסיק את הישיבה. עוד לא היה דבר כזה. באים להביע אי-אמון לממשלה ולא מופיעים לא ראש הממשלה ולא השרים. זה ביזיון לכנסת. יש גבול עד כמה אפשר לוותר על כבוד הכנסת.

מאיר כהנא (תנועת כך): אין גבול, אדוני.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי מתייעצים, מקבלים את האי-אמון ומתפתרים.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

אני מציע להפסיק את הישיבה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני מקבל את דעתכם. אני מפסיק את הישיבה לחמש דקות בלבד, עד שיואלו בטובם להופיע.

(הישיבה הופסקה בשעה 16:04 ותודשה בשעה 16:08).

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני מחדש את ישיבת הכנסת. על סדר-היום הצעות סיעות

מנין? מירושת הסבתא של שר האוצר ופקידיו? האם עלי להזכיר לשרים כי קצבאות הילדים הונהגו כנקודות זיכוי ממס הכנסה בגין הילדים, וכספי הביטוח הלאומי אינם שייכים לא למדינה ולא לפקיד האוצר אלא למבוטחים המשלמים כל חייהם, והמס נוכח מהם במקור?

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, האמירה המקובלת "אנו נותנים מקופת המדינה גם לעשירים" היא תקליט שחוק, תקליט שעבר מן הממשלה הקודמת לממשלה הזאת. אני שואלת: באיזו זכות שחקתם את קצבאות הילדים למחצית?

לממשלה הזאת יש סמט קרב: צמצום בהוצאות הציבוריות — ממש דגל לאומי חדש. האם שאלתם את עצמכם, צמצום של איזו הוצאה ציבורית? האם צמצמתם הוצאות שרים, סגני שרים, לשכות או מכונות? אני מודה שאלה בעיקר צמצומים חינוכיים, אבל יש להם ערך, ומה עם עשרות מיליוני הדולרים לחינוך הייחודי הדתי? היכן נשמע כדבר הזה, שחברי כנסת שתפקידם לפקח על הוצאות הממשלה הופכים מחלקי כספים לפי ראות עיניהם? מבקר המדינה אומר שיש רשימות ושמות פיקטיביים, וחברי הכנסת מן המפלגות הדתיות, לפי קביעה של הממשלה, מחלקים להם כסף מחקקים המדינה. האם חזרנו לגרסה מדרנית של "חלוקה יידן"? ואין הכסף להתנהלות, להתנהלות חרשות?

יהושע מצא (הליכוד):

ולמוסדות בקיבוצים זה כשר? זה כן כשר? ראינו את הבית המפואר שמקימים כעת לזכרו של יגאל אלון ז"ל, עם כל הכבוד שאני רוחש לו.

חייקה גרוסמן (מפ"ס):

זה לא מכספי הירושה של הסבתא שלך? שב בשקט.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת מצא, בבקשה ממך.

חייקה גרוסמן (מפ"ס):

חברי הכנסת, ומה עם מלחמת לבנון? אני חייבת להזכיר

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת מצא, אני מבקש ממך, אפשר לקרוא קריאת-ביניים בלבד, אבל לא להרבות בדיבורים.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

אלעזר גרנות (מפ"ס):

אתה פשוט לא מסוגל להבין שום דבר, חבר הכנסת מצא, הורדת את רמת הכנסת בעשר דרגות.

יהושע מצא (הליכוד):

אתם רוקנתם את קופת המדינה. במשך 30 שנה רוקנתם אותה.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

התבייש לך.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת מצא.

שמתבצע זה המשך עצוב, חברי הכנסת, לשנות "הכלכלה הנכונה". אין ברירה אלא להביא כמה עובדות המראות על העבר, הווה, ובקשה, בסבלנות ותשעמו את האמת.

בשנים 1979 — 1983 גדלו ממדי העוני בצורה מדהימה, מ-6% ל-8% של המשפחות, אבל אם נפנה לנפשות, הרי עוני זה גדל באותן שנים מ-9% ל-12%, כאשר המחצית היא ילדים. מדובר ב-550,000 נפשות בישראל שחיות בעוני, וכל זאת למרות הסובסידיות ולמרות תשלומי הקצבאות.

מדוע גדלו ממדי העוני בשנים האחרונות? עם כל הפגמים שמצאנו בשלטון המערך, הוא הצליח, בשנים האחרונות לשלטונו, לחלק מציפורני העוני 44% מן המשפחות במצוקה, כל זאת בזכות מערכת סוציאלית ענפה, בעיקר בגין קצבאות הילדים. בשנים האחרונות של הליכוד ירדה יעילותה של המערכת הזאת בשליש. הנתונים אינם שלי. פחות ופחות משפחות חולצו מן העוני המנוון. היה פחות בערכם של תשלומי ההעברה של הקצבאות, והשפעתם על איוון הפערים וצמצומם ירדה פלאים. באופן ציני למדי הסתכלו על שחיקת הקצבאות ועל אי-עדכון סף המס, ובשלווה טטואית הריצו את המשק הליברלי, שמשמעותו כל דאלים גבר. הכנסת סף המס ירדה ב-40% ביחס לשכר הממוצע במשק, אילולא הופעל, בלחץ, העדכון הרבעוני של נקודות הזיכוי, היתה שחיקה גדולה יותר.

לא היינו מעלים כל אלה, חברי הכנסת, אלמלא אותה המשיכות, הנהוגה עתה. הפילוסופיה של מתן שירותי צדקה במקום עשיית צדק חברתי עדיין חוגגת כראש חוצות, ולעתים ביתר שאת. כמובן, איננו מגישים עכשיו איימון לממשלה הקודמת אלא לממשלה הזאת, ומשום שבנושא זה היא ממשלת המשך ולא ממשלת תמורה. ממשלה זאת היכתה את הסובסידיות בצורה בלתי מבוקרת. הוכח כי מכשיר הסבסוד יכול להיות יעיל בתנאי שהוא איננו מכשיר יחיד. החזקת רמת סובסידיות גבוהה בצורה אבסורדית לצרכים אלקטורליים לא הפריעה לממשלה הקודמת לפגוע בתשלומי העברה. בקצבאות ובכלל המערכת הסוציאלית שהושגה, וכך היא איבדה את ערכה, וכך יצאה תאוצה העניי מכלל שליטה.

אם אין עדכון וריסות מדוקדק של רשימת המצרכים המסובסדים, מגיעים לאנרכיה ולשוק של אבסורדים. חברי הכנסת, מי היה אחראי לכך שבין המצרכים המסובסדים דה-פקטו מצאנו טלוויזיות צבעוניות, יסקי ומכוניות? אם מפעילים ויסות ועדכון של הסובסידיות — הסכיתו ושמעו — הרי שיעור ההטבה הגלומה בסובסידיות כאחוז מההכנסה של המשפחות השונות מתחלק כך: 10% תרומה להכנסתן של משפחות של עניים ו-1% בלבד תרומה להכנסתן של משפחות של עשירים.

חברי הכנסת, אפשר לשפר את הפרוגרסיביות הגלומה בהענקת הסובסידיות על-ידי ריכוזן במצרכים המשמשים בעיקר את העניים. מה עשה שר האוצר? הוא העלה את הכוורת ו"כיסוח" 25% מהסובסידיות לחלב, ללחם אחיד, לשמן, למרגרינה, לתחבורה ציבורית, לחשמל ולמים, ועוד חיד נטויה. ובתור ל"כיסוח" — תשלומי העברה, מס על קצבאות ילדים, קצבאות זיקנה, העלאת גיל הזכאות של הזקנים, ובעיקר — כמובן — של הזקנות. תשלום בעד ביקור אצל רופא וכן הלאה וכן הלאה. כל המערכת הסוציאלית היא לצנינים בעיני הממשלה. כדי להיות הוגנת כלפי חלק מן הממשלה. עלי לומר שהמערכת הזאת היא לצנינים לפחות בעיני אלה שמבקעים את המדיניות, כאילו קצבאות הביטוח הלאומי הן מתנה לזכאים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

חבר הכנסת מצא, אינני רוצה להתווכח אתך.

חברי הכנסת, איך זה קרה לנו? מדינת נאט"ו מוציאה 4% לצורכי צבא; ארצות-הברית, עם תורת "מלחמת הנוכחים", מוציאה 7%; אנו — 30%. בכער ידעתי מדוע, אבל עכשיו אני שואלת: אחרי הסכם קמפ-דייוויד, איך זה שהוצאות הביטחון שלנו לא ירדו? למה? — כי יצאנו למלחמה בלבנון. ומי שאחראי למלחמת י"ש ברירה יושב היום בממשלה וקובע את המחירים, את הסובסידיות ואת הקצבאות. במקום לתת את הדין על מלחמה מיותרת עקובה מדם, על בובז דמים, הוא ממשיך לשלוט.

אולי לא ידוע הדבר, חברי הכנסת — וסלחו לי שאני חוזרת עליו: קצבאות הילדים תורמות 15.3% להכנסתה של משפחה בעשירון התחתון, ורק 0.3% להכנסתה של משפחה בעשירון העליון. אם כן, אל ינפנפו נגד עניינו בקיצוצים סתם בלא הבחנה.

אנו חייבים להביע אי-אמון בנושא זה לכל הממשלה, כי אתם נותנים יד לעולל חברתי, לעיוות כלכלי, להגדלת פערם בחברה. הליכוד הרס את המשק, האם אתם הקמתם את השותפות עם הליכוד, כדי להוסיף חטא על פשע? על כל אלה נתונה לכם הצעת אי-אמון.

ואשר למדיניות, חברי הכנסת, מצבי דומה במקצת למצבו של אותו יהודי, שהעז שלו הלכה לאיבוד. הוא בא לבית-הכנסת כדי לשמוע שם דרשה, והדרשן בעל זקנן מתרועע וקצת מגמגם: מה, היהודי מסתכל בדרשן ופעם מניע ראשו כאומר "הן", ופעם מניע בראשו כאומר "לאו". שאלו אותו מה פשר הדבר, והוא הסביר: מצד זה של העמוד נראה הדרשן מנענע את זקנו ומגמגם "מה", ונרמה לי כי זו העז שלי. מצד שני של העמוד, נראה לי כאילו אין זו העז שלי, אלא העז של השכן. וכך אני, כשאני מאזינה להודעותיהם של שרים שונים בקשר ליוזמת מובאק, נראה לי פעם אחת: כן, זו העז שאבדה לי: ופעם אחרת זה נראה: לא, זו לא העז שלי, זו העז של השכן, של "גוש אמונים".

ראש הממשלה אומר: יש על מה לדבר. סגנו וממלא מקומו אומר: תרגיל ביחסי ציבור. יש אפילו מי שאומר: "פורים-שפיל". בקיצור, ממשלה עם פני נוס, אותו אל יונוי בעל שני הפנים, פן צוחק ופן בוכה. מי היא הממשלה האמיתית, ומי המדומה? אבירי הלאומים מהליכוד, מחירות? אלה הרואים אסון לאומי ככל יוזמת שלום, אלה שמתבצרים בסטטוס-קוו מסוכן מבחינה לאומית בשטחים? אלה שרוצים לנצח במירון עם הרב לוינר, אלה הרואים בטרוויסטים יהודים צדיקים גמורים, גיבורי אומה שעורכים למענם מגבית בארצות-הברית? אלה שמעולם לא רצו את הסכם קמפ-דייוויד, שרי ליכוד, שהשלימו עם ההסכם רק מפני שמר בגין חתם על הנייר, כי הם האמינו, כפי שהאמין מר בגין, כי החלק הנוגע לפלשתינאים לעולם לא יתגשם? הם קיוו שהכלב ימות, או שהפריץ ירום והדז יחזיר נשמתו לבורא.

כל יום שנפתח סדק, שנעשה צעד אחד קדימה, ולוא גם הקטן ביותר, לעבר הידברות, הוא יום חשעה באב בשבילם. הם ישבו "שבעה" ויקרעו קריעה. הם פוחדים מפני כל סימן של משא-ומתן. אלה יצטרעו להחליט על גורל השלום?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

ומי עשה את השלום עם מצרים?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

זה מה שאני טוענת, אבל, בדרך בבקשה מה כתוב בהסכם

השלום עם מצרים. מייד אצטט מה כתוב שם. מה כתוב בהסכם קמפ-דייוויד? איך ידעת על מה אני רוצה לדבר עכשיו?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— מה קרה? הרי אתם החצי המבוהל של הממשלה — — —

פסח גרופר (הליכוד):

הי"ר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, ישיבה זו אמורה להסתיים בשעה שבע, בהתאם לבקשת סיעה בכנסת. אם תפריעו, היא תסתיים בשעה שמונה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני מודה לסגן שר החוץ חבר הכנסת מילוא על הערתו, כי על דבר זה בדיק רציתי לדבר עכשיו. איך הכנת זאת?

בהסכם קמפ-דייוויד כתוב: המשלחת של מצרים וירדן יכולה לכלול פלשתינאים מהגדה-המערבית ומעזה, או פלשתינאים אחרים, כפי שיוסכם. ובהסכם המסגרת, בסעיף (1) מדובר בנציגים של העם הפלשתינאי.

חברי הכנסת, שנות דור, מאז השותפות של מפ"ם במערך, התווכחנו במסגרת המערך על עניין הלאומים. אבל אנחנו ידענו, כי יום יבוא ובפגישה פרגמטית חיוכית ימחקו את הלאומים הנצחיים, והאינטרס הלאומי ינצח את הססמה הנבוכה והכוזבת "לעולם לא". ראש הממשלה הגיב על יוזמת מובאק ב"הן" קצת חלוש, קצת קריד. אבל בתנאים האלה, כמצב של שותפות עם הליכוד, אין לזלזל גם ב"הן" הזה.

חברי הכנסת, הוויכוח בשאלה עם מי נשכ למשא-ומתן, עם איזו נציגות פלשתינאית, בסופו של דבר איננו הוויכוח העיקרי. אך הוא בבחינת חוסס עורקים. הוא דוחה את הוויכוח על היעדים הלאומיים האמיתיים. ומה הוא הוויכוח על היעדים האמיתיים? חשיבותו של השלום בשביל עם הרוצה להציל את עצמו אחרי שמר והשמרה מכש הגלות ומניון יהדות.

הניסוח שהוגש על-ידי מובאק כדבר נציגים פלשתינאים, שמזדהים עם אש"ף אבל אינם מזוהים ארגונית עם אש"ף, כשמדובר לא במדינה פלשתינאית ולא במשא-ומתן ישיר עם אש"ף, הוא בבחינת מחווה לראש הממשלה והתחזקות מרחיקת-לכת. הרי גם מר בגין אמר שלא נשפש בתעודות הזהות של הנציגים הפלשתינאים. על מה רגשו הרוחות? על מה נעז אמות הסיפים ומנן הסיורב על הסף?

אדוני היושב-ראש, אני מוכרחה לשאול, מה רע בכך שהמצרים הופיעו עם יוזמה בגלל האינטרס להשיג לגיטימיות בין-לאומית ככלל, ובארצות-הברית בפרט? הרי כל אחד מבין שלא ייכון שלום אם לא יהיו מעוניינים בו.

ההנהגה הפלשתינאית היתה חולה במחלה, הנפוצה לצערי גם בקרב חלק ממנהיגיו. האמינו, הדרך הזאת, שעל-פיה רק בהכרעת כוח נפלא לנו דרך לעתיד, היא דרך שלא עמדה במבחן. העיקרון הזה, שרק מאבק מוויז יכריע, אומר למעשה: או אנחנו לא הם, — יש יסוד להניח כי הפלשתינאים לפחות רובם, הגיעו לא — ואני מודה, בהתקדמות רצופה נסיגות — למסקנה כי הפתרון המדיני יקדם יותר את עניינם ואין סיכוי לפתור את הבעיה שלהם רק במאבק מוויז.

אני לא מזדרח. אני יודעת שבנוסחה החדשה הזאת עדיין אין היפרדות מהטורד ומהמאבק המוויז, וטרם הוכרז על הכרה הדדית בינינו לביןם, אך יש התקדמות. השאלה היא, היישאר התמורות בצד השני בלבד ואצלנו לא תהיה כל תחוזה? האם

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. הצעת אי-אמון נוספת לחבר הכנסת חופיק טובי.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם פתיחתה של מלחמת לבנון הנפשעת, הגישה סיעתנו הצעת אי-אמון בממשלה. היינו, לצערנו, היחידים שהצביעו על אי-אמון. כ"ו חב"ר כנסת לא השתתפו בהצבעה והיתר חמכו במלחמה. כיום, עם כישלונה המביש של המלחמה והתגלות הנזק הגדול שגרמה לעם ישראל, בנוסף על הטרגדיה שהיא חוללה לעם הלבנוני ולעם הפלשתינאי, רבים מאלה שהצביעו בעד המלחמה הביעו חרטה ואף ביקורת עצמית. כיום רוב העם בישראל מודע לשגיאה הפטלית בפתיחת המלחמה. עמדתנו אז, של התנגדות למלחמה מיומה הראשון, הוכחה נכונה, כפטריטית וכנוכעת מאינטרס השלום וביטחונם של עמי האזור.

אנו מגישים שוב הצעת אי-אמון היום, כאשר כוחות צה"ל פותחים שנית במלחמה אכזרית ונפשעת נגד העם הלבנוני, מלחמת נקם, בניסיון להציל את היוקרה האבודה של מדיניות הכוח, שפשטה את הרגל. אנו קוראים שוב לכנסת לגנות מלחמה שנית זאת נגד העם הלבנוני ולהביא להפסקתה.

הליכוד והמערך שוב יחלכו וידחו את הצעת האי-אמון. אבל, משוכנעים אנו שיבוא היום, הוא לא ירחק, ויתגלה שוב וייוודע עומק הנזק והפשע הנגרמים כיום. לא רק לעם הלבנוני, קורבן מדיניות אגרופ הברזל, אלא גם לעם ישראל עצמו. רבים מכס שטרטור, אם יהיו ישרים עם עצמם, לעשות ביקורת עצמית על זה, שגם הפעם לא הביעו אי-אמון למדיניות הכוח וההרפתקנות המופעלת כיום בלבנון. במקום להסיק את המסקנה הגיונית מכישלון המלחמה והתקפות ולסגת ללא כל שהייה נוספת, מנסים ראשי השלטון, בעיקר שר הביטחון ממפלגת העבודה, להציל את ההרפתקה הלבנונית, את מדיניות הכוח שנכשלה, על-ידי שימוש חוזר בכוח ברוטלי של הצבא, ומאיימים על העם הלבנוני שחייו לא יהיו חיים, כדברי שר הביטחון, אם לא יישמר השקט.

מי הוא זה המפר את השקט וגורם להקזת דמם של יהודים וערבים, אם לא הכיבוש הישראלי שצריך היה להסתיים מזמן, שצריך לסיימו בכל מקום, גם בלבנון, בכל השטחים הערביים שנכבשו מאז יוני 1967?

ראינו ביום שישו כערב בתוכנית הטלוויזיה "יומן אירועים" את התמונה המזעזעת של פעולת אגרופ הברזל בכפר ג'יפית בדרום-לבנון. זה היה מתחז מצונזר ומשופץ מספר מחזות פשעי המלחמה המתחדשת נגד העם הלבנוני. עדויותיהם של קצינים וחיילים שוב מדברות על מעשי טבח, רוגמת הירצחם בדם קר של 12 הנערים ב-15 בפברואר בוואדי על ידי מבואות צידון; הטבח בכפר סיר אל-ג'רבייה והירצחם של 9 מבני הכפר ב-23 בפברואר, לפי הגרסה הרשמית של צה"ל. אלה הם אירועים שגרתיים כיום, של יום יום, הטרור הקולקטיבי נגד תושבי דרום לבנון, הטרור בעת החיפושים המשפילים בכפרים, הריגתם של עשרות ואולי מאות, כרי שהתושבים יראו ויירחצו, פיצוץ מאות בתים בכפרים, כפי שאירע בכפר סלים, באל-כוזרייה ובמערקה כיום שבת האחרון, ובעשרות כפרים אחרים. גם הפיצוץ הנפשע במגידל-א-חוסנייה בכפר מערקה והטבח שהתלווה — האחריות בסופו של דבר נופלת על אלה, המאיימים שחיי הלבנונים לא יהיו חיים. כוחות האו"ם עדים לפשעים נוראים בכפרי הדרום של לבנון, ולא יצליח ניסיונו של שר הביטחון לטשטש את רת האשמות של כוחות האו"ם בכך שהוא מכנה אותם "נבלות".

יתבצרו מר שמיר ומר לוי, שרי הממשלה הבכירים, בעמדה שעדיין אין עם מי לדבר, כאשר למעשה כוונתם היא, שאין על מה לדבר?

הליכוד איננו רואה מוצא בפשרה וממשיך לדגול ב"כולו שלי", וכך הוא מוצא את עצמו מושיע יד לטרבני השלום בקרב אויביו מעבר לגבול. לפני ששרי הליכוד קראו את נוסח ההסכם בין חוסיין לערפאת, לפני שאותה חזית סירוב שלנו בדקה את ההצעה המצרית, הודרוו מייד לומר: לא, כל סעיף שאיננו מוצא חן, פוסל את התוכנית כולה. כל סעיף שהוא חיובי, הוא תרגיל פרסומת, הוא תרמית. מה שמדריך אותם, את שרי הליכוד, הוא הפחד מפני הרגע שבו צריך יהיה לומר מהי מהות השלום שאנו מציעים; ויכול להיות שזה רפלקס מותנה שלילי, או שזה אינטרס אישי פנים-מפלגתי, או הכול יחד.

זוהי ממשלה? שר אחד יוצא משיבתה ואומר: "הכול בכל"ת". שר אחר אומר: "יש פריצה". בצער ובעצב שמענו אמר את דברי השר ארנס על הפגישה עם מר אל-כוכ, יסלח לי, ויסלח לי גם השר ארנס — ואני מאוד מעריכה אותו אישית, אבל לא פוליטית — מדינאי איננו מדבר כך, אדוני השר, גם אם זאת היא דעתו.

חיים קופמן (הליכוד):

את מעריפה מלכים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני שומעת מה שאתה מדבר, ונראה שאני מפסידה הרבה.

חיים קופמן (הליכוד):

את מהללת כל הזמן את מלכי ירדן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

זו אינטרפרטציה מאוד חופשית שלך, והאינטרפרטציה שלך היא בהחלט מגמתית וצפויה מראש.

חיים קופמן (הליכוד):

בשנים האחרונות אחם מהללים אפילו את ארצות-הברית.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אינך מסוגל להפתיע בשום דבר.

מה שאני רוצה לומר הוא, שאנחנו מביעים אי-אמון בגלל ה"הן" וה"לאו" בממשלה, בגלל אי-יכולתה לתפקד כשלמות, בגלל היותה "כפר חם", בגלל השותפות שהיא שעטנו, ובגלל כל אלה:

1. ענייני הכלכלה והחברה שנמסרו כמנופול לירי הליכוד שאינו אחראי למעשי. הוא ממשיך במקום שבו המשיכו בממשלה הקודמת, בממשלה שהיא אחראית להעמקת פערים מיום ליום, פוגעת בחלשים וממשיכה בכלכלה ללא דרך, ללא תוכנית ובהרבה בלבול.

2. הצירוף הפוליטי שהביא להחלטה לצאת מלבנון בשלבים, השלבים היוצרים בינתיים את ה"אין בררה", ולפי ה"אין ברירה" נוהגים ככיבוש בכביבוש, מפעילים עונשים קולקטיביים ביד חזקה, כל אלה עלולים להכות כבומרנג בביטחון הצפון לטווח ארוך.

3. בגלל החצי השני של הממשלה, הלווא הוא הליכוד, ששם וטו על כל צעד, והוא עלול לכבות כל ניצוץ — אני מרבת רק על ניצוץ — של תקווה לשלום, להמית כל אפשרות להידברות עם העם הפלשתינאי בעודה באיבה ולטרפד כל פשרה וכל גרמול כיחסים עם השכנים.

על כל אלה נתון לכם אי-אמון.

והתשתית כהרחבתן; ולמרות האילוצים התקציביים היו השנה 1,400 התחלות בנייה ביהודה ובשומרון ובתבל-עזה, כדברי סגן ראש הממשלה השר לוי, העובדות המוגמרות בשטח, לפי דעתו, הן שיקבעו, וכל היתר, כנראה, הוא לדעת הממשלה הצגות רמיה.

עם צעדים אלה של הממשלה בשטחים הכבושים, המנוגדים לאינטרס הדריקים עם העם הפלשטינאי ולאנטרס השלום והופכים את הצעת השלום למגוחכת, עם צעדים אלה מחריף שר הביטחון יצחק רבין, מנהיג מפלגת העבודה, את מדיניות אגרוף הברזל גם בגדה וגם ברצועה. מדיניות זאת הופגנה לאחרונה בהתפרצות כוחות הכיבוש באוניברסיטאות — בבירזית, בא-ג'יח ובמוסדות חינוך אחרים — ויש לגנותה בכל החומרה. המעצרים הארמיניסטרטיביים ההמוניים המתחדשים בגדה וברצועה, חידוש פשע הגירוש מהמולדת, כפי שקרה בגירושיו של איש הציבור עלי שהין, אחרי 15 שנות מאסר, הגברת משטר הדיכוי בבתי-הסוהר, הפקרת זכויות האדם המתגלות בבתי-הסוהר אל-פארעה, שבו מתפשטות המחלות והמגפות בכלל העדר תנאים סניטריים מינימליים, ובנוסף על כל זה החמרת התנאים הכלכליים, כדי להביא לייאוש ולהשלמה עם הכיבוש — כל אלה, חברי הכנסת, חושפים את פניה האמיתיים של הממשלה ומחייבים להביע לה אי-אמון.

ובצד השני של המטבע — מדיניות הפגיעה ברמת חייהם של המוני העמלים, לפי צוויה של וושינגטון, שאינה חדלה מלדרוש את הורדת רמת החיים כתנאי לעזרה הצבאית והכלכלית; ההעלאות החדשות התלולות של מחירים, הורדת הסובסידיות תוך כיווי והתעלמות מתגרה מההסתדרות השותפה לעסקות החכילה, עסקות אשר מתגלות כעסקת רמאות אחת גדולה כלפי ציבור העובדים, ובאותו זמן הנהגת ההסתדרות משתפת פעולה עם הממשלה ועם המעבידים בכנסות מחאות טרק, דוגמת נאומיו של חבר הכנסת קיסר בכנסת, במקום לקרוא לציבור העובדים להתארגן למאבק נגד הגירות של הממשלה, הגוחלת את פח הלחם ומגדילה יום יום את צבא המוכסלים.

את האי-אמון בממשלה מביעים היום עשרות אלפי המבוטחים, שבנוסף על שמירת קצבאותיהם מדי חודש בחודשו, מאיימת עליהם הממשלה בגירות חדשה, במסים נוספים, בקיצוץ קצבאות הילדים ובשחיתות, בהעלאת גיל קבלת הקצבאות לנשים ולגברים ובתחבולות נוספות.

את האי-אמון בממשלה מביעים היום אלפי פועלי "אתא" וכני משפחותיהם, שהושלכו אחר עשרות שנות עבודה לרחוב, למצוקה ולאבטלה. מביעים אי-אמון בממשלה פועלי בית-שמש, אשר מכת האכזבה מאימת עליהם, אלפי הפועלים הערבים המוצאים את עצמם כיום הקורבן הראשון למדיניות האבטלה, וגם תושבי עיירות הפיתוח כירוחם ומקומות אחרים, הסובלים מחוסר עבודה וממצוקה.

זו ממשלה שראשה הכטיח לפני שלושה חודשים לראשי המועצות המקומיות הערביות שהוא יסדיר מיד חשלוס פיגורים בסך 3 מיליארדי שקל בלבד. עובך חודש ועוד חודש והכסחה זו כאילו לא הייתה ולא נבראה, עד שהוא מאלץ את הרשויות המקומיות הערביות להכריז על שכיחה פתוחה. לממשלה כזאת, המתעללת בזכויות אזרחיה ומשקרת להם בהערך כל כבוד, ודאי שמגיע אי-אמון.

חברי הכנסת, הנהגת מפלגת העבודה דיברה גבוהה גבוהה נגד ממשלת הליכוד לפני הבחירות. אך הנהגה זו, שחברה יחד

אנו עדים לעוצר ולמצור המוטלים על מאות אלפי תושבים, ניתוק החשמל, מניעת אספקת מזון, אפילו איסור הכנסת תרופות לבתי-החולים, כפי שאירע בצור, מתנה המעצר באוצאר מכיל שוב קרוב ל-1,700 עצורים, הפשעים האלה של ענישה קולקטיבית, הרית שכונות שלמות בכפרים וגירות אלפי תושבים לא יצליחו לדכא את מאבק הגבורה של העם הלבנוני בכיבוש, כל זמן שיש חייל ישראלי אחד על אדמת לבנון. המשך המאבק בכוחות הכיבוש מאז פתיחת מסע העונשין ב-18 לחודש פברואר מדבר בעד עצמו. אין ביכולתו של שום כובש זר, אכזר ככל שיהיה, לדכא את מאבקו של עם לשחרור לאומי. והיו דברים בהיסטוריה, ולאו דווקא ההיסטוריה הרחוקה אלא ההיסטוריה של ימינו, כוחות כיבוש גדולים וחזקים מכוחות ישראל, בניסיונם להציל את יוקרת הכיבוש שלהם, הרגו, הרסו וגילו, אך לא ניצלו ממפלה מבישה. ואין צה"ל בלבנון שונה מכל צבא כיבוש אחר.

שר הביטחון רוצה שקט? — יוציא מלבנון את הצבא מהר, בלי חוכמות, בלי רצועות ביטחון ושכירי חרב, ואז יהיה שקט. מי שמפעיל טרור בלבנון — אלה אינם בני העם הלבנוני, הנלחמים כדי שיחיו בלי כיבוש, אלא צבא הכיבוש, המנסה, במלחמת ישראל נגד אוכלוסייה אזרחית, נגד נשים וילדים, לשלח את המאבק הצודק לשחרור המולדת.

והאם אתם, נציגי מפלגת העבודה, לא חשים בושה נוכח המתרחש כיום בשמכם נגד העם הלבנוני? אנו קוראים לכל האנשים בעלי המצפון לאלץ את ממשלת האחדות הלאומית להוציא מיד את הצבא מלבנון ולא לחכות עד ספטמבר הבא, כי זוהי הדרך היחידה לחסון בחיי אדם, יהודים וערבים, ולהפסיק את ההרג והקטל בשני העמים גם יחד.

אי-אמון מגיע בהחלט לממשלה על שהיא לא רק ממשיכה, אלא אף מעמיקה ומרחיבה את מדיניות הדיכוי והנישול והפגיעה בזכויות היסוד של העם הערבי בשטחים הכבושים, וממשיכה במדיניות המחבלת בהשכנת שלום צורך. בזמן שראש הממשלה ועוזריו משתתפים במשחק הצבוע, בחסות ארצות-הברית ובשיחוף פעולה עם חוגים ריאקציוניים ערביים שליטים במצרים ובירדן, ומדברים גבוהה על שלום ועל משא-ומתן ישיר בלי תנאים מוקדמים עם ירדן ועם פלשתינאים מסעם — באותו זמן הופסלים את זכות ההידברות עם העם הפלשטינאי ושוללים ופוסלים את ההידברות עם נציגותו המוסמכת, היא אש"ף. הם מפגינים בכך עוד יותר את התנגדותם למימוש הזכות המוכרת והטבעית של העם הפלשטינאי להקים את מדינתו הריבונית בגדה של ישראל. עם זאת, הם אינם מסתירים את החלטתם להמשיך את השלטון הישראלי בשטחים בדמות האוטונומיה של קמפ-דייוויד, ולכל זה קוראים: משא-ומתן ישיר בלי תנאים מוקדמים.

אך הצביעות במשחק השלום שלפנינו נראית שקופה לא פחות ממה שמתרחש בשטחים הכבושים. בגדה-המערבית וברצועה, ראש הממשלה מקבל שליחים ושולח שליחים וממלא את תפקידם של שליטי ישראל בקרימת הקנוניה נגד פתרונה הצורך של השאלה הפלשטינאית, שהיא התנאי לפתרון של שלום צורך, כולל וציב, אך באותו זמן מזהיר סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון בפני מועצת המתנחלים בשטחים הכבושים — לפי ה"ארץ" מיום שיש שעבר — שמה שיקבע הוא העשייה בשטח: כביש חוצה שומרון יושלם כשנת החקציב הזאת; שלושה יישובים חדשים יוקמו בשומרון; ייסללו כבישים באזור דרום קטיף, יימשכו חיוק היישובים ביהודה ובשומרון ובתבל-עזה ועבודות הפיתוח

לשנות, מה אתה יכול להזיז? בעוד חצי שנה, בעוד שלוש-רבעי השנה לא יישאלו את השאלות האלה?

אומרים שיש רוח אחרת בעם. יכול להיות. קודם כל זה לא ערב בחירות, אבל אני לא כל כך בטוח שאני מרגיש כמשכי הרוח החדשים. מה שאני כן שומע — ומישהו יכול לומר שזו שמיעה סלקטיבית, יכול להיות — —

אליעזר שופטק (הליכוד):
אפשר לעשות סקר.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — שלכל אחד מאתנו יש השמיעה שלו, והיא במובן מסוים סלקטיבית. מה שאני שומע הוא צחצוח החרבות מכפנים. כל הזמן מצחצחים את החרבות, וזה כאשר עדיין יושבים יחד, ממשלת הליכוד הלאומי, מצחצחים את החרבות כי מכינים את החרבות. מישהו מכס מחאר לעצמו — צריך הרבה דמיון בשביל זה — מה יקרה ביום שהממשלה הזאת תיפול, וביום מן הימים היא תיפול. מה יקרה ביום הזה, תהיה רוח אחרת? הרי יום החשבון של נפילת הממשלה יהיה יום של התנצחות שלא היתה דוגמתה, וכל צד יטח האשמות בפניו של הצד האחר. צריך רק לשמוע מה אומרים עכשיו, כדי להבין מה יהיה אחר כך. כל הדברים האלה הם דברים זמניים, הזמן גורם אותם, הזמן מכלה אותם. אנחנו מעוניינים באמת במהות של הדברים, בצנינותם, באחריות שהדברים האלה מחייבים.

השר י' הורביץ:
אפשר לשאול אותך שאלה?

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, טוב ששאלת.

אומרים שהממשלה הזאת קמה לשני צרכים עיקריים. דירגו, אמרו שיש תור, אגב, השלום היה במדרגה הרביעית, יש תור. קודם כול, ענייני הכלכלה וענייני לבנון, חבר, שידיך אחר כך בשם סיעתנו, ידבר בעיקר בעניין זה. אני רוצה להתייחס בקצרה לעניין הכלכלה. כאים לרפא את הכלכלה, ואני אומר: מרפאים ומרפאים ואין תרופה. כל הזמן מרפאים ושום דבר לא קורה.

אני זוכר שבפעם קודמת ראש הממשלה התקומם על כך או העיר על כך ושאל על מה בעצם מגישים הצעת אי-אמון. לפני כשנה, אולי קצת יותר משנה, ראש הממשלה דהיום, כאשר היה ראש האופוזיציה, מצא לנכון — ואני חושב בצדק — להעלות כהצעת אי-אמון את עניין העוני, לאחר שנתפרסם הדוח הקודם של הביטוח הלאומי. לא זו בלבד שראש הממשלה דהיום, ראש האופוזיציה דאז, חשב שהאופוזיציה חייבת להעלות עניין זה כהצעה של אי-אמון, אלא הוא מצא לנכון להעלות הצעה זו בעצמו, ואני חושב שהוא צדק. הוא רצה להתיישב כאן ולומר איזו חברה זו, חברה מחפירה, איך היא מתעצבת, מה יכולים אנו לצפות מחברה זו, שיש בה יותר מ-500,000 איש הנמצאים מתחת לקו העוני. העוני הזה מגדול, אבל הוא גם כל כך מסוכן, הוא אולי הסכנה הגדולה ביותר הנשקפת למדינת ישראל.

עכשיו התפרסם דוח חדש. נכון, האחריות עדיין אינה רובצת על הממשלה הזאת, אם כי היא רובצת על רבים מחבריה, אבל, אני שואל את ראש הממשלה: האם איננו יודעים כבר מה יהיה הדוח הבא? האם איננו קוראים את הדוח הבא, עוד לפני שנתפרסם? האם בדוח הבא יהיו יותר נפשות מתחת לקו העוני או יהיו פחות נפשות מתחת לקו העוני? הרי ברור שהיה יותר. כאשר יש אבטלה, יהיו יותר עניים או יהיו

עם הליכוד בממשלת האחדות הלאומית, מבצעת כיום מדיניות שהליכוד עצמו לא העז לבצעה נגד המוני העם. הנהגת מפלגת העבודה מרפרת שוב וסוללת את הדרך בפני הליכוד וחזרתו לשלטון יחיד ומבוצר. היום אתם תדחו יחד את הצעת האי-אמון, אך אנו מקווים שהפעמונים שאנו מצלצלים בהם בהצעת האי-אמון הזאת יעוררו ויגייסו למאבק למען שלטון אחד ומדיניות אחת לטובת השלום ולמען רווחתו של העם העובד, למען שוויון הזכויות בישראל.

היורד מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. הצעת אי-אמון נוספת. מאת חבר הכנסת יוסי שרד. בבקשה.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, עמיתי חבר הכנסת, עשיתי היום חשבון ואנחנו כבר חצי שנה לאחר שנתכוננה הממשלה החדשה. אם ממשלה זו נחשבת כעניי, נחשבות רק שנתיים. השנתיים האחרות, מסיבות מובנות מאליהן, אינן נחשבות. הן אינן נחשבות כי לי, ואני בטוח שלרבים מחברי הבית, אין שום ציפיות מן השנתיים שלאחריהן. חצי שנה היא כבר תקופת זמן ניכרת, כאשר מדובר בפרק זמן של שנתיים-ימים בסך הכול. פרק זמן די קצר.

אני רוצה לשאול: איפה השינוי? איפה השינוי? אני מחשב אותו. אני עמל כדי למצוא את השינוי ואיני מוצא אותו. איש לא יכעס עלי אם אומר, שאני רוצה להשמיע את דברי בעיקר באוזניו של ראש הממשלה. אני רוצה להשמיע את הדברים בעיקר באוזניו. משום שאני מאמין שהוא שומע, אני מאמין שהוא מתכוון. אני מאמין שהוא רוצה. לפעמים אני שואל את עצמי איך אפשר היה לעשות כך שנביע אי-אמון בממשלה בתור שכזאת, ועדיין — אני אומר עדיין — ניתן אשירא לראש הממשלה, אבל זה בלתי אפשרי. להיפך, החובה מוטלת קודם כול ובראש ובראשונה על ראש הממשלה. האחריות לממשלה מוטלת בראש ובראשונה עליו.

אומרים שיש כביכול שני שינויים. השינוי הראשון הוא שינוי בתדמית. בטון. השינוי השני, כך אומרים לעת עתה אלה שרוצים לנחם את עצמם, הוא שיש רוח אחרת בעם, שיש רוח אחרת בממשלה. ממשלת ליכוד לאומי, 97 חברי כנסת נתגייסו יחדיו כדי לשנות את פני המציאות הישראלית. אני אהיה האחרון שילזלל בעניין התדמית, בעניין הטון. אבל הטון במקרה הזה אינו עושה את המוסיקה, כי-אוי לאוזניים ששומעות את המוסיקה הזאת. אין מוסיקה. מדובר בקקופוניה גמורה. אני האחרון שילזלל בפגישות עם מיטראן ועם האפיפיור, למשל. במאמר מוסגר, כי זה אולי לא שייך לעניין, אומר שאני אפילו יכול להערך אותו על כך. אני עוקב אחר מסעות ראש הממשלה בעניין רב, כפי שהוא יכול לתאר לעצמו; אפילו הורכבה את זה שהוא התנער מן הפרובינציאליות של להסתכל ישר בעיניו של האפיפיור. אגב, לאן אפשר להסתכל? שאלה זו העסיקה אותי הרבה שנים. זו באמת אינה התבטלות ואינה התחסדות, זה באמת מכובד.

ראש הממשלה נפגש גם עם צ'אושסקו, עם בטינו קראקסי ועם אחרים, אבל זה לא יכול להימשך הרבה זמן. אדוני ראש הממשלה, אני יופי, זה באמת יופי, ואני שמח בשבילך, אני שמח בשבילנו, זו נהדר. מוזן כבר לא בא כבושם הזה, אחרי כל הדיכורים הנוקשים והמופרכים ששמענו כל הזמן, אחרי כל הדברים המטוטמים ששמענו כל הזמן. לשמוע אותך זה באמת הרבה יותר טוב. אז מה, כמה זמן זה יימשך? כמה זמן אפשר לדבר על צע מיטראן? בעוד חצי שנה יישאלו אותך: איפה בעצם השינוי? אתה מדבר יופי, אבל מה אתה יכול

אומרים לנו תמיד: טוב, תראה, זה הדבר היחיד שאפשר להעביר בממשלה. אני אומר: בממשלה הזאת? לו היו אומרים את זה בממשלה של 61 חברי הכנסת, מילא, לא הייתי מסכים לזה כי מדובר בפיקוח נפש, אבל לפחות הייתי מבין. אבל בממשלה הזאת של 97 חברי הכנסת? למה היה צורך בממשלה של 97 חברי הכנסת? כדי לבחור את הדרך המסוכנת ביותר לנסיגה? אינני יכול לומר במצפון נקי, שעדיין לא מאוחר. אני אומר שיש רק דרך אחת, מה לכם שלבים, מי לכם שלבים? שלב א', שלב ב' ושלב ג' יחד, ועד 1 במאי תהיו בחוץ.

הנושא האחרון שאני רוצה לדבר עליו הוא נושא יוזמות השלום האחרונות, תהיה חשיבותן אשר תהיה. הדבר המחריד ביותר מבחינתי הוא הפחד מפני השלום, הדבר האחרון שחשבתי שיכול לקרות למדינת ישראל. בכל פעם שהשלום הזה צץ, מוזקר — מוכן שההזדקרות הזאת היא תמיד רופסת, תמיד מהוססת, תמיד יש ספקות, בוודאי, אבל בכל פעם שמדובר ספק כלשהו, אולי אפשר יהיה בכל זאת לעשות משהו, אולי אפשר יהיה לקדם משהו — מתעורר פחד, פחד מוות.

איני רוצה לצטט. לו רציתי, הייתי יכול לצטט כל מה שנאמר. ובכלל, מה רגשי הנחיות האלה, הבהלה הזאת: מלכודת, מלכוד, פח יקוש, תרגיל; כאילו אנחנו תינוקות בני יומם, חדלי אישים, חסרי בינה. יתיישבו אתנו, יהלכו עלינו קסמים, יפנטו אותנו, לנו כבר אין מה להגיד. עוד אנחנו מדברים וכבר אנחנו במלכודת. הפטריוטים האלה, הגיבורים האלה שהולכים לכל המלחמות, זקופי הקומה האלה שמתעקשים תמיד לחזור בזחילה. הם כבר חזרו פעם בזחילה, הפטריוטים האלה. מלכודת. איזו מלכודת? פטריוטים.

הפחד הנורא הזה. ממה יש לפחד? — דברו. מה לא אמרו על זה? אגב, גילינו גם חוש הומור אצל כמה אנשים, שלא ידענו שיש להם חוש הומור כל כך מפותח. למשל, אדם כמו ממלא מקום ראש הממשלה, שחשבתי שהוא כל כך יושב, שאי-אפשר למצות ממנו לחלופית של הומור, אבל, כנראה טעיתי. הוא אמר, למשל, על מנכ"ל משרד ראש הממשלה, ששליח מתגלגל שם בקהיר. באמת, מצחיק מאד. ושר החירות, גם הוא בוודאי אדם בעל תכונות טובות, אבל לא גילינו בו תכונות הומור מובהקות, אמר: איזה פוריס-שפיל. שר החוץ אמר "פרייזיס", הגדיל לחזק אדם חביב, השר משה ארנס, אחמול כישיבת סיעת הליכוד — אני מבין שכולם שם שכבו מרוכ צחוק — איך מנהלים משא-ומתן על שלום, חוכא ואטלולא. אני מוכרח לומר שגם אני צחקתי. הדבר הזה היה באמת מצחיק מאוד.

אני אומר שהשלום הוא עדיין משאת נפש. אפילו מס שפתיים כבר אין, משלמים, אלה שאינם רוצים שלום? יגידו: מה זאת אומרת, אתה אומר על יהודי שהוא אינו רוצה שלום? ודאי שאין הוא רוצה שלום. שלום זה עניין של מחיר. מי שאינו רוצה לשלם מחיר — מחיר סביר, מחיר הגיוני — אינו רוצה שיהיה שלום. פעם גם אלה שלא רצו שלום היו משלמים מס שפתיים, היום הם פטורים אפילו ממס שפתיים.

אומרים שזה תרגיל של מובארק. איני יודע. האם אני כוחן כליות ולב? אומנם, אני יכול לנחח, בניתוח הגיוני בעיני, שזה אינו תרגיל. מעיקרו זה אינו יכול להיות תרגיל. אבל, אינני יודע. מה שאני יכול לומר בביטחון גמור הוא, שהממשלה הזאת שלנו עושה תרגיל. זאת אני יכול לומר בביטחון גמור. אגיד גם מרוע.

ראש הממשלה משלה את עצמו ואומר: ידוע, יש חילוקי דעות, יש דעות כאלה וכאלה. יבוא יום המבחן. אבל יש לי

פחות? כאשר שוחקים את השכר, כפי ששוחקים אותו, יהיו יותר כפעים הבאה או יהיו פחות? איך יהיו פחות? אולי יסבירו לנו את זה. כאשר פוגעים בקצבאות, יהיו יותר מתחת לקו העוני או יהיו פחות מתחת לקו העוני?

אני זוכר שההתייכיות הכובלות ביותר, הנחושות ביותר בזמן מערכת הבחירות היו דווקא בתחום הזה: חס וחלילה וחלילה וחם שנהיה ממשלת המשך מבחינה זו, חס וחלילה: כאן יבוא השינוי הגדול. הייתי אומר שזאת לא היתה ההתייכיות, זו היתה כמעט שברכה: אני זוכר את אחד הדברים שאמרנו היה — אני יכול להביא דוגמאות רבות — שלא זו בלבד שאנו לא נמשיך לפגוע בקצבאות, אלא שנחזיר את הקצבאות לקדמותן, כפי שהיו בשנים ההן. לפני ששחקה אותן פגיעתו הקשה של הליכוד, זה מה שקרה, זה מה שקורה, זה מה שיקרה? אני צריך לחכות או אתם צריכים לחכות לדוח הבא של הביטוח הלאומי, כדי לדעת?

לבנון — המטרה השנייה. החליטו לסגת, מצרין, החלטה נכונה. ואיזו נסיגה אומללה ואיזו נסיגה מסוכנת, כאילו טרחתם והתאמצתם לבחור את הדרך המסוכנת ביותר לסגת. הרי נסיגה איננה מטרה כשלעצמה. הרי הנסיגה הזאת באה כדי להכטיח שני דברים: שלא ייפגעו חיילים שלנו, חלילה, ושיובטח שלומם של יישובי הצפון. הנסיגה הזאת עושה היפוכו של דבר בשני התחומים: היא חושפת את החיילים שלנו לרמה הגבוהה ביותר של הפיגועים והיא הנסיגה המסוכנת ביותר ליישובי הגליל.

הייתי אומר משפט מרחיק לכת, אבל אני חושב שהוא נכון. הנסיגה הזאת מכינה את המלחמה הבאה בלבנון. הציאה הזאת מכינה את הכניסה הבאה ללבנון, ואתם עצמכם יודעים — מי שידע, יש כאלה שאינם יודעים, ועליהם אינני מדבר — שאין זו הנסיגה הנכונה.

ובאשר למדיניות הדי התקיפה — אומרים שאין ברירה. אומר מה אני חושב. אני מסכים שאין ברירה. אין ברירה. איזו ברירה יש? תוקפים את החיילים כל הזמן, יש אבדות מדי יום, פיגועים רצחניים. אין ברירה. מילשה יכול לשבת מנגד בחיבור ידיים? אנחנו נאמר, שחיילינו יישבו ככרוזים שהם מטרת לפיגוע? חס וחלילה וחלילה וחם, אם כן, אני שואל: אם אין ברירה, זה הופך את זה לטוב יותר? בכלל, עשו מזה אידיאליזציה. אין ברירה. יש קונסנסוס לאומי, נו, לא יהיה קונסנסוס לאומי? מישהו רוצה שחיל של צה"ל ייפגע? אבל הרי זו בדיקת הטרגדיה שמפניה הוהרנו, שלא תיקלעו פעם נוספת למצב של אין ברירה. מצב של אין ברירה הוא מצב רע בדרך כלל, הוא מצב פסימי, הוא מצב טרגי בדרך כלל, ובמקרה זה — על אחת כמה וכמה. אם אין ברירה, זה עושה את זה, לטוב?

אדוני ראש הממשלה, לוא הזורתי אותך, כפי שהיה. לפני שלושה-ארבעה חודשים שאנחנו עומדים לפני מלחמה עם השעירים, היית אומר: חס וחלילה וחלילה וחם, זה הדבר האחרון שאנחנו מעוניינים בו, זה הדבר המסוכן ביותר בשבילנו. ולמה הגענו? הגענו למלחמת ישראל בשערים, למלחמת השעירים בישראל, הדבר שמפניו רצינו להיזהר יותר מכל דבר אחר. הפעם הזה שנפער עכשיו כלית ברירה — נו, מה אעשה עכשיו? שישו בני מעץ, אין לי ברירה, נפלא — כינינו לבין השעירים הוא פצע שגיליד כאשר אנחנו נהיה בגבול הצפוני? הדם שהפצע הזה ישתול לא יציף את הגבול משני עבריו? זאת לא הכשרת הקרקע לכניסה למלחמה הבאה? ההחלטה הזאת התקבלה בתום לב?

5. הסכמי קמפ-דייוויד יכולים בהחלט — מדוע לא — להיות עמדת פתיחה ישראלית, אבל הם לא תנאי למשא-ומתן והם לא הבסיס הבלעדי לשיתוף. שוב, אין זו עמדה שלי אלא עמדה שלכם, והיא צריכה להישמע.

6. אם יבואו פלשתינאים למשא-ומתן — והם יבואו למשא-ומתן כי אם לא כן לא יהיה משא-ומתן — ישראל לא תבדוק בציציות. אתם חוזרים ומשלים את עצמכם שאתם תגמרו עניינים דו-צדדיים ביניכם לבין מצרים. אניד לכם מה יקרה לכם: אתם תגמרו, זה נכון. מצרים תקבל את שלה, אם היא יכולה. למה לא. היא תקבל את טאבה, אם תסדרו ביניכם — לא בטוח — ובזה היא תסתפק. לא בגלל טאבה היא התרחקה מאתנו ולא בגלל טאבה היא תחקר אלינו. אבל, אם מדובר על המשא-ומתן — בלי פלשתינאים הוא לא יהיה. העיקרון השישי צריך להיות העיקרון — אין לנו זכויות יוצאים בעניין זה. לא אנחנו גיבשנו את העיקרון הזה — שלא נבדוק בציציות. חשוב מאוד שראש הממשלה — ומנחם בגין הרשה לעצמו לומר זאת, ומשה דיין הרשה לעצמו לומר זאת — יעמוד כאן היום ויאמר במלוחי, בנוסח הנראה לו: לא נבדוק בציציות.

7. העיקרון השביעי, גם הוא חשוב שייאמר, ששלום חשוב יותר מממשלה; מממשלה כלשהי; ממשלה זאת או זאת. הממשלה היא האמצעי, היא הכלי. המטרה היתה, עודנה ותמיד תישאר השלום. אם הכלי הזה שנקרא ממשלה — הממשלה הזאת, הנוכחית — הוא כלי שלא יצלח, והוא לא יצלח והוא לא יביא את השלום, ישבר הכלי הזה ויבוא כלי אחר תחתיו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת יוסי שריד. הצעת אי-אמון נוספת ואחרונה לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשבת האחרונה מלאו 1,000 ימים למלחמת לבנון המיותרת והארוכה שבכל מלחמות ישראל. עד כה נפלו במלחמה זו 622 הרוגים ישראלים; נפצעו למעלה מ-3,730 איש, ורבים מהם יישארו נכים לכל ימי חייהם; והיא עלתה בכסף רב — כ-2.5 מיליארדי דולרים. ככל הנתינים האלה לא נזכרו האבדות והנזקים שנגרמו ללבנון ולתושביה. אך אלה הם עצומים שטרם נמצאה הדרך לחשבם. על אבדות הלבנונים והפלשתינאים ניתנו הערכות שונות הנעות מ-10,000 עד 70,000 הרוגים, והאמת כנראה לא תיודע לעולם: יש אלפי נעדרים והחיפושים אחריהם הם כיום אחת הבעיות החמורות כיום בלבנון; ומי יעריך את הנזק החומרי שגרמה המלחמה הזאת לארץ הלבנון. לעתים שומעים אצלנו את הטענה המתמקמת, כי הלווא מלחמת האזרחים בלבנון גרמה לנזקים רבים והפילה חללים רבים ולכן אי-אפשר לשים לפתחה של ישראל אחריות מוגדרת על אשר עוללה המלחמה. אמת, נתונים מדויקים על אשר עוללה ישראל ללבנון עקב פלישתה לחוכה אינם מצויים, אבל תוצאותיהם כפי שהן נחזרות בלבבות התושבים על עדותיהם השונות אינן תלויות בסטטיסטיקה מדויקת. אלה נקבעות עליידי היחס ואופן ההתנהגות של כוחות צה"ל ושאר רשויות השלטון הישראלי. מאז החלה הפלישה ועד היום שבו יצא אחון חילי צה"ל מלבנון. אך דווקא אלה, היחס ואופן ההתנהגות, הולכים ומחמירים. הולכים ומתעצרים. הולכים ומתקרנים מיום ליום, וכל יום גרוע מזה שקדם לו.

את תולדות מלחמת לבנון עוד יכתבו לפרטיה, וזו תהיה פרשה מכבידה לישראל, דורות של ישראלים יתביישו בה. אך כבר עתה ניתן לצייץ שלבים קריטיים שבהם הפך המעשה

מנדט מן הממשלה לפתיחה. אני יכול לפתוח. עורבא פרח. איזו פתיחה? האם הצד השני הוא מטומטם? הוא אינו יודע מה נעשה כאן? הוא אינו יודע שאינך יכול לזוז שני מטרים בטאבה? האם הוא הולך לפתיחה? הפתיחה מעניינת אותו? האם הוא מחפש צרמוניות? הוא אינו רוצה לדעת מה יהיה אחרי הפתיחה? כך ניהל דיין את המשא-ומתן? הוא אמר: בוא נפתח? כשפתחו ידעו איך סוגרים. סגירה אין לך. לא רק סגירה אין לך, אין לך אפילו צעד אחד קדימה. בטאבה אינך יכול לצעוד צעד אחד קדימה, לא כל שכן בגדה המערבית. איזו פתיחה יש לך? הרי זאת אשליה עצמית.

איני מטיל ספק ברצון הטוב של ראש הממשלה, כמאמץ הכן שלו, אבל זו אשליה. אדוני ראש הממשלה, אתה משלה את עצמך.

אם רוצים ללכת באמת ליוזמת שלום? הרי ביוזמת שלום לא די לקרוא מכאן קריאות לכל העולם: בואו ונדבר, וגם מוסיפים: ללא תנאים מוקדמים. הרי אנחנו לא ממציאים דבר. אנחנו לא כותבים לזוז? סק? בדיפלומטיה בין-לאומית. אנחנו יודעים איך הדברים האלה מתרחשים. הם מתרחשים על בסיס של עקרונות מסוימים. על מה אתה סומך אותם?

אם זה אינו תרגיל שלנו, אם זו לא אשליה עצמית, אני מבקש, אני מתחנן בפני ראש הממשלה, שבדברי תשובתו יעלה על הבמה ויאמר מה הם העקרונות הישראליים ליוזמת השלום.

אני מרשה לעצמי להציע בצניעות כמה עקרונות כאלה. אלה אינם עקרונות. אלה הם עקרונותיו של ראש הממשלה. אבל, לא שמעתי את העקרונות האלה כבר מזמן. מזמן כבר לא שמעתי אותם.

1. השלום — זה טריביאלי, הרי אני מרגיש מגונך כשאני אומר זאת, ממש מגונך — חייב להיות מבוסס על פשרה. והנה יש בדברי סנסציה. אני רוצה לשמוע זאת אחרי כל כל הרבה זמן. השלום מוכרח להיות מבוסס על פשרה, כי בלי פשרה לא יהיה שלום. זה טריביאלי, מובן מאליו, דבר הלמד מעניינו — אבל נשמע.

2. כל יוזמה יכולה — לא חייבת — ואולי אפילו רצוי שתהיה מבוססת על 242. למה? לא זו בלבד ש-242 מקובלת על כל הגורמים הנוגעים בדבר, אלא 242 היא הבסיס היחיד שמעניק מצד אחד הכרה בריבונות הישראלית ומצד אחר נותן לערבים שטחים. זו הפשרה. בלי 242 או משהו הדומה ל-242 או משהו הנובע מ-242 לא יכול להיות שלום. 242 היא ההכרה בריבונות הפתוחה של מדינת ישראל, היא ההודעה שבלי ויתור על שטחים לא יהיה שלום.

3. עיקרון לא שלי אלא שלך, אדוני ראש הממשלה: יוזמת רייגן איננה יוזמה חדשה, איננה יוזמה פסולה. אני מכיר את הסיפור המפוקפק הזה, שהממשלה עוד לא נדרשה לזה ואיש אינו דורש זאת ממנה. אנחנו צריכים לדרוש מעצמנו. המערך מעולם לא פסל את יוזמת רייגן. להיפך, הוא חייב אותה: לא כולה, לא כפי שהיא, גם לא צריך, איש לא ציפה מאתנו ובכלל לא מעניין אותי מה מצפה מישור מאתנו — מעניין אותי מה אנחנו מצפים מעצמנו.

4. ישראל מודיעה — כל הדברים הישנים — שהיא איננה רוצה לשלוט בעם זר; עצם מעצמו ובשר מבשרו של מצע מפלגת העבודה כל כך הרבה שנים. אנחנו לא רוצים לשלוט בעם זר. כאשר אין רוצים לשלוט בעם זר, עושים הכול כדי לוותר על השליטה בעם זר. כאשר הניסיונות יהיו מוכשרות, כאשר הקרקע תהיה מוכשרת. אבל — העיקרון.

מדיניות הגורמת לאכזריות שאין כמותה, לשפיכות דמים ולסבל קשה, להעמקת השנאה והמשטמה — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

מה עם הדמים של צה"ל?

היור"ר מ' כהן-אביב:

חבר הכנסת כהנא, אני מבקש ממך לשתוק.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אבל הוא שרץ.

היור"ר מ' כהן-אביב:

אני מבקש ממך לחזור בכך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

איוזה מין דיבור זה?

היור"ר מ' כהן-אביב:

אני עונה, אני מגן, הרשה לי. אם עוד פעם אחת תחזור על מלים אלה, אני אוציא אותך מן האולם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היור"ר מ' כהן-אביב:

אני הערתי הערה. אם הוא יחזור על דברים אלה, אני אוציא אותו מן האולם. הסתפק בזה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מותר לימר לחבר הכנסת "שרץ"? לא רק לחזור?

היור"ר מ' כהן-אביב:

שמעתי דברים גרועים הרבה יותר בין חברי הכנסת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היור"ר מ' כהן-אביב:

חבר הכנסת וילנר, אני מבקש ממך.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — — ולהחרפת פעולות האיבה מצד האוכלוסייה הכבושה, תולדותיה של מדינת ז' גם מלמדות שתמיד היא נוקטת אותם תירוצים: אין להחזיר את חיי חיילנו הפקר, אין הכבוד של צבאנו יכול להשלים עם התקפות כאלה נגדו, לא נוכל להסכים כי יפרשו את סכלנותנו כחולשה וכדומה. מעולם עוד לא קם מי שהנהיג יד חזקה, שניחן בכשרון להמציא נימוקים בנליים פחות ותפלים פחות מאלה. החסרות לכך דוגמאות? תולדות מלחמת השחרור האלג'ירית לבדן יכולות לספק דוגמאות בשפע, ואני מניח כי לשר הביטחון יכולים להיות זיכרונות ברורים ביותר מזוהר זו. די להזכיר את הטבח בפליפויל בשנת 1955, לפי פקודתו של סוסטל הזכור לרבים בינינו, שהסתיים כלמעלה מ-12,000 הרוגים, לפי הערכות ממעטות, ושכא להמחיש מדיניות של יד חזקה, מאותם נימוקים ששר הביטחון הביא היום להצדיק את זו שלו. בנימוקים אלה עצמם ביקשו הגנרלים האנגלים להטביע כרס את מרד המאור"מא בקניה, ומאוחר יותר הגנרלים האמריקנים בוייטנאם חזרו והנהיגו את מדיניות היד החזקה. ובעצם הימים האלה מיישמים אותה הסובייטים באפגניסטן, ותמיד עם אותן תוצאות — הרג בלא הבחנה, הרס בקנה מידה גדול, ובסופו של דבר נסיגה והסתלקות שאין כל מנוס מהן. והמעניין הוא כי אותם גיבורים לרגע, בעלי "היד החזקה", אף לא זוכים להערכת בני עמם, ותוך שנים מספר הם הופכים לזיכרון מר

המחפיר של הפלישה ממכוער למכוער יותר, מאכזרי לאכזרי יותר. אילו יצא צה"ל מלבנון מייד לאחר שפנו כוחות אש"ף מלבנון, באוגוסט 1982, כי אז היתה הפלישה זכורה כמעשה שבא למנוע את ראשית ההשכלמה בין ישראל לאש"ף, שהתבטאה בהסכם הפסקת האש מיולי 1981. אך כניסתו של צה"ל לבירות, לאחר רצח בשי"ר ג'מיל, שבגללה נושאת ישראל באחריות לטבח סברה ושחילה, סימנה שלב שני של הפלישה שבו הפכה אוכלוסיית דרום לבנון, זו שקיבלה את כוחות צה"ל בפרחים ובארוז, לאוכלוסייה עוינת, שגילתה לפתע כי הפלישה הפכה לכיבוש ערץ, ומשום כך פתחה במלחמת שחרור קליטת נגד הכוחות הכובשים. וכך מאז אוגוסט 1982, במשך שנתיים וחצי, לוחמת אוכלוסיית דרום לבנון, על כל עדותיה ופליגיה, מלחמת חורמה בנוכחות הישראלית, שאין שום ישראלי שפוי בדעתו מסוגל להבין את מניעיה. מדוע אנחנו עדיין שם, בדרום לבנון?

ממשלת ישראל הנוכחית לא ניסתה אפילו להסביר זאת ואף לא ביקשה להסביר זאת. היא קמה, כפי שהוסבר עליידי חלק ממרכיביה, על-מנת לחסל את הנוכחות הישראלית בדרום לבנון, אך היתה זקוקה לכארבעה תורשים כדי להחליט על כך רשמית, ב-14 לינואר השנה, והנה, צחוק הגורל, דווקא תאריך זה נרשם כראשיתו של השלב השלישי והמכוער ביותר של הכיבוש הישראלי בדרום לבנון, עם ההחלטה התעורר הספק החמור ביותר לגבי כוונותיה של ממשלת ישראל ביחס לדרום לבנון, ועם היוולדו הספק הזה גברו פעולות ההתנגדות של אוכלוסיית דרום לבנון, ואין להתפלא על כך.

ממה נפשך, אם אומנם מתכוונת ישראל לצאת, מדוע אין היא עושה זאת מייד? ואם אין היא מוכנה לעשות זאת מייד, מדוע אין היא מציגה לוח זמנים סביר לפינוי? הלאו שיתוח נקודה נכשלו רק משום שממשלת ישראל סירבה להגיש לוח זמנים לפינוי. אילו הגישה ישראל לוח זמנים, כי אז היה הפינוי יוצא לפועל לא תוך כדי תקיפות המחריפות והולכות נגד כוחות צה"ל ולא מתוך חוסר תיאום עם ממשלת לבנון, אלא להיפך: בתיאום מלא עם ממשלת לבנון ועם ירידה ברמת פעולות האיבה נגד צה"ל. הדברים אינם נתונים בספק כלל. אולם עם כישלון שיתוח נקודה גמלה ההכרה בלבנון, כממשלתה ובקרב אוכלוסייתה, כי ישראל זוממת להישאר בדרך כלשהי בדרום לבנון או כחלקה, וכי היא מצפה שבעקבות פינויים חלקיים יתהווה באזורים המפונים תהיה ובהו בלתי נסבל, והוא יצדיק את הפסקת הפינוי בסופו של דבר. רישם זה, שרק ממשלת ישראל אחראית לו, שימש שמן על מדורת המאבק נגד הכיבוש, שהוגבר דווקא לאחר החלטת ממשלת ישראל מ-14 בינואר.

ואז, כמו להוסיף חטא על פשע, החליט שר הביטחון ב-18 בפברואר על מה שקרוי "מדיניות היד החזקה" — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

סוף סוף.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

איני יודע איך להסביר החלטה זו. על כך שאוכלוסיית דרום לבנון, המורכבת בעיקרה מבני העדה השעית, התגייסה לפתע למלחמת שחרור נמרצת וחריפה, נאמר לנו, כי הדבר לא נצפה מראש, וכי שום גורם מודיעין לא הזהיר מפני התופעה הזאת. את מדיניות היד החזקה יתכן כנראה שר הביטחון כעתיד בכך שתפנה לעיין בתולדותיה של מדיניות זאת ולא ידע כי מעולם ובשום מקרה היא לא השיגה את מטרתה. אך הלך של מדיניות זו, בכל מקום שהונהגה, הוא אחר: זו

הניסיון עד כה, כנראה עוד כ-100 הרוגים, כ-800 פצועים, שלא להזכיר את אבדות אוכלוסיית דרום לבנון, ובסופו של התהליך נעמוד עם קו ביצורים, שייכנה כנראה כחלק מן הסכום שהזכרתי, ושבו נתמודד עם אוכלוסייה וועמה, שזיכרונותיה הקשים ביותר יהיו דווקא מן התקופה שבה צה"ל יצא משטחה.

אני משוכנע, כי את הסיום המחפיר הזה של מלחמת לבנון ניתן עוד למנוע. ניתן עוד היום למנוע את התרפת השנאה ואת החמרת העימות עם העם הלבנוני ולמנוע את הניסיון האיום של פגיעה ביישובי הצפון בידי אוכלוסייה, שעוד לפני זמן קצר היתה שכנה טובה. לשם כך צריך להחליט לצאת מייד, ללא דיחוי, לזמן מחדש את מפגש נקודה ולהציג לוח זמנים ותוכנית לפינוי מתואם. עדיין לא מאוחר, אף כי זמן יקר הלך לאיבוד.

הייתי רוצה מאוד למצוא הסבר לאי קבלת הצעה זו, אך לדאבוני ההסבר היחיד שמתקבל על דעתי הוא זה שאין בשום אופן לקבלו, והוא זה שהוצע ביום ו' האחרון על-ידי ב' מיכאל, בכתבה שכותרתה: "על ראשכם הדם". אביא קטע ממנה: "מעשה אין מחילה לדם. מעשה דמם בראשכם. כי אין עוד טעם ותכלית לדם. לא שלום הצפון ולא שלום הדרום. רק שלום הכיסא. לא של"ג עוד, כי אם של"ק. שלום קואליציה. כמה דם שווה ישיבתו של יצחק שמיר בממשלה? כמה שכול במחיד ישיבתו של משה ארנס על כיסאו? כמה נכות תשווה לישיבתו של אברהם שריר בקואליציה? כמה אלמנות, יתומים, כאב, סבל כעבור כבודם האבוד של קורפו, קצב, נסים? וכבוד אריאל שרון מעל כולם כמובן? במחיר הכיסאות אתם קונים עתה ארונות".

על מדיניות הממשלה בלבנון, על המשכת השהייה בדרום לבנון, על הנגחת מדיניות הדי החוקה — אני מציע שהכנסת תביע אי אמון בממשלה.

היור"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. אני מזמין את כבוד ראש הממשלה להשיב על הצעות האי אמון.

ראש הממשלה ש' פרס:

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האופוזיציה לסוגיה ולהרכבה העלתה את כל הנושאים האפשריים, משלוח מנות כולל על חשבון הממשלה.

הקשכתי רב קשב לדברים שהושמעו כאן, ונדמה לי שרוב הביקורת איננה על מה שנעשה, אלא בעיקר על מה שיקרה. אינני רוצה להתחרות בנבואה עם איש. אני רוצה לדבר על מה שקורה ועל מה שקרה, ואני גם מקווה שמה שיקרה יצמצם עוד יותר את מרחב המחיה של הגישה האופוזיציונית.

אני רוצה להתחיל בדבריה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, שחילקה את ביקורתה לשני חלקים: חלק אחד בתחום הכלכלי, וחלק שני בתחום המדיני. חברת הכנסת חייקה גרוסמן ביקרה את עליית העוני. היא צודקת לגבי 1983. אין לה שום סטטיסטיקה לגבי קו העוני מאז קמה ממשלה זו. היא ניבאה את העתיד — או שהיא צודקת או שאיננה צודקת. אבל היא שאלה במה בעצם הממשלה הזאת שונה מקודמתה, ואמרה שזו ממשלת המשך. אישב לגופו של עניין, בלי הרבה התרגשות.

הממשלה הזאת, חייקה, החליטה על עסקת חבילה. מה זאת אומרת עסקת חבילה? — היא החליטה למצות את השותפות שבין ההסתדרות, בין המעסיקים ובין הממשלה. לא היה כדור הזה. זה חדש. עסקת חבילה ראשונה. כלומר הסכם לאומי מרצון ראשון, והסכם לאומי מרצון שני. אף-על-פי

שהכול מתכייש כו. רק בימים אלה ראינו את אשר עולל הציבור האמריקני ל"גיבור" וייטנם שלהם, וסטמורלנד, שאת חטאיו חושפים כיום לא רק ללא רחם, אלא אף מחוך סלידה לכל מה שהוא מסמל.

אל שורת בעלי "היד החזקה" הזאת מבקש להצטרף עכשיו שר הביטחון. מקומו בשורותיהם לא יהיה מן הכולטים, כי אין הוא מביא מקוריות, וגם מעשי האכזריות הקשים שנעשו בפקודתו לא יגרעו לאלה שנעשו על-ידי קודמיו שהזכרתי. הוא יהיה בין הקטנים שבבעלי "היד החזקה", ובורג-רחאל וג'יבשית לא יזכרו יחד עם פיליפיוול שבאגלייר ומיי-ליי שבווייטנם. אבל אוכלוסיית דרום-לבנון לא תיתן את דעתה להשוואות היסטוריות. לגביה שלב זה של הכיבוש הוא האכזרי והקשה ביותר וכך יישאר בזיכרונה.

אך, בניגוד לכל אלה שהזכרתי קודם — הצרפתים כאלג'יר, האנגלים בקניה והאמריקנים בווייטנם, אנחנו עוסקים באוכלוסייה שאיננו עומדים להיפרד ממנה עם תום הפינוי. זו אוכלוסייה שתוסיף לחיות ליד גבולנו, אוכלוסייה ששנות דור היתה שכנה טובה ולמענה הותקנה עוד לפני כמה שנים "הגדר הטובה". ואוכלוסייה זו תזכור אותנו כאכזרי שבכובשים מאז ימי המונגולים. על כך ללא ספק נותן שר הביטחון את דעתו כבר עתה, שהרי כולנו שומעים כי עם החזרה אל הגבול הבין-לאומי יוקם קו ביצורים כהלכתו לאורכו ונצטרך לחיות בדריקים עם טורוד שיעי, כהגדרתו של שר הביטחון.

ההכרה כי קו כזה יהיה דרוש אינה נתונה עוד לערעור. הכול מבנים, כך נדמה, שבעקבותי מבצע "שלום הגליל" יחלפו ימי השלום לגליל לכלי שוב ומעתה יהיה צורך להקים לאורך גבול זה קו ביצורים. קו ביצורים, ראוי לזכור זאת, הוא מרשם הקסמים של צה"ל מאז ליקוי המאורות שחל בו בתקופה שלאחר מלחמת ששת הימים. זהו מרשם שהכזיב בכל פעם שעמד למבחן — לאורך תעלת סואץ, ברמת-הגולן, ועתה בבקעת-הלבנון מול הסורים — האכזבה הצורבת ביותר, כי קו זה נבנה לאחר שהיה ידוע לכול כי מלחמת לבנון הסתיימה בכישלון חרוץ וכי צה"ל יאלץ לצאת מלבנון. אך הקו נבנה בכל זאת, זה עתה הסתיימה כנייתה, והוא משמש תירוץ איזה תירוץ עלוב — להאט קצב היציאה מלבנון, שכן תחילה יש לפקד אותו והדבר קשה בימי חורף אלה.

באחד העיתונים קראתי את המשפט האומר, כי אחרי הכול אי-אפשר שלא להתחשב בשיקולים לוגיסטיים גם כאשר ברור שמוטב לצאת מלבנון מהר ככל האפשר. ואומנם, לעתים מצליחים אנשי הצבא להביא את הנימוקים הלוגיסטיים עד אבסורד. וזורה חשובתו של ראש המטה הכללי הגרמני לקיסר שלו, ערב פרוץ מלחמת העולם הראשונה, כשביקש הקיסר לעכב את ההתקפה הגרמנית על צרפת ובלגיה. "הרכבות כבר יצאו לדרך", השיב הגנרל. הלוגיסטיקה חייבה כי המלחמה תפרוץ, ואין מעצור. לנימוק אידייתי זה יצטרף מעתה הנימוק, שאת השלב השני של הנסיגה מלבנון יש להאט, כי תחילה יש לפקד את קו הביצורים בבקעת-הלבנון. עוד יאמרו לנו כי החומרים המושקעים באותו קו נחוצים לקו החדש לאורך גבולנו עם לבנון.

אינני יודע כמה כסף תעלה הנסיגה האטית מלבנון, שאת פרטיה איננו יודעים, וזולת זאת שהיא חלולה במדיניות "היד החזקה" עד שחשתיים. עיתונאים שמעו בתהליך של משרד האוצר כי 180 מיליון דולר, שאינם מופיעים בספר התקציב, שמורים לעניין זה. אך מה שחשוב יותר הוא, שעד תום הפינוי שיחול בספטמבר, לפי השמועה, צפויות לצה"ל, כהתבסס על

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
או תקבלו נשק סובייטי.

ראש הממשלה ש' פרס:

אתה יודע, קודם כול צריך לקבל את ההשקפה הסובייטית ואחר כך את הנשק הסובייטי. היות שאני בעד שלום, והיות שאני בעד עצמאות, אינני מעוניין בנשק אשר פועל בכיוון ההפוך. אינני מתכוון לדיבור, במלל אתם בסדר. תיכף גם אשיב לחבר הכנסת תופיק טוכי בעניין זה.

ועכשיו, לענין הסובסידיות. אנחנו מצאנו שהסובסידיות הגיעו למיליארד 700 מיליון דולר. מי ישלם את זה? מאין ניקח? אני רוצה להבין. בתוך זה, למשל, יש סובסידיה בשיעור 400% לתחבורה הציבורית, סובסידיה שהגיעה לסך 400 מיליון דולר לשנה. דרך אגב, כאשר נותנים סובסידיה לנוסעים, נותנים סובסידיה גם למסיעים, גם לקואופרטיב שמסיע את האנשים. אנחנו יכולים לבדוק כל דבר? 400 מיליון דולר לנסיעות בתחבורה ציבורית, אמרתי בערב המשא-ומתן, כמה מאורחי ישראל משתמשים בדרך קבע בתחבורה ציבורית, 400,000? אני מציע לשלוח לכל אחד המחאה על סך 1,000 דולר, ושיחליט מה לעשות בה, לנסוע, לא לנסוע. מי ישלם את זה? ארצות-הברית של אמריקה? מצרכי מזון הגיעו לסכום בשיעור 300% — 400%. השאלה היא גם מעשיה ביותר. נאמר שנחליט שלא נוגעים בסובסידיות, ממה נשלם? או מארצות-הברית, אם היא מוכנה, או מהדפוסת כסף והרס הכסף, הרס ערכו. מי שמדבר בכיכול לטובת העובד, מדבר בפועל נגדו, מפני שנייר שאין לו ערך והוא קריר כסף, הוא הרסני לעובד. דרך אגב, גם כשהיננו יחד במערך חשבונות שצריך להוריד את הסובסידיות לרמה של 25%.

מה החלטנו? החלטנו שמתוך מיליארד 700 מיליון דולר נוריד את הסובסידיות בשלושה שלבים. פעם אחת ב־800 מיליון דולר, פעם שנייה ב־200 — 210 מיליון דולר, ופעם שלישית 210 מיליון דולר, על דעת כולם.

אני רוצה, חייקה, שתקשיבי. החלטנו לעשות את זה בלי לפגוע בשכבות החלשות. כאשר החלטנו לחת תשלום חדרפעי לעשירונים הנמוכים — אני לא אוהב את המלה "תחתונים" — סכום של 6,575 שקלים, אני רוצה שתדעי שזה ב־50% יותר מתוספת היוקר שהיו מקבלים. השכבות החלשות, או השכבות שיש להן הכנסה נמוכה יותר, קיבלו 50% בעסקת החבילה. על זה עמד מזכיר ההסתדרות, וכל הכבוד לו. מי משלם את מחיר הורדת הסובסידיות? — העשירונים העליונים. אני רוצה להבין, את מדברת בשם העשירונים העליונים? אם את מדברת בשם העשירונים הנמוכים — הם קיבלו יותר. מי שישלם את המחיר הם העשירונים העליונים. לא שמעתי שמפ"ם יש לה ימרה לבטא את העשירונים העליונים, שקופחו בעסקה הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — בדיוק להפך.

הי"ר מ' כהן-אביב:

חבר הכנסת רן כהן, לא נהוג להפריע לראש הממשלה, אם תרצה לשאול שאלה וראש הממשלה יסכים — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אתה צריך להשיב — — —

ראש הממשלה ש' פרס:

אני משיב ואני יודע על מה אני מדבר. השכבות מעוטות ההכנסה אינן מנופול של מפ"ם. הן נוגעות לי כמו לך, ואינני

שלממשלה הזאת יש תמיכה נרחבת בכנסת, כפי שצינת, לא השתמשנו ברוב בכנסת אלא חיפשנו הסכמה משקית וחברתית בין כל מרכיבי המשק. זה הברזל גדול.

איש איננו יכול לאלץ את ההסתדרות לחתום על עסקה כזאת. אני מאמין שההסתדרות לא היתה חותמת אילו סברה שזה נוגד את צורכי העובדים או את רצונם במדינת ישראל. אני מאמין שהתעשיינים לא היו חותמים אלמלא חשבו שזה משרת את צורכי התעשייה והייצור במדינת ישראל. אני רואה בזה שינוי גישה יסודי ביותר, שכן לראשונה יש לנו מדיניות כלכלית שאיננה נסמכת על רוב פרלמנטרי, אלא נשענת על הסכמה לאומית.

מדוע, לפי דעתך, המרכיבים השונים הסכימו לעסקת חבילה? מה היתה הברירה? נאמר שאת צודקת בכל הביקורת שלך על העבר. כאשר הממשלה הזאת נוסדה, האינפלציה היתה 24% לחודש, 1,500 — 2,000% לשנה. היתה סכנה של איבוד השליטה במשק, של שיטפון טוטלי של המטבע, של השכר, של הערך, סכנה של אכטלה רבתי, של קיפאון. נו, זה היה טוב יותר? זה השינוי השני — יש התמודדות עם מצב קשה מאוד.

אני רוצה להגיד משהו על המצב הקשה. יש לנו בעיות אובייקטיביות, ואני בטוח שחברי מפ"ם יסכימו אתי. בעיה יסודית אחת היא מכנה המשק, מתוך 1,350,000 עובדים במדינת ישראל רק 460,000 עובדים בענפי ייצור — כמעשייה, בחקלאות ובתיירות. מזה תעשייה רק 310,000.

חייקה, אני רוצה לשאול אותך — מבחינה עקרונית מפ"מית טהורה, איזה משק אנחנו רוצים, משק שמפרנסים אותו או שמתפרנס מעצמו? איזה משק, משק שכל היום יעמוד עם יד מושטת לבקש סיוע אמריקני, או משק שעומד בכוחות עצמו?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר מ' כהן-אביב:

אני מבקש שלא להפריע.

ראש הממשלה ש' פרס:

מבחינה עקרונית, חברה בריאה תיתכן בישראל כאשר המשק יהיה בריא. המשק איננו בנוי רק על חלוקה, הוא בנוי על צמיחה: לא חלוקת היש, כי אם גידול הדרוש, הקיים והאפשרי. אנחנו לא נחלקים למי שמציע לחלק יותר, ליותר אנשים, יותר זמן, כלא הרף. כאילו זו קופה פתוחה אשר תלויה רק ברצון טוב, ולמי שמציע שלא לחלק.

האינפלציה הזאת היא הרסנית. אני מכיר הרבה מאוד משקים בעולם. היתה אצלי לא מזמן משלחת מספרד, שם יש 25% מובטלים. 25% — כל אדם רביעי מובטל. בארצות אירופה יש 14% — 15% מובטלים גם לאחר שירדה האינפלציה.

דיברת על ביטחון. נכון הוא שהוצאות הביטחון שלנו הן גדולות. הן גדולות מפני שהסכנה גדולה למדינת ישראל, והן לא קטנו לא מפני שיש מלחמת לבנון והיא יקרה, קודם כול בדם — וזה שינוי נוסף, אנחנו בדרך לסיום המלחמה הזאת. הביטחון עולה ביוקר, מפני שהנשק מתייקר בצורה בלתי רגילה. מפני שאנחנו עומדים בפני קומבינט ערבי-רוסי, מפני שהרוסים נותנים לערבים נשק זול, באיכות מעולה, בכמויות בלתי מוגבלות. מטוס אחד עולה 30 או 40 מיליון דולר, זה מה שקובע בהוצאה הזאת.

אבוקדו. כל הזמן נלחמים עד אשר מוצאים את האיוון הנכון. מה השמחה לאיד? האם משהו. רצה לפטר עובד אחד ב"אחא"? האם הלב שלי במקום אחר? גם אני צפיתי בהם בטלוויזיה עם דמויות בעיניים. האנשים האחרונים שאשמים הם העובדים האלה. אבל יש הנהלות כושלות — במפעלים פרטיים, במפעלים ציבוריים ובמפעלים ממלכתיים — ויש גם הנהלות חוצלות; גם זה וגם זה. בכל משק. האם זאת מדיניות? אם משהו נכשל, האם יש מדיניות של הכשלה? האם יש מדיניות החומכת בכישלונות? מה פתאום? אם נכשלנו — נתקן. שום שמחה לאיד. שום כישלון סופי.

על דבריו, חברת הכנסת גרוסמן, בעניין הרחיים, אני רוצה להביע את דעתי באופן חד-משמעי. למסדרות רחיים יש להעניק כספים לפי אותם קריטריונים שלפיהם מעניקים למסדרות חילוניים. אני שולל חכילה שלילה שחלקו את הכסף לחברי הכנסת, אלא יש לחלקו לפי מספר התלמידים הלומדים. שום הסכמים מאחורי הגב לא יועילו. כך גם החליטה הממשלה. היא החליטה להטיל על שר הדתות לקבוע קריטריונים, לאור היום ובפני מבקר המדינה, לפי מספר הלומדים, מקום לימודם ומשך לימודם, כנהוג בעניין הזה. אני יכול להסכים או לא להסכים למוסד כזה או כזה, אבל בכל המסדרות יהיו קריטריונים ממלכתיים. לא אתן ידי לשום סטייה. לשום נוחיות אחרת.

חברת הכנסת גרוסמן, אני רוצה להשיב בעניין השכר של השרים וסגני השרים. כסך הכול זאת מדינה שבה שר משתכר 500 — 600 דולר לחודש, וכבר הורידו פעם ועוד פעם. אני חושש שאנחנו הולכים בדרך ההתנגדות הקלה.

עכשיו אעבור לחלק השני שעומד על סדר-היום, שהוא רציני מאוד, והוא העניין המדיני. חברי הכנסת, כולנו חברי מפלגות. יש נושאים לגביהם אסור להיות חבר מפלגה, ואלה הם נושאי שלום ומלחמה. בעניין זה כל אחד עם מצפנו. זה מעל ומעבר לשיקולים מפלגתיים, להמחיות למפלגה ולהרגלים מפלגתיים. העניין יותר מדי רציני. אנחנו מחליטים לסכן אנשים, להסיר סכנות מאנשים. אני רוצה לשאול, בכל הכבוד, את כל חברי הכנסת, לרבות את עצמי: מי בכנס נביא וידע אם יש סכנה של מלחמה, אם יש סכנה של שלום? מי בכנס נביא כזה? מי בכנס לא טעה, בכנס — בנו, גם אני. על כך, כל פעם שיש סכנה של מלחמה, יש להתייחס אליה במלוא הרצינות. כל פעם שיש סיכוי של שלום, יש להתייחס אליו, למען הילדים, במלוא הרצינות. שום ליצנות, שום חוכמות, שום ביטויים מפלגתיים זולים, לא בנושא מלחמה ולא בנושא שלום. אין זה משנה מי אומר אותם. אינני מכין מדוע כאשר נשמעת המלה "שלום" צריכה לפקוד את משהו צמרמורת בגופו. הוא מתחיל לפחד מעצמו שמה הוא מתפתה. למה הוא מתפתה? ממה הוא חושש? ממה הוא מפחד?

אני יודע שיש בתוכנו חברי כנסת שיש להם רעיון: כל דאלים גבר. יכול להיות שזאת פילוסופיה נכונה, רק אינני יודע חמיד מיהו האלים ביותר. זאת אינה פילוסופיה המקובלת. כפי שאני חושב, על רוב חברי הכנסת.

לגופו של עניין — מצרים, לאחר קיפאון והפסקה. חידשה את הדיאלוג אתנו. ממה אתם מפתחים, אני רוצה להבין? האם אסור לרבר? האם צריך לרבר רק לאור היום? אין דיפלומטיה חשאית? אין דיפלומטיה שקטה? האם אסור לבר? ממי אתם מפתחים? מעצמנו?

מאיר כהנא (תנועת כך):
כן.

יושב בממשלה כדי לקפח אותן או לפגוע בהן. אני בחזית אחת עם מוכיר ההסתדרות בעניין זה. אין מונופול כזה. אין לי שום עניין אלא לדאוג להם, כמון, בפועל, לא רק באמירה, גם בעשייה. וזה לא מקרה, זה חלק מהשקפת עולמי.

אני רוצה להוסיף ולומר: קשה להבטיח את המשק, נכון. אבל אני קורא לכל חברי הכנסת, אל תחשבו שלהבטיח את המשק זה רק סער, זה רק לתת. להבטיח את המשק זה לעבור ממשק משרת, שאינו מייצר, למשק יצירני. תנועת העבודה במדינת ישראל חמיד היה לה טמפרמנט של ייצור. היום הייתי כסיר בערבה. הייתי גם באילת, אתמול. ממש קורע לב לראות מה אנשים יכולים לעשות, מה המדינה יכולה לעשות. כל השנים חשבנו שהערבה היא אזור מקולל על-ידי שמים. באו החלוצים — יש שם כיום תשעה יישובים — ואמרו שכל הערבה ראויה לעיבוד, 400 — 500 אלף דונם. יש שם שתי שכבות של מים — יותר עמוקה ויותר גבוהה. מרחיב את הלב לראות את הכתמים הירוקים היוצאים מן הכלל שאנשים אלה הקימו לאורך הערבה — קיבוצים, מושבים; משהו לא רגיל. והם צריכים כ-40 מיליון דולר לשנה כדי להפוך את כל הערבה לערבה של ייצוא, ל"מקמירדן" חדש, לערבה ירוקה, לערבה אשר תבטיח את החברה. יש לא רק סף עוני במדינה, אלא המדינה היא על סף עוני. המדינה כולה צריכה לקפוץ מעל לסף העוני שלה. יש לה כל הכשרונות לכך. רק סער? רק עזרה סוציאלית? ואיני מזלזל כזה. שום טמפרמנט של ייצור, של חקלאות, של תעשייה. של השקעה, של תחזוקה? התחרות היא מי יתן יותר, או יותר נכון מי יבטיח יותר, שכן לתת יותר אין ממה, להבטיח אפשר כלי סוף? יש צורך בחזרה למדינה בונה, יוצרת, ואז יהיה גם מה לחלק.

ריקטור שם-טוב (מפ"ם):
למה מפתרים פועלי ייצור?

ראש הממשלה ש' פרס:
מפתרים פועלי ייצור מפני שהייצור לא היה בסדר, מפני שמפעלים בישראל — גם תחתנו, ואני אגיד זאת באומץ לב — נבנו שלוש פעמים, בים-המלח ניסונו פעם אחת ונכשלנו. ואני זוכר את תעמולת הבחירות של הליכוד — חברי הליכוד יסלחו לי — על השקעה שירדה לטמיון.

לחיים גבתי היה חוש הומור יוצא מן הכלל.

קריאה:

יש לו.

ראש הממשלה ש' פרס:
נכון, גם יש לו. היו הפגזות על מפעל ים-המלח. הוא אמר: יש לי הצעה איך לשכנע את הפדאיון שהיה באותה תקופה להפסיק לפגוע במפעל ים-המלח — נראה להם את המאזן האמיתי. אני זוכר את המאזן האמיתי. מפעל ים-המלח נהרס פעם אחת, בנינו אותו פעם שנייה. פעם אחת זה היה על-ידי נבוכמדיסק. פעם שנייה על-ידי המדינה. שוב נכשלנו. בנינו פעם שלישית. עכשיו זו הצלחה יוצאת מן הכלל.

ב"אחא" נכשלנו, נבנה דבר אחר. האם מפתרים מתוך חנוג? העובדים אינם אנשים. במשך 15 שנה לא חידשה ההנהלה את הציוד ובמקום זה לקחה הלוואות מן הבנקים, לא יצרה גזרות חדשות ולא יכלה לשווק. מה רצית שנעשה? מאין ניקח את 40 מיליון הדולרים? מקצבאות הילדים? מקצבאות הגמלאים? היה צורך כ-40 מיליון דולר כדי להבטיח את "אחא". איני מפתח. גם בעניין המספנות איני אומר נואש. גם בחקלאות זה קרה לנו — פעם רפתות, פעם לולים, פעם

הוויכוח על טאבה איננו האם אנחנו מבקשים אינטשים או דונמים של אדמה ממצרים. לא, העמדה שלנו נובעת מכך שטאבה היא במסגרת ריבונותה של מדינת ישראל. על זה הוויכוח. אנחנו לא הולכים עם יד מושטת למצרים ואומרים: תנו לנו 450 דונם מתנה, לא ולא. על מה הוויכוח? — לא על נדבות, אלא על ריבונות. ועל זה החליטה הממשלה שקדמה לי שהיא חלק למשא-ומתן. ואם המשא-ומתן לא יעלה יפה, חלק לפישור, או לכרורות. ואל תטילו עלינו או עלי דברים שאני אחראי להמשכם, אבל אינני אחראי להיווצרותם.

אפשר להגיד: נדון על טאבה; אפשר להגיד, אתם יודעים מה? — טאבה איננה הנושא היחיד. כינינו לבין מצרים יש שורה של נושאים שגויים במחלוקת. אנחנו טוענים, שהמצרים לא עמדו בכל הבטחותיהם. אולי גם למצרים יש טענות כלפינו. במקרה כזה אפשרית פגישה שנייה, Package Deal, עסקת חבילה. ניפגש, ישימו המצרים את כל טענותיהם על השולחן, ישראל חשים מצדה את כל טענותיה שלה, וננסה ליישר את ההדורים. מה רוצים: הירדרדות, או התקרמות? יישוב הסכסוך. או העמקתו? פתרון הבעיה, או סיבוכה? צריך לתת גם על זה תשובה אמיצה וברורה, בלי "קונצ'ים".

עד כמה שאני יודע את הלכי הרוח בתוך הממשלה, וקראתי אומנם שחברי ממשלה אחד אמר שלא אנתן את הדיון, ואני רוצה להגיד שהכיננו את הדיון — — —

חיים קופמן (הליכוד):
במחתרת?

ראש הממשלה ש' פרס:

לא במחתרת, אלא עם מי שצריך להכין זאת, עם ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ. והחלטנו שאנחנו מעדיפים את הגישה של עסקת חבילה, כלומר, לברר את כל הנושאים בעת ובעונה אחת. המצרים הציעו לנו נושא אחד, אנחנו מציעים את כל הנושאים, בדרג של דיונים. מה רע בדבר?

עכשיו התעוררה בעיה שנייה: המעגל האזורי. הנשיא מובארק הציע בכמה ראינות — ואנחנו למדנו על זה קודם כול מהעיתון — שחי הצעות לפי הסדר הזה: הצעה ראשונה, שתהא פגישה ישירה בין ישראל לבין נציגות ירדנית עם אלמנטים פלשתינאים — האם פירושו עם אש"ף או בלי אש"ף, הוא מצדו לא הבהיר, בכל אופן, לא בכל הראינות, והיו לו ראינות כאלה וכאלה — וכי הוא מוכן לשמש כמארח בקהיר, והוא הציע שהאמריקנים ישתתפו אף הם. הוא הציע הצעה סותרת. נוגדת לחלוטין את ההצעה הקודמת שהזכרתי, והיא: ארצות-הברית תקבל משלחת ירדנית-פלשתינאית, בטרם יהיה הדיון עם ישראל.

עד כמה שאני יודע את הלכי הרוח בממשלה על כל מרכיביה, על ההצעה הראשונה אנחנו אומרים "הן" בבור, צלול, בלא ספקות. אנו מוכנים להיפגש עם משלחת ירדנית-פלשתינאית, בתנאי שהפלשתינאים אינם חברים או חברים מוצהרים כאש"ף. קהיר: קהיר: פריס: פריס: וושינגטון, ירושלים, בים, באוויר — מכל זמן שרוצים, זו עמדת הממשלה: "הן" בבור, צלול, בלא ספק, לא מתחת לנהימה בלתי ברורה כלשהי.

על ההצעה השנייה תשובתנו אף היא צלולה וברורה: לא. כי מה אומרת ההצעה השנייה? ההצעה השנייה אומרת את הדברים האלה: אש"ף יכול להוסיף ולירות, וכינתיים ניתן לו לגיטימציה. אני יודע שיש כמה חברי הכנסת שרצים בכל יום ומנסים בכל יום לראות את ערפאת. בשביל מה? אתם רוצים לקבל את הדיקטט של ערפאת? שלחו לו איגרת. אם אינכם

ראש הממשלה ש' פרס:

לך יש כל הזכות לפחד מעצמך, אתה אדם בעל שיקול דעת נכון.

מאיר כהנא (תנועת כך):
לא ממובארק.

ראש הממשלה ש' פרס:

אתך איני רוצה להתווכח. אתה מעל לוויכוח, או מתחתיו: מחוץ לוויכוח.

מה הפחד, מה ההתקפה? האם קודם, כאשר היתה רק ממשלת ליכוד, לא ניהלנו מדיניות חשאית? בלילה, ביום, במרוקו ובישראל? יכול להיות שגם אז היה טעם לפחד מעצמכם. וכאשר אז התנהל המשא-ומתן, האם לא היו חילוקי דעות בתוך הליכוד? דרך אגב, אני משבח אנשים שהם עקביים. מי שהתנגד אז, יתנגד גם היום. דבר לא קרה. אבל אלה שהיו בעד והצביעו בעד החזרת כל סיני, מה קרה להם? איזה פיק ברכיים תקף אותם? ממה הם חוששים?

עכשיו אני רוצה לומר מה עומד, לפי דעתי, על הפרק. המצרים אמרו לנו שהם מציעים לחדש את ההליך השלום בשני שלבים: שלב אחד של דיונים, ושלב שני של משא-ומתן. בדיונים כל צד זורק ראינות; במשא-ומתן קובעים עמדות ומנסים למצוא פשרה בין העמדות המנוגדות. על מה חברי הכנסת מתפללים, שאנחנו לא מסכימים עם המצרים והמצרים לא מסכימים אתנו? האם זה דבר חדש? אילו כולנו הסכמנו עם כולם, כי אז לא היה צורך במשא-ומתן. צריך משא-ומתן מפני שיש אי-הסכמה, ולא מפני שיש הסכמה.

אנחנו נמצאים בשלבים של הדיונים. על מה דנים? — בתחומים שונים. תחום אחד הוא יחסי מצרים-ישראל, תחום בילטרלי. אני יוצא שוב מתוך ההנחה — ייתכן שהיא מוטעית — שכל חברי הכנסת מכל הסיעות מעוניינים לשפר את מערכת היחסים שלנו עם מצרים, לתת את השלום שהתקרה. יש דיונים איך לשפר את זה, ומייד אתיחס אליהם. תחום שני, מעגל שני, הוא המעגל האזורי: כיצד להרחיב את סוכת השלום על-פני האזור כולו, ובכלל זה ירדן, ובכלל זה פתרון הבעיה הפלשתינאית. בדרג שלום, גם כאן יש דיונים, יהיה משא-ומתן. התחום השלישי נוגע להיערכותה של מדינת ישראל בתחום הבין-לאומי בכלל, ועם ארצות-הברית בפרט.

בתחום הראשון, בתחום היחסים הבילטרליים כינינו לבין מצרים, חיתכנה שתי גישות. גישה אחת — לרכז ולמקד משא-ומתן זה רק על טאבה. הרבה מצרים רואים בטאבה חזות הכול, או חזות שנהיתה לחזות הכול, חזות שבעצם איננה כל כך מכריעה. אני רוצה להגיד לכמה חברים המבקרים את נושא טאבה, כאילו הוא מוטל בספק, שלא אני הטלתי ספק בנושא טאבה. נחתם בהסכם של שלום-קבע שנושא זה יידון במשא-ומתן, או בפישור, או בכרורות. אני לא המצאתי את זה. יש ציפיות בהחלטות הממשלה. אני לא יכול לברוח מזה. דרך אגב, מי שסבור שטאבה היא שלנו — יכול להיות.

בני שליטא (הליכוד):
רק יכול להיות?

ראש הממשלה ש' פרס:

אני לא הצבתי את סימן השאלה. אתה הצבת אותו. אילו אני הייתי מנהל משא-ומתן יכול להיות שלא הייתי מסכים לסימן השאלה. מה אתה רוצה ממני?

אני רוצה להגיד — ואני מקווה על דעת כל חברי הכנסת — שאין לנו שום כוונה ליטול שום אינטש של אדמה מצרית.

אחר כך, אם ייווצר מצב למשאומתן — כן, לשפר את היחסים עם מצרים — כן, אנחנו מציעים זאת מוזמן. להיפגש עם משלחת ירדנית-פלשתינאית, לא אש"ף — כן, לעקוף אותנו מאחורי הגב בארצות-הברית, להיכנס בדלת האחורית ולמכור ערפאת עם אקדחים ועם פקודה של ירייה — לא, העמדה הזאת ברורה מאוד.

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת תופיק טובי: כל כך התרגשתי מדאגתך לעצמאות לבנון; באמת, דברים מרגשים עד לב השמים. אולי שמעת על כך שחלק ניכר מלבנון כבוש עליידי הסורים? סוריה פרוחה לך מהראש? לא רק סוריה, גם אכור-מוסא — אדם שדואג לעצמאות לבנון. שכחת את המפה?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הסורים הוזמנו לעזור לאחוזתם לבנון.

ראש הממשלה ש' פרס:
בוא, אספר לך סיפור שהוא לא רלבנטי לגביך. מספרים על פקיד רוסי שעבר מבחן כדי לעלות בדרגה. שאלו אותו מה דעתו על לבנון. הוא אמר: כפי שכתוב ב"איזבסטיה", שאלו אותו מה דעתו על מדיניותה של סוריה. הוא אמר: כפי שכתוב ב"פרבדה", שאלו אותו: מה זה, אין לך דעות משלך? הוא אמר: יש לי, אבל אני לא מסכים אתן. נדמה לי שזה מצבכם, יש לכם דעות, אבל אתם לא מסכימים אתן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה אלטע-זעכן. זה ישן.

ראש הממשלה ש' פרס:
מה זה חשוב אם זה ישן, העיקר שזה אקטואלי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אפילו בכלכלה — — —

ראש הממשלה ש' פרס:
אני מבקש ממך, אל תפרע לי. הלוא מישוהו אחר דיבר בשם הסיעה שלך. למה לך להפריע? אני אוהב להתווכח עם חבר הכנסת תופיק טובי; תענוג להתווכח אתו. הוא נותן חומר כל כך טוב, שחבל להפסיד את זה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה אתם מחכים עד ספטמבר כדי לצאת ככיכול מלבנון?

ראש הממשלה ש' פרס:
מייד אגיד לך, אני רואה שאתה חסר טבלנות.

אני רוצה לעשות עכשיו חשבון אמת עם לבנון. הסורים נכנסו ללבנון. מי הזמין אותם? נגפלו קטיושות על הסורים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הממשלה הלבנונית הזמינה אותם. אתה שואל, תקבל תשובה.

ראש הממשלה ש' פרס:
אני יודע שיש כאלה שמזמינים אורחים בתנאי שיבואו בטנקים לא כמכוניות. אני לא שמעתי שמזמינים אורחים בטנקים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה אכפת לך היחסים בין סוריה ללבנון?

ראש הממשלה ש' פרס:
מה אכפת לך אתה? אני דואג לעצמאות לבנון. אני רוצה להראות שאני דואג לעצמאות לבנון יותר מחבר הכנסת תופיק טובי. מותר לי?

סומכים על הדואר, שלחו מברק. אמרו לו שאתם מקבלים את דעתו. מה יש לכם לנסוע אליו? האם כדי שיבטיח לכם שלוש גוויות של נעדרים, שאינן בידו?

אכל אני פונה לכל חברי הכנסת, הבעיה איננה הביוגרפיות של חברי אש"ף או ההיסטוריה של חברי אש"ף. אני אומר את זה במלוא הסמכות והבהירות: היום, אתמול, עכשיו אש"ף וערפאת אישית נותנים הוראות להרוג נשים וילדים בישראל ללא הבחנה. אתם אתם רוצים לדבר? נעזוב את כל הפוליטיקה. הוא יירה ואנחנו נדבר? הוא ינהל טרור ואנחנו נגיד לאמריקנים "הכירו בו"?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה אתם עושים בלבנון היום?

ראש הממשלה ש' פרס:
יש לי תשובה גם כשביכך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם מנהלים טרור נגד העם הלבנוני.

ראש הממשלה ש' פרס:
אני שמח מאוד שבתוך הכנסת התגלה פטריוט לבנוני אדיר כמך, ואנחנו עוד נדון על עצמאות של לבנון בעוד כמה רגעים.

אנחנו צריכים להגיד לאמריקנים, שהוא יכול לירות? הוא יכול להישאר עם האמנה הזאת ואנחנו נגיד כן? מה המשלחת הזאת רוצה בושינגטון? שושינגטון תקבל את עמדות ירדן-אש"ף ותכופף אחר זה את ידה של ישראל, תטיל עלינו פתרון כפוי? אנחנו עומדים גם בקשר עם ארצות-הברית, ואני שמח מאוד שהאדמיניסטרציה, כגון בית-הנבחרים של ארצות-הברית, אינה מוכנה לתת את ידה לתכסיס הנלווה הזה.

לא ניתן את ידנו, ואמרנו זאת גם לשליחים המצרים. מה כאן לא ברור? ממה אתם מפחדים? ממה אתם חוששים?

עכשיו אני רוצה להגיד, שלא כל מה שהנשיא מובארק מציע אנחנו יכולים וצריכים להסכים לו. אני גם אמרתי למה לא נסכים. יש גם מעלות בהצעותיו. למשל, אין בהן חזרה על הצעתו לוועידה בין-לאומית. זו מעלה או לא? אפילו ביאת שליח לירושלים, זו מעלה או לא? אפילו שאחת משתי ההצעות היא משאומתן ישרי, זה מעלה או חיסרון? אני לא אומר שהסכמנו במאה אחוזים.

עכשיו אני רוצה לשאול את חברי הכנסת: למה אתם כל כך רוצים להגיד לא? מה ה"לא" נותן לכם? מה ישראל הפסידה בכך שהיא הכהירה את עמדותיה — למה היא מסכימה ולמה היא לא מסכימה? זה פגע בכבודנו? מעמדנו הבין-לאומי התערער או התחזק?

ויקטור שם-טוב (מפ"ס):

ראש הממשלה ש' פרס:
זה ויכוח עם עצמי. היות שאתה מוטרד, מותר לחבר הכנסת לעלות לכמה ולנהל ויכוח עם עצמו. זה לגיטימי לגמר.

היורד ד' תיכון:
חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, אתה תדבר מייד אחריו.

ראש הממשלה ש' פרס:
על כן אני אומר, במעגל הבין-לאומי, הבהרת עמדותיה של ישראל שתוארתי אותן: דינויים בשלב ראשון, מדוע לא?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
באמת? זו גולת הכותרת.

ראש הממשלה ש' פרס:
מה, נפלו קטיושות על סוריה? מישור ירה מלבנון על סוריה? נכנסו. בהתחלה עזרו לסורים, אחר-כך עזרו לאש"ף, אחר-כך עזרו לנוצרים. כל הזמן התבלבלו. לבנון מבלבלת, אני מודה.

הנוצרים היו בסכנת השמדה. אני רוצה להשתמש בביטויים שכבר השתמשו בהם פעם, של שואה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה זה נוצרים? פלנגיסטים.

ראש הממשלה ש' פרס:
אל תפריע לי. אני לא מסכים שתפריע לי. אל תפריע לי כאמצע.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת זיאר, אתה מפריע לנואם כפעם השלישית.

ראש הממשלה ש' פרס:
ובכן, פנו אלינו וביקשו סיוע — ביניהם משפחתו של אמין ג'מאיל. נתנו להם סיוע. הם ביקשו, נתנו להם. יש כאלה שאומרים לנו עכשיו על השיעים: תסתכלו לטווח הארוך. תסתכלו לטווח הארוך. עזרנו לחלק מהאוכלוסייה שהיתה בסכנה, ביניהם גם משפחת ג'מאיל. נו, מה אומר הטווח הארוך? שהנשיא הזה קם ואומר: תירו בחיילים הישראלים. זה הטווח הארוך? כושה ותרפה.

מה היא ההיסטוריה של לבנון? ממשלת לבנון הסכימה איך אחת אומר? — לארח את אש"ף עם נשק, כדי שיירד על מדינת ישראל. מה הממשלה המטופשת הזאת חשבה? שהם יירו ואנחנו נפנה לחד"ש, שתמצא חשבה על הירידה האלה? הם הזמינו את אש"ף. הם אירחו. הם נתנו להקים מדינה בתוך מדינה. מה הם חשבו שנעשה? נגיש לחי' שנייה? היה צריך להגיב, והגבנו. יש בינינו חילוקי דעות על צורת התגובה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היה שקט שנה שלמה.

ראש הממשלה ש' פרס:
תודה רבה. לא אתה ארגנת את השקט.
ובכן, כפיות טובה, כשהם יודעים שהממשלה החליטה לפנות את צה"ל מלבנון? מה הם יורים? מה אתם מתפללים מההירידה האלה? שבלונה, אומר חבר הכנסת מתתיהו פלד. מה זה שבלונה? כל פעם שיורים, הצבא יגן על עצמו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
פלא, שרון מדבר עכשיו.

ראש הממשלה ש' פרס:
אני מדבר, כן. יש לי כל הזכות. לך אין זכות. אתה אמרת שזו מדיניות צבועה. המדיניות שלכם היא צבועה. על סוריה אתם לא אומרים מלה. על אבר-מוסא אתם לא אומרים מלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש לי זכות מוסרית נגד הממשלה הצבועה יותר ממך.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת טובי.

ראש הממשלה ש' פרס:
את צה"ל, שהחליט לסגת, אותו אתם תוקפים? פחדנים. מלה אינכם יכולים להגיד לסורים, לאבר-מוסא? זאת צביעות. הסתכלו בראי וראו את מקורה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —
היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת וילנר, אני קורא אותך לסדר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כפעם הראשונה.

היו"ר ד' תיכון:

שלא נגיע לשלישית.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני רוצה להגיד: מי שעושה פצצות גם יכול להיהרג מהן. איך אתה מעז להטיל את זה על השולחן? במסגר עושים פצצות, נותנים פקודות לירות? זה מה שקורה למי שעושה פצצות.

הם אינם לוחמים כדי שלא לחיות בכיבוש. אילו היו לוחמים כדי שלא לחיות בכיבוש, חבר הכנסת תופיק טובי, הם היו צריכים להילחם בסורים, שאינם נסוגים, ולא בישדאל, שהחליטה לפנות את כוחותיה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ומה עם צד"ל?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת וילנר, אני מבקש ממך.

ראש הממשלה ש' פרס:

רבותי, אני רוצה להגיד דברים ברורים גם כעניין לבנון, ואני בטוח שאני אומר זאת על דעת כל הסיעות בכנסת, אולי למעט אחת או שתיים: לישראל מעולם לא היתה כוונה להישאר דרך קבע על אדמת לבנון. לרוב ישראל, לרוב חברי הכנסת לא היתה כוונה לקחת דונם אחד מאדמותיה, טיפה אחת ממימיה, למלא חפקיד בפוליטיקה שלה. יכול להיות ויכוח מתי ואיך, אנחנו מאחלים ללבנון שתהיה שלמה, משוחררת מעול הכיבוש האמיתי, מגרעיני הטרור, המכרסמים בכטנה ומאיימים על שכניה, אבר-מוסא מצד אחד וערפאת מצד אחר. אבל, איך לסגת? — צה"ל יחליט זאת.

מה זאת אומרת? אנחנו באים לנקודה וחבר הכנסת תופיק טובי עוד מאשים אותנו, כמוהו כחבר הכנסת מתתיהו פלד, שאנחנו צריכים לתת לוח זמנים, מהסורים ביקשו לוח זמנים? הסורים באו לנקודה? מה האיפה והאיפה הזאת? מה הצביעות הזאת? אנחנו באנו, אמרנו: אנחנו נסוגים בשלושה שלבים. מה, אנחנו צריכים לתת לוח זמנים, כדי שכמה טרוריסטים שיעים יפגעו בחיילינו? מדוע? מה, הם מפנים אותנו? אנחנו מתפנים מכוח רצוננו שלנו. לא טרור יבהיל אותנו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה עם צד"ל?

ראש הממשלה ש' פרס:

צה"ל יגן על עצמו בכל האמצעים, וכל הבית הזה יתמוך בו.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת וילנר.

ראש הממשלה ש' פרס:

וילנר, היום מדברים כאן אמת, לא קומנוצים. הבית הזה יודע את האמת והאמת היא, שהממשלה החליטה לפנות את כוחותיה מלבנון, ויורים בנב החיילים שלנו בגלל הסתה של כוח שחור משחור, השוכן בטהרן, באירן. את זה אתם מצדיקים? מה אתה חושב, שצה"ל לא יגן על עצמו? יגן, ואיך.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת זיאר.

ראש הממשלה ש' פרס:

— שיש בו חופש דיבור, אבל אחרי הדיבור נגמר החופש. אצלנו יש חופש דיבור. דברו ככל העולה על רוחכם. אבל אל תלמדו לעשות בקבוקי מולוטוב, זה לא, אפילו אם עושים את זה באוניברסיטה, ואל תתמכו בזה. גבול חופש הדיבור הוא באלימות, הוא ברצח אנשים. יש חופש דיבור, אין חופש רצח.

אנחנו מנסים להרפות את המצב ביהודה ובשומרון. לשנות, לשפר, להכניס ליברליזציה. ואלה באים עם הטרור. להטיל אימה ופחד, אבל, היהודים לא ייבהלו; גם לא הערבים. מי רצח את קווסמה? מי רצח את סרטווי? לא אותה יד? מה, קווסמה וסרטווי לא רצו לדבר עם הפלשתינאים? מדוע תקעו להם כדור בראש? מפני שהם לא מסכימים לדעתם? האם זו שיטה, כאשר אינך מסכים לדעה תוקעים לך כדור בראש? אתה יודע את האמת, אתה לא אומר אותה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי רצח את ארלוזורוב?

(צחוק באולם)

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיאר. רבותי, להירגע. הנואם מבקש להמשיך.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני רוצה לברך מקרב לב את חבר הכנסת יוסי שריד, שעשה היום מעשה לוליינות כזה. יוסי, כל הכבוד. יוסי, בחור בעל אוזן קשובה, עין חדרה, לשון שנונה, לא שמע שיש הבדל בין הממשלה הזאת לקודמת. הוא לא שמע; למשל, שהחלטנו שלא להישאר בלבנון. הוא לא שמע שחל שינוי אפילו במדיניות ההתנחלות. הוא לא שמע שיש עסקת חבילה. הוא לא שמע שיש בכל זאת הרפיה וסובלנות בארץ, יותר התחשבות.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אל תגיים.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני לא אומר שהליכוד קיבל את דעתנו, אבל גם אנחנו לא קיבלנו את דעת הליכוד. זו האמת, וזה גם השינוי. מפני שהממשלה הקודמת, עד כמה שאני יודע, קיבלה את דעת הליכוד. עכשיו היא לא מקבלת. גם לא את דעתנו; אינני אומר שלא. לצערי הרב לא קיבלנו די קולות, כדי להטיל את דעתנו. אינני מסתיר את זה, אינני שייך לאלה שמתעלמים מזה. יוסי לא שמע — אולי הוא שמע, אבל הוא ניסה בדרך כלשהי להפחית בחשיבות הדבר — שגם חל שיפור במעמדה הכין-לאומי של מדינת ישראל. מה רע בדבר, שמדברים, שמקשיבים בפנים ובחוץ. שמששים, שבדקים? אפילו האינפלציה, הלואי יכולנו לרדת יותר. אין 150,000 מובטלים בישראל, ואני מקווה שגם לא יהיו, והממשלה הזאת תעשה הכול, חייקה, כדי שלא יהיו. אין לנו מובטלים לא כמו בצרפת ולא כמו באנגליה ולא כמו בספרד ולא כמו בגרמניה, אפילו לא כמו באמריקה.

ח' כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש יותר משהיו לפני שנה.

ראש הממשלה ש' פרס:
יפה.

שר התקשורת א' רובינשטיין:
אין יותר משהיו לפני שנה.

זו לא יד קשה, אבל זו גם לא עין עיוורת. זו הגנה עצמית, וכל צבא בארץ דמוקרטית כאמת היה עושה כך ויעשה כך.

האויבים שלנו הם לא השיעים, אינני מקבל את זה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיאר.

ראש הממשלה ש' פרס:

האויבים שלנו הם לא השיעים ולא הנוצרים ולא הדרוזים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיאר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

ראש הממשלה ש' פרס:

האויבים שלנו הם היוזרים בגב, והתומכים כיוזרים בגב.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיאר, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' תיכון:

תאפשר לנואם להמשיך, הוא ראש הממשלה.

ראש הממשלה ש' פרס:

עם הפלשתינאים? מה, אנחנו איננו רוצים לדבר עם הפלשתינאים? אבל אני לא רוצה לבוא לחדר ולהידבר, ומישהו יוציא מקלע ויתקע לי כדור. או דיבור או ירי, אין שניהם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

איזו דמגוגיה. אינני מאמין לדיבור הזה. כשאתם אומרים שאינכם רוצים לדבר עם הפלשתינאים, אינכם רוצים לדבר עם הפלשתינאים.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת תופיק טובי.

ראש הממשלה ש' פרס:

אתה פלשתינאי?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כוורדי.

ראש הממשלה ש' פרס:

תענוג לדבר אתך. הנה, אני מדבר אתך. אתה ההוכחה הכי טובה לעם הפלשתינאי. אתה יכול לשבת בכנסת, לומר את הדברים הכי מרגיזים, יש לך שני מיקרופונים, מצלמים אותך, מצטטים אותך. מה, אתה לא פלשתינאי? אתה פלשתינאי ועוד איך.

יהושע מצא (הליכוד):

שאל אותו אם הוא אש"ף, לא אם הוא פלשתינאי.

ראש הממשלה ש' פרס:

לא מדברים אתך? סותמים לך את הפה? אומנם יש משטר

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש יותר משהיו לפני שנה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני שר התקשורת, הנואם ישיב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש שינויים לטובה ויש גם שינויים לרעה.

ראש הממשלה ש' פרס:

יוסי, כידו הטובה, אמר: אתה יודע מה, אני לא אדבר על הדיווח של העוני אשר עוד איננו, אני אדבר על הדיווח של העוני שיכוא, או שיכוא, או שלא יכוא, יוסי, אני, למשל, מקווה מאוד שנתחיל במדיניות של צמיחה, אני רואה את הגליל, אני רואה את הנגב, אני רואה את התיירות ואת החקלאות ואת התעשייה ואני רואה את המרץ המפכה במדינה הזאת, ואני רואה את הרצון הטוב בעם היהודי, אני מאמין שנחזור לצמיחה ובמקום עוני יגדל המשק וישתפר, אני רואה דיווח אחר, בוא נדחה את הדיווח על הדיווח בעתיד, כאשר הוא יגיע.

חבר הכנסת שריר הציע לי לעשות הסכם שלום בינו לבני. אם לחתום הסכם שלום עם יוסי שריר, כל הנקודות שהוא העלה, שבע במספר, מתקבלות על הדעת כדי לעשות שלום אתך. מובאק מבקש את זה? חוסיין מבקש שנגיד את הדברים האלה? וגם אילו ביקש, אני יודע אם היינו מסכימים.

אבל, עכשיו הוויכוח הוא בעצם על נושא אחד, או על שני נושאים: על הרכב הממשלה, האם היא צריכה להיות מורכבת מפלשתינאים שהם חברי אש"ף או לא, אני אומר שלא, אני מקווה שעמדתנו תעלה יפה, עובדה היא שבאחת הוורסיות אין אש"ף, אגב, אני רוצה להגיד, לחברים שתמכו בהסכם קמפ-דייוויד ומתנגדים לאש"ף, שהניסוח בקמפ-דייוויד הוא די פרובלמטי, מפני שאם כתוב נציגים פלשתינאים מיהודה ומשומרון, וכחוב גם נציגים פלשתינאים מחוץ ליהודה ולשומרון שיוסכמו על-ידי שני הצדדים, זה פרובלמטי, מפני ששם אין כלל אש"ף, אבל חותמים הסכם, ואני משבח את מר בגין שעשה את הפשרות הדרושות —

אהוד אולמרט (הליכוד):

אבל יש הסכמה של שני הצדדים.

ראש הממשלה ש' פרס:

— ביניהן כמה מרחיקות לכת, כדי להגיע לשלום, אתם רוצים להגיד לי שהסכם קמפ-דייוויד משקף את עמדת חרות מיום בריאתה ועד חתימתו?

גאולה כהן (התחייה צמחית):

תשאל אותו.

ראש הממשלה ש' פרס:

הסכם קמפ-דייוויד הוא כמו רשת דייגים שיש בה חוטים וחורים, אם רוצים, אפשר להגיד שהחורים תופסים יותר שטח מאשר תופסים החוטים.

הממשלה עשתה הרבה מאוד פשרות, אני משבח אותה ואני חושב שזה ייחשב אולי להישגו הגדול ביותר של מר בגין, יכולתו לעשות פשרה למען השלום, לוותר על כל השטח — זה לא דבר קטן כשיש אופוזיציה במפלגתו והתנגדות בעם.

יהושע מצא (הליכוד):

על שטח שהוא לא ארץ-ישראל.

ראש הממשלה ש' פרס:

בסדר, גם זה משור, להעמיד סימן שאלה על יהודה

ושומרון, אוטונומיה לחמש שנים, ואחר כך אנחנו, הפלשתינאים והירדנים וכולנו יחד נקבע את גורלם — תאמין לי שזו פשרה בלתי רגילה, וכל הכבוד מגיע למר בגין, אני מצטער מאוד ששוב קמו לו מערערים מתוך מפלגתו, לשם מה? ובכן, זה ויכוח אחד.

הוויכוח השני הוא כשאלה האם נסכים למשלחת ירדנית-פלשתינאית שתלך מאחורי גבנו כדי לעשות עסקה נגדנו בארצות-הברית, לא נסכים, בשום פנים ואופן לא, חבר הכנסת שריר, זה שלום צריך להיות בנוי על פשרה — כבר בגין נתן את התשובה על כך, ודאי שצריך פשרה ולא יעלה על הדעת בלעדיה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לשמוע את זה ממך.

ראש הממשלה ש' פרס:

כל יוזמה מבוססת על החלטה 242, קרא את הפריאמבל להסכמי קמפ-דייוויד, וגם הסכם קמפ-דייוויד מבוסס על החלטה 242.

אהוד אולמרט (הליכוד):

מדברי ראש הממשלה כמעט עולה שאת האי-אמון הגישה סיעת הליכוד, את האי-אמון הגיש יוסי שריר.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני מסביר לחבר הכנסת שריר עד כמה הממשלה הזאת מאוחדת בתחיתיה, במהותה, ככושר פעולתה, אני מציע לו שלא ישים יותר מדי לב לקולות הבודדים היוצאים נגד.

אהוד אולמרט (הליכוד):

הממשלה הזאת מאוחדת.

ראש הממשלה ש' פרס:

נכון, לכן אני מבקש להסיר את הצעת האי-אמון.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

ראש הממשלה ש' פרס:

בהחלט, ממשלה איננה מטרה, מדיניות היא מטרה, אבל גם אופוזיציה איננה מטרה, מדיניות היא מטרה, דיבור איננו מטרה, עשייה היא מטרה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו מוכנים תמיד להתחלף.

ראש הממשלה ש' פרס:

אילו זה היה תלוי רק בנכונות, כל אחד היה יושב במקום אחר בכנסת, יש עם שקובע.

אני רוצה להשיב לחבר הכנסת מתתיהו פלד, נכון, בלבנון נהרגו רבבות אנשים — גברים, נשים וילדים כל יום, בכלל, נדמה לי שאת מכונות התופת המציאה לבלון, זהו ה"Made in Lebanon" היחיד — מכונות שמתפוצצות בלא הרף — המיוצר בייצור המוני בלבנון, כל פעם שמים מכונות תופת פה ומכונות תופת פה.

אני רוצה רק להזכיר לחבר הכנסת פלד, שהרצח ההרדי ומלחמת האזרחים בלבנון החלו ללא כל קשר עם מדינת ישראל, אני ממליץ לקרוא ספר שיצא בהוצאת "יד בן-צבי", שכתבו הקונסול הרוסי בלבנון לפני 120 או 130 שנה, זה נשמע כמעט כמו תיאור מצב ב"דיעות אחרונות" וב"מעריב" על הנעשה בלבנון, מוזכרים שם אותם שמות באותם מקומות, נכון, הכלים השתנו, אבל לא הכפירים, לא המשפחות, לא המריבות ולא שפיכות הדמים, ידידי היקר מתתיהו פלד, מדוע אתה רוצה להעמיס את כל המשא הזה עלינו?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני רוצה לדעת מה זה.

ראש הממשלה ש' פרס:
זו אינה הארמיה האדומה. אני רוצה להגיד לך, שדרום-לבנון איננה אפגניסטן וצד"ל איננו אורח באפגניסטן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל מה זה צד"ל?

ראש הממשלה ש' פרס:
אני השיבתי לך.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת וילנר, הנואם שמע את שאלתך.

ראש הממשלה ש' פרס:
אנחנו החלטנו על אופן החזרת צה"ל הביתה. שום דבר, לא נימוקים מפלגתיים ולא דבר אחר, ישנו את החלטתנו. החלטנו וכך נבצע, בשלושה שלבים, מפני שיש לנו גם אחריות לשלום הגליל וגם איננו רוצים לפגוע בלבנונים.

אדוני היושב-ראש, לסיכום, בכלכלה בלמנו אסון לעובדי ישראל ואנחנו נפנה לעבר הצמיחה. בתחום לבנון קיבלנו החלטה בהירה ונבצעה אותה. בתחום מדיניות השלום, למרות הקולות הנשמעים, יש הסכמה יסודית של הממשלה וגם בקווי היסוד כתוב שהיא תשים את לבה בראש וכראשונה לחדש את תהליך השלום ולקדם אותו.

על כן, אין לי שום טענות לאופוזיציה שהגישה הצעות אי-אמון. זה תפקידה. לצערי הרב, המטרה הוחטאה, ואני מבקש להסירן מסדרי-היום.

היו"ר ד' תיכון:
תודה לראש הממשלה.

ב. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

בפברואר 1985, לבקש מוועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתתן בנושא: חקירתם של אנשי ציבור, מאת חבר הכנסת בני שליטא. ועדת הכנסת החליטה בישיבתה מיום ד' באדר התשמ"ה, 25 בפברואר 1985, להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן.

ג. הצעת סיעת מפ"ם להביע אי-אמון לממשלה בגלל ממדי העוני והעלאת מחיריהם של המוצרים המסובסדים; הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל מעשיהם של כוחות הביטחון בלבנון ובגדה-המערבית, בשל העלאת המחירים וביטול הסובסידיות וכשל הפגיעה בקצבאות ובמענקים של הביטוח הלאומי; הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל העלאת מחיריהם של מוצרי היסוד והתרחבות מעגל העוני בישראל; הצעת סיעת הרשימה המחקרית לשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל "היד הקשה" שהונהגה באחרונה בלבנון (המשך)

יאיר צבן (מפ"ם):
ראש הממשלה השיב גם בשם שרי הליכוד בממשלה?
יקטור שפיטוב (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ארבע מסיעות הבית

אני מאחל ללבנון שיחיו כה בשלום. הבאת את אלג'יר כדוגמה. האם בלבנון יש מיליון ישראלים? האם ישראל לא הודיעה שהיא רוצה לצאת משם, והיא יוצאת ומבצעת את זה? אילו השוואות הן אלה? אנחנו האכזרים בכובשים מאז המונגולים? האם השבדים בשכדיה ירו קטיושות על המונגולים שהגיעו לשם, או על ג'ינגיס חאן? אם מדמשיק ירו קטיושות על ג'ינגיס חאן? אילו השוואות הן אלה? אדם אינטליגנטי ושקול, אילו דיבורים הם אלה?

אהוד אולמרט (הליכוד):

ראש הממשלה ש' פרס:
שקול באינטליגנציה. מה זה?

גם אותך אני רוצה לשאול, מדוע אתה לא שואל מדוע אין הסורים באים כלל לנקודה? מדוע הלבנונים לא מבקשים לוח זמנים מהסורים, מאבר-מוסא או מהמחבלים בביירות, כאשר אנחנו היחידים שהודענו שנצא?

הממשלה החליטה בונה-פירה על לוח מועדים של יציאה בשלושה שלבים. הלוח לא היה קלנדר, כי אם פוליטי ומבצעי. אמרנו שנבצע שלב ראשון ונראה מה קורה. המרחק בין שלב אחד למשנהו יהיה די ארוך כדי שהלבנונים יוכלו להיכנס למשאומתן, אם ירצו, והוא יהיה די קצר כדי שצה"ל לא יצטרך להתבצר שם. יש לוח זמנים משוער. מה ביקשנו מהלבנונים כשבאנו לנקודה? אילו טובות? שיכניסו את יוניפ"ל, שימנעו שפיכות דמים? מה ביקשנו, אני רוצה להבין. האם ביקשנו משהו לטובת ישראל, או רק לטובתם? עלינו יש לך טענות?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה עם צד"ל?

ראש הממשלה ש' פרס:
אתה רוצה להתגייס אליו? אתה שואל לצורך התגייסות. או מה? אני רוצה להבין את השאלה שלך.

היו"ר ד' תיכון:

הודעה בשם ועדת הכנסת מפי חברת הכנסת חייקה גרוסמן. בבקשה.

חייקה גרוסמן (בשם ועדת הכנסת):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נתבקשתי על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת למסור את ההודעה הזאת: הכנסת החליטה, בישיבתה מיום רביעי, כ"ט בשבט התשמ"ה, 20

היו"ר ד' תיכון:

ועדת הכנסת קבעה הודעות סיעות במסגרת של חמש דקות לכל סיעה. ראשון הנואמים הוא חבר הכנסת ויקטור שפיטוב, ואחריו — חבר הכנסת דן מרדור.

הגישו הצעת אי אמון לממשלה, כל אחת מגומיקים ומשיקולים שלה. אינני מקבל את כל הגומיקים ואת כל השיקולים של כל הסיעות שהגישו כאן הצעות אי אמון. אבל אני מרגיש את הרוב המרצף של הקואליציה בכנסת, 97 חברי כנסת מתוך 120, הנותן לה מידה רבה של ביטחון, אל מול אופוזיציה לא גדולה במספרה. כתף האופוזיציה בכנסת קטנה למדי, אבל, הייתי רוצה לשאול: האם רק לחברי הכנסת מהאופוזיציה בכנסת הזאת אין אמון בממשלה הזאת? ואינני מתכוון להצבעה הפורמלית. בהצבעה הפורמלית הכול יהיה בסדר. בספסלי הקואליציה כולם ירימו ידיים בעד הממשלה. הייתי רוצה לשאול: האם יש חבר כנסת אחד משני צדי הבית, משני צדי הקואליציה, היכול לומר בלבו שהוא מביע אמון מלא בממשלה הזאת? אם יש אחד כזה, שיקום. אני מוכן לצלם אותו ולפרסם את תמונתו בכל העיתונים, על חשבון תקציב מפ"ם.

שר החקלאות א' נחמקין:

הנה, שר המשטרה ואנוכי קמנו.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני שר החקלאות, זה לא יאה, אל תפרע, תן לנואם להתקדם.

יקטור שם טוב (מפ"ם):

כיצד נראית הממשלה הזאת, הידועה בשם ממשלת אחדות לאומית? אדוני היושב ראש, למעשה מושלות בישראל שתי ממשלות. ממשלה אחת היא של מפלגת העבודה. שריה — ואין זה חשוב איך מכנים אותם, "חברני", "שרינו" — מכנסים, מתייעצים, מתכננים, מחליטים. וקיימת ממשלה שנייה, שהיא ממשלת הליכוד, שריה — ואינני יודע איך הם מכנים זאת — מתכנסים, מתייעצים, מתכננים את המהלכים ומחליטים. היום היחיד שבו מתאחדת הממשלה הזאת הוא יום א'. ביום זה מתכנסות שתי הממשלות יחד לשיבה כדי לריב. וכל הריב הזה פורץ החוצה.

יש לנו ממשלה אחת, ממשלת מפלגת העבודה, שהצביעה, כפי שאחם זוכרים, בעד החקציב. כל שריה ישבו כאן. זה היה מחזה מביש של ממשלה שסועה. ממשלת הליכוד לא התייצבה להצבעה. אף לא שר אחד שלה התייצב להצבעה על חקציב ששר האוצר מטעם הליכוד הגיש לכנסת. ממשלת מפלגת העבודה תומכת בנסיגת צה"ל לגבול הבין לאומי. ממשלת הליכוד תומכת בהתייצבות צה"ל בקו כלשהו על הליטני ומדרום לאגם קרעון. ממשלת מפלגת העבודה אמרה בהצבעות "כן" ליוזמת נשיא מצרים חוסני מובארכ, ממשלת הליכוד דחתה אותה על הסף, והגדירה את ההיענות להצעות נשיא מצרים סכנה. כמעט אסון לאומי. הרוגש היטב בנאום ראש הממשלה היום באיזו מידה חשובות היתה המשך הוויכוח בין שתי הממשלות האלה. שאין מאוחדות כלל וכלל.

זה ארבעה חודשים מנסה ראש הממשלה ליצור אי אילו עובדות של שינוי, כל עוד הוא מכה כראש הממשלה. ממלא מקום ראש הממשלה מנסה לטרפד כל מהלך של שינוי, עד שיגיע תורו להיות ראש ממשלה. הוא שאמרנו, זו ממשלה הבנויה כך שכל רצון של תוחה כלשהי, שהמחצית האחת רוצה לחזום, נבלם על ידי המחצית השנייה. כך נראית הממשלה.

שיחה של ראש הממשלה עם הנשיא צ'אוסקו מוגדרת על ידי ממשלת הליכוד: מוקש רומני. הצהרה של מובארכ, שראש הממשלה מברך עליה, מוגדרת על ידי ממשלת הליכוד: מוקש מצרי. הצהרת חוסיין, שראש הממשלה בנאומה מצא בה פסיק של חיוב, מוגדרת על ידי ממשלת הליכוד: מוקש ירדני.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני, אני מבקש לסיים. הזמן חלף, הואל לקצר.

יקטור שם טוב (מפ"ם):

קראו לי פה המון קריאות ביניים. אני מבקש להביא אותן בחשבון.

היו"ר ד' תיכון:

הבאתי אותן בחשבון, האמן לי.

יקטור שם טוב (מפ"ם):

הליכוד מתווסף בגלל פחד לא בלתי מבוסס, שהסכם הרוטציה לא יוכל להתקיים.

אלהו בן אלישר (הליכוד):

מה אתה יודע על זה?

יקטור שם טוב (מפ"ם):

אני יודע הרבה. אני חושב שאינכם קוראים את המפה. הדבר יתפתח כך שכל הממשלה הזאת, הבנויה על דבר והיפוכו, לא תחזיק מעמד, ואני מנבא לכם שלא תגיעו לרוטציה לא מפני שראש הממשלה אינו רוצה לקיים התחייבויות, הוא רוצה לקיים התחייבויות.

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת קופמן, הרי אתה ממחר היום, אל תפרע לנואם.

יקטור שם טוב (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, על פי ארבעה דברים אנחנו דנים את הממשלה הזאת ומביעים לה אי אמון. ראשית, על פי יכולתה להביא להבראה חברתית במדינת ישראל. ראש הממשלה ניסה להסביר לנו שזעם מאוחר יותר כיום. זו אחדות שהושגה על ידי אמצעים "אספיריניים". המחלוקת בעם קיימת והיא עוד מתריפה, וצדק חבר הכנסת יוסי שריד באומרו שכאשר הממשלה הזאת תתפורר — והיא תתפורר — נראה באיזו עוצמה תתפרץ התוצה אותה מחלוקת קוטבית כעם.

הקריטריון השני, שעל פיו אנו דנים את הממשלה, הוא יכולתה להביא את הכלכלה, להבריא את המשק. לצערי הרב, עברו ארבעה חודשים וממשלה עם עוצמה פרלמנטרית אדירה לא הצגה תוכנית להבראת המשק עד היום הזה. שלושה דברים צריכים להתרחש כדי שנאמר שיש כבר התחלה של הבראת המשק: החזרת אמון העם בממשלה ובמערכת הפיננסית הכלכלית, והעם עדיין איננו מאמין; קיום תעסוקה מלאה במשק, ויש היום פיטורים וחוסר עבודה; וחידוש הצמיחה הכלכלית — ואין צמיחה כלכלית, יש עדיין קיפאון כלכלי. בשלושת הדברים האלה לא יכולה הממשלה להגיד שהיא השיגה הישג כלשהו.

הקריטריון השלישי — הנסיגה מלבנון. אדוני היושב ראש, אנחנו בירכנו על החלטת הממשלה לסגת אל הגבול הבין לאומי. אנחנו רק ביקרנו אותה שהיא עושה זאת בשלושה שלבים. כל עוד לא אראה את אחרון חילי צה"ל נערך על הגבול הבין לאומי, עדיין אפשר בממשלה הזאת שהיא לא תקיים את החלטתה, כי המחצית השנייה תנסה לטרפד. היא כבר מדברת על היערכות במקום אחר. אינני יודע כיצד הוויכוח הזה יסתיים בתוך הממשלה.

הקריטריון האחרון — יכולתה של הממשלה לקדם את התהליך המדיני. חבל שראש הממשלה אינו כאן, כי הייתי

עם כל הקשיים שהיו עומדים בפנינו — צריך היה לברך על כך. לו היתה מצרים, לשם שינוי, משפרת באמת את יחסיה עם ישראל ומקיימת את התחייבותיה על-פי חוזה השלום, על-פי עשרות הסכמי הנורמליזציה שנחתמו — היה צריך לברך על כך.

אבל רבותי — זה המצב? זה המצב? זה מה ששמענו וקראנו בשבועות האחרונים, בשבועיים האחרונים? במקום זה שמענו הצעה מצרית, כפי שראש הממשלה תיאר אותה כאן, שתיקנה את הרושם הראשון, בריאיון הראשון, הצעה שאומרת: אמריקה תדבר עם משלחת ירדנית-פלשתינאית — מה ששר הביטחון כינה: להכניס את אש"ף בדלת האחורית — ואחר כך, אם יגיעו להסכם, כפי שאמר הנשיא מובארק בחשובה למראיין, יקראו לישראל. לזה צריך היה לומר — לא. אני שמח שעל זה אמרה הממשלה — לא. על זה כתב ראש הממשלה לשר שולץ — לא. ועל זה חזר היום ראש הממשלה כאן ואמר — לא. תמיד עדיף ונשמע נחמד לומר כן, אבל צריך לדעת מתי לומר לא.

אני מבין ללבו של חבר הכנסת שם-טוב ואחרים שאין החשובה הזאת מוצאת חן בעיניהם. אני שמח עליה.

זה היה — כפי שאמר כאן ראש הממשלה — תכסיס נלוו. טוב שהתנגדנו לו.

הנשיא מובארק עומד לבקר בווישניגטון, לא כתנאים קלים. מאות מיליוני דולרים של ריבית שמצרים חייבת לארצות-הברית לא שולמו. שר החוץ עבדל מגיד היה עכשיו על הגבעה בווישניגטון ונחלק ביחס לא קל, דווקא בעניין היחסים עם ישראל. זה טבעי, כמעט הייתי אומר נורמלי. שמצרים רוצה ליצור אווירה נוחה למובארק לקראת ביקורו בווישניגטון. צריך לראות זאת, לא להיבהל מזה, אבל זה רקע קיים שצריך לדעת אותו. להערכתו זה הרקע המרכזי, בוודאי חשוב מאוד, מבחינת המצרים להעלאת היוזמה הזאת.

השאלה היא: מה אנחנו צריכים לעשות מול התקפה תקשורתית כזאת, כאשר ההצעות, בחלקן הגדול, עוברות דרך הניו-יורק טיימס וה"ווישניגטון פוסט" והטלוויזיות. האמריקנים היו שקולים בתגובתם. לאור הדברים שאמר כאן ראש הממשלה היום, גם ישראל אמרה "לא" להצעה האחרונה הזאת. טוב שלא ייווצר רושם שמצרים באה עם הצעות חדשות, פורצות דרך לשלום, כי לפחות בתיווך האחרון הזה אין פריצת דרך כזאת.

צריך גם להבהיר את הדברים לגמרי. הניסיון הזה לקשור את חוסיין עם אש"ף ועם השלום לא יצלח. הוא לא יצלח, הוא יהיה מסוכן לנו. להערכתו יהיה מסוכן גם לחוסיין. המלך חוסיין צריך לבחור — ואנחנו צריכים לומר לו זאת, והאמריקנים צריכים לומר לו זאת — בין הסכם עם ישראל לבין הסכם עם אש"ף, לא שניהם כאחד. לצערנו, המלך חוסיין בחר עד היום בהסכם עם אש"ף, הם מסכנים אותו, והם כבר ירו בו, ואולי ינסו לירות בו שוב. כל עוד הוא לא יבחר את הבחירה הנכונה, יש בעיה, ושום קיצורי דרך לא יעזרו.

אבל לא די לומר "לא" להצעות לצרף את אש"ף בדלת האחורית או הקדמית, ולא די לומר "לא" לניסיונות להביא ללחץ על ישראל לחיאות ערבי-אמריקני. צריך גם לומר "כן", ולומר מה כן.

הממשלה הזאת מגלה פתיחות, כמו קודמותיה, להצעות ולרעיונות הנשמעים בעולם הערבי ומסכים, וכמו קודמותיה בותנת אותם לגופם. כאשר קמה הממשלה הזאת נכתב בקווי

שואל אותו: איך זה קורה שהוא איננו מעז לומר לא למלך חוסיין, לא למובארק ולא לאמריקנים את מה שכתוב במצע המערך? לא במקרה הממשלה אינה אומרת במפורש שהיא מוכנה לנהל משאומתן על בסיס 242. כי הממשלה הזאת לא תהיה מסוגלת להתקיים אם יתחיל משאומתן על בסיס 242. היא מתפורר אם נודיע שאנחנו הולכים למשאומתן על בסיס 242. אין זה מקרה שראש הממשלה לא העז לומר, גם היום, שישראל מקבלת את העיקרון של "שטחים תמורת שלום". כי מחצית הממשלה לא תוותר אף על מילימטר אחד של שטחים תמורת שלום. זה נכון. אני מתייחס ברצינות ובכבוד לעמדתכם. אם כי אני מסכים לה. רבותי חברי הכנסת, אין זה מקרה שראש הממשלה איננו מעז לומר שבעצם המשלחת היירדנית-פלשתינאית לא תהיה מורכבת מנציגי ויזמים פלשתינאים. היא חייבת להיות מורכבת מנציגי העם הפלשתינאי. לכן, ראש הממשלה לא אמר היום שהוא יהיה מוכן לשתף במשאומתן על שלום כל גורם פלשתינאי שיהיה מוכן להכיר במדינת ישראל, לקבל את 242 ולהיות מוכן להיכנס לחוזה שלום. שלושת האלמנטים מצביעים על כך שהממשלה הזאת איננה מסוגלת לקיים תהליך מדיני. היא מסוגלת לדבר אך לא לבצע.

לכן, אדוני היושב-ראש, הצעתנו להביע אי-אמון לממשלה נוגעת לשלושת העניינים שצינתי: המשבר בחברה הישראלית; משבר כלכלי שעדיין אין לו פתרון; וקפיאון מדיני שיוכל למלחמה חדשה, אם הוא לא ייפסק.

דן תיכון (הליכוד):
תודה לחבר הכנסת שם-טוב. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן מרידור, ואחריו — לחבר הכנסת שמחה דיניץ.

דן מרידור (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "נבהלים משלום", אמרה חברת הכנסת גרוסמן. "לא רוצים בשלום", אמר חבר הכנסת שריד. צריך מידה לא קטנה מן התכונה של "לא ללמוד שום דבר, לא לשכוח שום דבר", כדי לזרוק בחלל האולם הזה את ההאשמות האלה כלפי הסיעה שכאשר היא עמדה בראשות הממשלה, אומנם לבדה, בלי המאשימים, היא היחידה שעשתה שלום; לא הסכם ביניים, ולא הסכם הפרדה, ולא נסיגה חריצנית, אלא שלום. ולא שלום קל — שלום קשה עם סיכונים.

יש באמת מידה רבה של עזות מצח בכך שבאים הנה ומלמדים אותנו מה זה שלום ואיך נוטלים סיכונים. אותם אנשים שרצו לעשות שלום, לא בגלל חוסר רצונם, בגלל הערבים לא עשו אותו; אולי גם בגלל חוסר כשרון. אבל לומר עלינו שאנחנו מפחדים משלום? לומר זאת על הממשלה של הליכוד, שהיא היחידה שהגיעה להסכמה עם מדינה ערבית לא רק על שלום אחת, אלא על דרך לפתרון הסכסוך הישראלי-הערבי? 30 שנה חיכינו להגיע לרגע הזה. הגענו אליו, ועכשיו פתאום שכחו.

הם מחלקים את הבית הזה לרודפי שלום ולאלה שאינם רוצים בו. אבל, גם מי שרוצה שלום צריך לראות דברים כהווייתם. לו היתה הצעה מצרית תקפה לקיים מפגש ישראלי-מצרי-ירדני — היינו צריכים לברך על כך מייד. לו היה רושם שיש הצעה כזאת, לא הייתי מצטער על ברכות לה. לו היתה יוזמה מצרית לחידוש משאומתן על האוטונומיה, שמצרים מפסיקה אותו — היה צריך לברך על כך. היה צריך לעשות מאמץ ללכת לקראתם לחידוש המשאומתן על האוטונומיה, בהחלט. לו היתה הצעה רצינית לצרף את ירדן למשאומתן הזה, ולו היתה נכונות של המלך חוסיין להצטרף,

שנוכל לקיים בה את ביטחוננו וגם את זכותנו, ואני מאמין שהיא היחידה שתוכל להביא לשלום.

הי"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת דן מרידור. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמחה דיניץ. ואחרי — לחברת הכנסת גאולה כהן.

שמחה דיניץ (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, האופוזיציה נחלצה להגיש הצעות אי-אמון לממשלה רווקא בשעה שהממשלה נרתמת בהצלחה לרפא את חוליי המשק, לתקן עיוותים שנועשו בסדר העדיפויות במשק הלאומי, בכלום את האינפלציה ולהכשיר את המשק לצמיחה כלכלית וטכנולוגית.

ודאי שדרך הבראת המשק רצופה קשיים שהם נחלת הפרט ונחלת הכלל. אך עם ישראל הראה בגרות לאומית ואחריות ציבורית, כאשר הוכיח שהוא נכון לשאת בנטל ולעמוד בקשיי ההווה, כדי להבטיח עתיד מוצק יותר לכלכלה הלאומית ולחוסנה של המדינה. דמגוגיה סוציאלית ופופולזם חברתי לא ירחיעו אותו, מפני שהוא ער לעובדה שמדיניות הצריכה והבזבז הגדילה את חובנו הלאומי ואיימה לדוקן את קופת המדינה ופגעה לא רק במשקנו הלאומי, אלא בסופו של דבר היתה יכולה להביא חורבן גם על הפרט.

כמו בשטח הכלכלי כן גם בשטח הכיטחוני והמדיני החלה הממשלה לתקן את העיוותים שנועשו בעבר. החלטת הממשלה על החזרת צה"ל מלבנון והיערכותו בגבול הבין-לאומי היתה החלטה נכונה, בידיעה מראש של הסיכונים הכרוכים בה. בעיקר היה ברור שבתקופת ההיערכות מחדש ינסו גורמי הטרור השיעיים להרחיב את פגיעותיהם בחיילינו. המדיניות שנוקטת הממשלה נגד קני הטרור השיעיים נועדה קודם כול ומעל לכל להבטיח את חייהם ושלומם של חיילינו. כתוצאה ממדיניות זאת חלה ירידה משמעותית במספר הנפגעים. ישראל לא מתעורבת במאבק העדות או בהסדר מדיני כלשהו, שיש להשליט בלבנון. אך היא לא תוכל להשלים עם היות דם חייליה הפקר. זאת ועוד, על מארגני הטרור בקרב השיעים לדעת, גם לבני העתיד, שישאל לא תאפשר התארגנות מחדש של כוסי מחבלים בשטחים שצה"ל יפנה מלבנון, ושמשלת ישראל לא תתפרק מאחריותה לביטחונם, לשלוםם ולהתפתחותם של יישובי הצפון, כפי שהיא נושאת באחריות לביטחונם ושלומם של כל חושבי ישראל.

ישראל חייבת, כמו כן, לעשות כל אשר לאל ידה כדי לשבור את הקיפאון המדיני. בקווי היסוד של הממשלה הנוכחית התחייבה הממשלה "להעמיד את שאיפת השלום שלה בראש דאגתה ולא לחסוך כל מאמץ לקדם את השלום". כמו כן התחייבה הממשלה לפעול "לקידום ולחיווקם של היחסים הדרדיים עם מצרים, על-פי חוזה השלום". למן ביותר לראות כיצד נזעקו המבקרים משמאל ומימין על תגובת הממשלה להצעות שהעלה נשיא מצרים.

הנשיא מובארק העלה הצעה לכנס מפגש בחסות ארצות-הברית, או בקהיר, בהשתתפות משלחות מישראל, ממצרים, וכן משלחת ירדנית-פלשתינאית. על הצעה זו הגיב ראש הממשלה בחיוב, והבהיר שישראל לא תסכים לשתופס של נציגי אש"ף. בהצעה נוספת שהעלתה מצרים הציעה שמשלחת ירדנית-פלשתינאית תנהל משאומתן עם ארצות-הברית. הצעה זו נשללה, ובצדק, על-ידי ישראל. כך שבתגובתו פתח ראש הממשלה את הדלת למשאומתן עם מצרים וירדן וסגר את הדלת בפני הכנסת אש"ף בעד הפתח האחרון.

היסוד שלה: "הממשלה תפעל להמשך תהליך השלום על-פי המסגרת לשלום במזרח התיכון, שהוסכם עליה בקמפ-דייוויד, ולחידוש המשאומתן לכינון האוטונומיה המלאה לתושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה". זו איננה רק תוכניתו של הליכוד, של הסיעה הגדולה בכנסת היום, זוהי עמדתה של ממשלת האחדות הלאומית, ולאור ביטוי לא מוצלח צריך לומר, זו לא עמדת פתיחה וזו לא עמדת סיום, זוהי עמדתה היחידה של ישראל, אין אחרת.

ראש הממשלה ש' פרס:

לא היה ביטוי לא מוצלח, היה פרסום לא מוצלח. ביטוי כזה לא היה.

דן מרידור (הליכוד):

אני שמח שלא היה ביטוי כלל. אם כן, אני אתקן — את הפרסום ולא את הביטוי. אם זוהי עמדתנו, צריך לומר: זוהי עמדתנו.

זו, רבותי, איננה רק עמדת ישראל. זוהי עמדתן של ארצות-הברית ושל מצרים במחויבות גמורה וחתומה כלפיו, ולא רק של סאדאת, ולא רק של הנשיא קרט, אלא גם של הנשיא רייגן וגם של הנשיא מובארק, שהתחייבו במפורש בכתב, שהתוכנית היחידה לפתרון הבעיה הפלשתינאית, כפי שקראו לה, היא תוכנית קמפ-דייוויד. מצרים אף הוסיפה את הביטוי: "זו מדיניותנו, והיא לא תשתנה במידה". כך כתבו גם הנשיא רייגן וגם הנשיא מובארק לראש הממשלה מנחם בגין, ערב הנסיגה הסופית מסיני.

תוכנית רייגן נדחתה על-ידי ממשלת ישראל בהחלטה הזכורה לכולנו, ואני מאמין כי היא זכורה גם לאמריקנים. וכפי שראש הממשלה אמר פה היום, יש רציפות בהחלטות הממשלה — אפילו בתוכנית רייגן נמסר לנו במפורש, מפי האמריקנים, אחרי שווליוטיס חזר מהמלך חוסיין, ואני מצטט: "המלך חוסיין יודע שקמפ-דייוויד הוא הבסיס היחיד למשאומתן, שאנחנו האמריקנים נסכים לו". אם כן, יש התחייבות אמריקנית כלפיו, שקמפ-דייוויד יהיה הבסיס למשאומתן עם ירדן. איננו עומדים בפני השאלה התיאורטית מה יהיה כאשר המלך חוסיין יאמר: אני רוצה לעשות אתכם שלום על בסיס אחר. אין שאלה כזאת היום, הוא לא אמר דבר כזה בינתיים. בינתיים השאלה היא מהי העמדה הישראלית. את העמדות של כולם אנחנו שומעים צורך לשמוע את עמדת ישראל, וצריך לחזור עליה ולומר אותה.

אנחנו רשאים לתבוע את כיבוד ההתחייבויות הנשיאותיות האלה. יש להן משמעות, כי אם אין משמעות להתחייבויות שניתנו לנו היום, למה אנחנו מחפשים התחייבויות חדשות למחר? הרי כולנו רוצים בהסכם, אי-אפשר ללכת להסכם אחד תוך הפרת קודמו, ולא רק בגלל ההתחייבות המשפטית או המדינית, אלא בגלל החוק. האם הגענו לקמפ-דייוויד בקלות? לא ויתרנו? לא סיכנו? לא שילמנו מחיר יקר? האם תמורת כל המחיר הזה לא קיבלנו מכשיר מדיני אדיר — הסכמה, תיאום, עם ארצות-הברית ועם מצרים, ולא רק על קרונות הפתרון? מי מחלוקות, אני מסכים, אבל הקרונות מוסכמים, ובעיקר מוסכמת דרך הפתרון — מי המשתתפים ומכן נובע גם מי אינם משתתפים, ומה השלבים.

זו איננה רק התוכנית המוסכמת היחידה, זו איננה רק עמדתנו. להערכתך, זה הבסיס היחיד לפתרון הסכסוך במזרח התיכון. מי שלא רוצה בפתרון כזה יכול להמשיך לדבוק בנוסחאות אחרות, שלא הביאו לשלום, ולהערכתך, גם לא תבאנה לשלום. אין קיצורי דרך ואין תחליפים. זו מדיניות

ראש הממשלה קרא לזה תהליך בלתי נמנע. אינני חושב שהכינוי הזה מוצדק". הדובר היה משה ארנס, וראש הממשלה שכלפיו היו מכונים דברי הספקנות אז היה מנחם בגין. ומי שכפר אז, ממשיך כנראה לכפור גם היום. ואולי גם מי שטעה אז, ממשיך לטעות גם היום. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת שמחה דיניץ. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת זבולון המר.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני ראש הממשלה, אתה שאלת כאן ואחרים שואלים ככל הודמנות: מה אחס מפחדים מהשלום? מי מפחד מהשלום? שאלה זאת נשמעת טרורית ממש. כאמת, מי מפחד מהשלום? למי יש זכות לחיות ולהיות אדם ולהיות יהודי ולהיות ציוני כאן בארץ הזאת ולפחד מהשלום?

אין לנו בעיה של פחד מן השלום, אדוני ראש הממשלה, אלא של פחד מהסכם שלום שיוליד מלחמה, פחד מאשליה של שלום. זוהי האמת, זאת אתה יודע גם כאשר אתה שואל: מי מפחד מהשלום? ולא נחזור לימים שאלה הוגדרו בהם נביאי השלום ולוחמי השלום, והאחרים היו בעד מלחמה וחסידי מלחמה. מפחדים מהשלום. זוהי הבעיה. זה יכול להיות ריכוז. מפחדים מהתשלום לא רק כפשרות טריטוריאליות אלא גם מתשלום שכולל מלחמה. מי שנכווה בצונגין, אדוני ראש הממשלה, נוהר גם מרותחין. יש לו כל הזכות לפחד. יש לו כל הזכות להיות רגיש. הייתי אומרת שאנחנו מפחדים מאלה —

ראש הממשלה ש' פרס:
מצונגין לא נכווים.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
זו אמרה של חז"ל.

אפרים שלום (המערך):
פוששים, לא צונגין.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
מי שנכווה בצונגין — כתוב שם — נוהר ברותחין. אתה יכול לתקן את חז"ל, אבל לא אותי. לא כתוב: פוששים. ודאי שלא נחנק את האמרה על חשבון חמש הדקות שלי.

חיים קופמן (הליכוד):

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת קופמן, אתם מההרים ואתם מפרעים.

חיים קופמן (הליכוד):

היושב-ראש הבטיח שכשעה שבע יסתיימו הנאומים. עכשיו כבר קרוב לשמונה.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

האמת היא, אדוני ראש הממשלה, שאני מפחדת מאלה שלא מפחדים. אתה קראת לאנשי הליכוד "גיבורים, הגיבורים האלה". אני מפחדת מהגיבורים האלה שאומרים שאין מדובר במלכודת. הרי אף אחד לא יגיד שהוא מוכן להיכנס למלכודת, אבל הם חושבים בלבם: גם אם הוא חושב על חרגיל ומלכודת, אנו חכמים יותר ממנו, ואנחנו כבר נסדר אותו.

בינתיים המדיניות הזאת, שאחיה כל הזמן חי בה ומאמין בה, שפשרה וויתורים מביאים שלום, פשוט לא הוכיחה את

תגובה שקולה זו מצאה ביטוי גם בדברים שמסר ראש הממשלה לארצות-הברית. עמדתה המפוכחת של ארצות-הברית גם היא אופשורה כתוצאה מעמדה שקולה זו של ישראל: איטריקת הדלת בפני יסיונות לחדש את תהליך השלום, ואי-הסכמתה של ישראל לשתף במשא-ומתן נציגים מארגון טורו, הדברים כאמתם הקוראת לחיסולה של ישראל, ומסרבים אפילו להכיר בחלטת מועצת הביטחון 242.

מה היו הכלכול והסתירה שמצאה מפ"ס כתשובת הממשלה? האם מציעה מפ"ס שראש הממשלה יסכים להשתתפות אש"ף? האם מציעה מפ"ס שראש הממשלה יוותר על משא-ומתן ישיר ויסכים למשא-ומתן של משלחת ירדנית-פלשתינאית עם ארצות-הברית, כדי להכשיר את אש"ף בעיני ארצות-הברית? האם אין עמדה זו של ראש הממשלה תואמת את מצע המערך גם כאשר מפ"ס היתה שוחפה לו? ייתכנו פרשנויות שונות ודרגות שונות של אופטימיות או פסימיות לגבי עתיד המהלך, אך פרשנויות לחדוד ותגובתה המוסמכת של ישראל לחדוד.

חברי הכנסת, אינני יכול שלא להתייחס לדברי הביקורת גם מימין. על מה ולמה נועקו דוברים בליכוד נגד תגובת הממשלה? על מה ולמה נעו אמות הסיפים כישיבת סיעת הליכוד אמש? מדוע יש לראות בחידוש הדיאלוג עם מצרים יום אבל לאומי? מה בדיוק מכר ראש הממשלה בכך שנפגש עם שליחי נשיא מצרים והסכים למשא-ומתן עם מצרים וירדן שיכלול פלשתינאים שאינם נציגי אש"ף ושלל משא-ומתן בינם לבין ארצות-הברית? אפילו את הסכמי קמפ-דייוויד לא מכר ראש הממשלה, שהרי הדגיש בתגובתו, הן כלפי מצרים והן כלפי ארצות-הברית, שישראל תמשיך לדבוק בהסכמי קמפ-דייוויד. אך קווי היסוד של הממשלה ידעו להפריד בין דבקותה של ישראל בהסכמי קמפ-דייוויד לכינון האוטונומיה ובין הזמנת ירדן, שלגביה אומרים קווי היסוד: "ישראל תקרא לירדן לפתוח במשא-ומתן לשלום כדי להביא לפתיחת דף חדש באזור למען פריחתו ושגשוגו. ממשלת ישראל תרין כהצעות שירדן תעלה במשא-ומתן". הרי ראש הממשלה לא הרחיק אפילו לכת כמשה דיין ז"ל, שהציע שלא לבדוק בציצייתיהם של הנציגים הפלשתינאים, או כראש הממשלה לשעבר בגין שאמר שלא נבדוק את הדרכונים שלהם. הרי מי שאמר ש"אש"ף אינו מדינה אך איננו יכולים להתעלם ממעמדו או מממשעתו כסכסוך" לא היה שמעון פרס, אלא משה דיין. כשעה שכינה כשר חוץ בממשלת הליכוד.

לצערי, קשה להשתחרר מן הרושם, שמי ששלל את הסכמי קמפ-דייוויד אז ולא האמין בשלום ממשיך גם היום לפקפק בעתיד השלום ולעצור על תהליכו.

דן מרדור (הליכוד):

אתה מדבר על אותם חברים ממפלגת העבודה שהצביעו נגד?

שמחה דיניץ (המערך):

תיכף תדע בדיוק על מי אני מדבר. לא אשאיר לך ספקות לרגע.

והנה דבריו של אחד מהם — ואני מצטט: "ראש הממשלה הציג לפנינו תמונה של העתיד, שבה מצרים חוזמת אתנו על חוזה שלום ובעקבותיה גם מדינות ערביות אחרות — ירדן וסוריה — באות לשולחן המשא-ומתן, מבינות שגם להן אין ברירה אלא לחתום על שלום, ואנחנו מגיעים לשלום מקיף, אמיתי, עם העולם הערבי במזרח התיכון, ויכולים לפרוק מעלינו את עול הביטחון הכבד אשר רובץ עליו זה 30 שנה.

להגיד לו כך? זה היה מתקבל על דעת העולם, שכל כך חשוב לנו — ואיני מזלזלת — וכוודאי על דעת כל אדם בארץ. לא אתך, קודם תמלא את ההסכם.

נתנו לו את כל הנכסים הפיסיים, דברים ממשיים. הדבר הפיסי היחיד שהוא נתן לנו זה חתיכת שגריר. זאת הייתה הפסיקה היחידה. גם הדבר הפיסי הזה נמצא היום שם.

רוני מילוא (הליכוד):
שגריר.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
סליחה, שגריר. גם הוא לא כאן. שגריר הוא ישות פיסיית, והוא לא כאן. אתה, אדוני ראש הממשלה, נותן לגיטימציה להפרה של הסכם עם ישראל.

רוני מילוא (הליכוד):
— — —

היורד ד' תיכון:
אדוני סגן שר החוץ, אתה מפריע לנואמת.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
גם אתה צריך לשמוע. אתה סגן שר חוץ ואתה באותה ממשלה, ומוסרית אתה חייב בדברים האלה יותר משחייב בהם ראש הממשלה.

אבל, גם ראש הממשלה לא יכול לתת לגיטימציה להפרה של הסכם. למה גרמתם בכך? שמרפי, עוזר שר החוץ האמריקני, אומר שלדעתו העובדה שלא החזירו את השגריר אינה הפרה של הסכם. זה לא מבשר טובות לגבי ארצות-הברית, התחומה על ההסכם הזה. גם היא תגיד אחר כך, שזה וזה אינו הפרה של ההסכם.

אתה מקדם את הדבר הברברי הזה: אדמה חמורת שלום, שטחים חמורת שלום. אתה קורא לחברון שטח ולשכם שטח ולבית-אל שטח, שטחים, וכמובן על שטחים אפשר באמת להתמקח, מה זה חשוב קצת פחות שטח או קצת יותר שטח, פחות דונם. אבל אם תקרא לזה חלקי מולדת — לומר "חלקי מולדת חמורת שלום" כבר יוצר בעיה, גם לך כוודאי. אם אתה אומר "חלקי מולדת חמורת שלום", זה לא כל כך פשוט, כי בשביל חלקי מולדת אדם מותר על השלום והרוך להילחם. אז קוראים לזה שטחים.

צ'רלי ביטון (החיות הרמקורטית לשלום ולשוויון):
את מעדיפה מלחמה?

גאולה כהן (התחיה-צמח):
כואו נפסיק את הדמגוגיה ונגיד: בסדר, אלה חלקי מולדת. כואו נכתר אותם לשניים, כואו נוותר עליהם, מוכרחים לוותר עליהם. אבל אל תקרא לזה שטחים. לא אתה. אני יכולה לצטט לך את המאמרים שלך על יהודה ושומרון, ואתה נותן ד'. כן-גוריון היה מוכן למדינה קטנטונת כגבולות קריקטוריים. הוא אמר: בעוד כמה שנה נוותר. הוא היה קורא לזה שטחים? כל אבות הציונות של חנונת העבודה היו מתגלגלים בקברם לשמע "אדמה", אדמה סתם. אנחנו קראנו לזה קניית אדמה או גאולת אדמה? גאולת קרן קיימת, גאולה, ועכשיו שטחים...

כך מרגילים את העולם. אתה אומר שאין בזה נזק. יש בזה נזק גם כלפי פנים, כי מחר יהיו בשכונות אנשים, המוסתים על-ידי "שלום עכשיו" ואחרים, והם יקראו גם לגליל שטחים, יקראו גם לבקעת-הירדן שטחים, ויקראו גם לירושלים שטחים. השנאתם את ארץ-ישראל על העם הזה, ממש השנאתם אותה. השנאתם את ההתיישבות על העם הזה.

עצמה, לא בניסיון ולא בהיגיון. ב' 1947 — פשרה שלא הייתה כמותה, נכונות לפשרה, והיא הולידה מיד מלחמה. ב' 1967 — יום לפני מלחמת ששת הימים היו מוכנים לחתום ככל השפות על הסכם שלום, על גבולות בלי יהודה, בלי שומרון, בלי ירושלים, בלי גולן, בלי סיני, בלי כלום נלצח נצחים, רק שיבואו לחתום. והווייתורים הולידו מלחמה. מנין אתה למד שוויתורים, מביאים שלום, שפשרות מביאות שלום, כמצב הזה — ולא מדברים באופן אקדמי מופשט. ממתי המדיניות הזאת הוכיחה את עצמה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מבגין.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
ואם אתה מדבר על מצרים, הרי אתה יודע, וכבר רמזת על כך, שקודם לחמו על זכויות היצירים, התוכוחו מי אחראי להסכם השלום הזה, המערך או הליכוד. כששואלים היום מי הוא האחראי להסכם השלום יש לשאלה מובן שלילי. כבר שמעתי את הדברים האלה: לא היינו עושים זאת כך, היינו עושים זאת אחרת.

ואני כוכה. אני חושבת שכל המצוקות שאנו עדים להן היום, דוע הפורענות שלהן הוא בתוך הסכמי השלום, מלבד הבעיה של הסכסוך שנמשך כבר שנים, וכמובן יש לו סיבות אחרות — עצם בואנו לכאן, מה שהחריף את המצב הוא אותם הסכמי קמפ-דייוויד. לא אאריך בעניין שדיברתי עליו יותר מפעם אחת. כך גם המשבר הכלכלי, המצוקה הכלכלית. עכשיו אומרים: יתום אני, רחם עלי. מי גרם לכך? שנוצא 2.5 מיליארדי דולרים לקניית נפט? הרי יכולנו לפתור את כל הבעיות הכלכליות שלנו. כמה אנו רוצים לקצץ בכל החקצים — מיליארד דולר, מיליארד וחצי דולר, או שניים וחצי מיליארדי דולר? אמר אז רבין: מה זה נפט? — כסף. אבל מדינה יכולה, חס ושלום, להיחרכ גם בגלל משבר כלכלי.

עכשיו אני גם לא בטוחה שכל העסקות הכלכליות, עסקה א' ועסקה ב', לא מכוסות על עסקה אחרת, מדינית, שנמשכת כל הזמן, מלכתחילה. עוד לפני כל העסקות האלה, אינני בטוחה בזאת. אנחנו רואים את כל הבישולים ומריחים את כל הריחות, גם כשהם מוסתרים למטה, ומי יודע, אני גם לא בטוחה שממלא מקום ראש הממשלה יודע את כל הבישולים; אינני בטוחה.

זה גם מסיח את הדעת, ואנחנו לא ניתן להסיח את הדעת. זאת לא כהלה, אנחנו לא מפחדים ואנחנו לא כפניקה. אילו היינו מפחדים יותר ומה שאתם קוראים "פניקים" הרבה לפני הסכם השלום וקמפ-דייוויד והיינו חוששים לאן זה הולך, אולי לא היינו מגיעים למה שהגענו.

הייתי רוצה לומר גם לך, אדוני ראש הממשלה, ולא רק לליכוד שממנו אני יכולה לתכזב את זה; גם ממך אפשר לדרוש את זה. אתה אומר שממשלת האחדות הלאומית היא על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד. אתה גם הזכרת היום שיש רציפות. איוז ממשלה שפויה שמכבדת את עצמה הייתה מוכנה לנהל משא-ומתן עם מי שמפר אותו הסכם? ואתה יודע שהוא מפר את ההסכם. יש ריכוז כמה הוא מפר, אבל הוא מפר את ההסכם, זה ברור שהוא מפר את ההסכם שהוא חתום עליו. ערבך ערבא צריך. הוא עצמו, כשהוא לא עומד במבחן של הסכם, מציע לנו משא-ומתן על הסכמים עם גורמים אחרים. באזור. הוא לא עמד במבחן, הוא רוצה להעמיד אותנו במבחן עם מישהו אחר. מדוע לא אמרת לו: אדוני, לא אתך, עד שתמלא, בבקשה, את כל מה שחתמת עליו. האם זה לא יפה

כמעט שכתנו, אבל היתה תחושה של משבר-אמון גדול בין חלקים שונים בחברה, שלא רחוק מעבר לו ארב משבר יותר מסוכן של נבוכים, השואלים ומערערים על עצם העניין של קוממיותנו. היתה תחושה של אבדה והיה דרוש הצו של השבת אבדה ואי-איוש ממנה, והאיסור להתעלם ממנה.

נכון, עדיין לא הושב האמון כולו, אך יש לממשלה הזאת כוח ותימוכין, ועליה לנצל אותם כראוי, להחליט, לזיום, לרפא ולהכריע יחד. יש לכנסת הזאת אמון בממשלה שהיא מסוגלת, בעצם אחרותה, להחזיר את האבדה.

אדוני היושב-ראש, עדיין לא התקרבנו אל המנוחה והנחלה, ועדיין אין הממשלה ממלאת את ציפיותינו ממנה לפי כוחה ויכולתה. אולי אין עדיין בממשלה די תחושה של אבדה, מפני שכאשר יש תחושה כזאת — חוזרים אל שורשי הדרך, אל ראשיתה, שהיתה מעויה, יצירתית ומתמרנת; הכוונה לראשית הדרך הציונית.

אדוני יושב-ראש, מממשלת אחרות אפשר לתבוע מה שלא ניתן לצפות מממשלה צרה. היא חייבת לאזור כוח, להשרות אמון, לפעול מתוך צורך השעה ולהיענות לרחשים ולהדים שבמציאותנו, ולעשות יותר, לזיום יותר. בממשלת אחרות לאומית "קום ועשה" צריך על "שכ ואל תעשה".

גם כדברים שלא הועלו כאן היום, באי-אמון, צריך, כאמור, להשיב אמון. יש לנו ציפיות מהממשלה, אנו מאמינים ביכולתה, לחזק ולתקן את דברים: האחד, בהתמודדות הכלכלית שהממשלה התחילה בה חשוב שלא יהיו עיוותים או סטיות, חשוב ליצור תהליכים שיחזקו להרגיש את המצב לאמיתו. אין לחיות בין הכרזות בומבסטיות לבין אשליה, בין גזירות חדשות לבקרים לבין עסקות והסכמים שונים שמקומם לא יכירם בממשלת אחרות. חשוב מאוד לשקם אמון במגזר הזה, הכלכלי, לממש כלכלה מציאותית והוגנת, שיוכן היכן מצויים, לאן מכוונים, שיורגש הכיוון והעתיד. בדבר השני, בהשלמה מבוקרת אך מושלמת ובזמנה, על-פי שיקולים ביטחוניים בלבד, של היערכותנו האחרת כגבול ישראל בצפון. כאן נעשו התחלות חשובות. בעיני הכיוון הוא נכון ואמין. הוחלט גם על המשכה ועל סופה של הדרך הזאת.

מעבר לזה, עם כל הבעייתיות והמורכבות של הנושא, אין להמתין ליזומות מובאק או חוסין אלא על-פי עיקרים שאנחנו דבקים בהם לזיום מהלכים משלנו עם מצרים ועם ירדן. נכון, השלום עם ירדן הוא מורכב, בעייתי ושנוי במחלוקת, כלומר אופן השלום. הוא מסובך הרבה יותר מזה שעם מצרים, אך אין לפחד מיזומות תוך דרישת שינוי ערכים מוחלט בקרב שכנינו ביחסם לישראל ולציונות. בציציות מצרים לא בדרגו אז, האם באמת השתנה היחס, אבל המצב היה שונה. כאן צריך באמת לבחון את הדברים כראוי.

אדוני היושב-ראש, אורחים שיאמינו בממשלה ובדרכה, שייטנו אמון בכונתה להשיב את האבדה של האמון, ישפרו את הכלכלה, ישפרו את הביטחון וישפרו את הסיכוי לשלום. יש לנו אמון בממשלה. יש לנו אמון בממשלת אחרות לאומית. מפלגה קטנה, גאופוזיציה או בקואליציה, לא תהיה משענת מספקת לאחת הגדולות כפתרון טוב יותר של הבעיות הקשות ובשיקום אמון העם ורוחו.

אנחנו בוטחים בממשלה שהיא יודעת מה שהיא רוצה, שהיא רוצה לנווט, לזיום ולפעול, שהיא איננה מתכוונת להרדים — שהנה כבר הכול כשורה. איננו נותנים אמון כועקה שהממשלה חטאה עד כדי צורך להפילה, ואיננו מאמינים

יש לך גם דבר שנשמע, אדוני ראש הממשלה, כאילו משכנע: לא נגיד "לא", למה לנו להגיד "לא" כשאפשר להגיד "כן". זה מאוד משכנע. נפסיק להגיד "לא". זאת היתה הפילוסופיה — אני היום מעריכה אותה יותר משהערכתי אותה פעם — של מפא"י ההיסטורית. אני אומרת את זאת בכל הכנות. אבל מה ההבדל? אז אמרתם "לא" באופן מדיני ועשיתם "כן" באופן מעשי בשטח. יישבתם. בנייתם — אין אתה אומר, צמיחה — הצמחתם. אבל היום אתה אומר "לא" גם בשטח המדיני וגם בשטח של מה שקוראים הציונות המעשית. זה כבר לא מפא"י ההיסטורית, זה מפא"י ההיסטורית, כמובן המדיני. מה גם שהיום זה מסוכן.

שר המשטרה ח' בר-לב:
השעה כבר שבע-יחצי.

גאולה כהן (התחייה צמח):
יש לך ייעוץ ואתה שומע אותם, אתה בא הנה כדי לשמוע גם דעות אחרות, אז תשמע בסבלנות.

ראש הממשלה ש' פרס:
אני גם — — —

גאולה כהן (התחייה צמח):
בעניין הזה, שלא להגיד "לא", אתה משתמש כאילו דבר לא השתנה בשטח, כאילו זו אותה מפא"י. לא. אתה לא אומר שם "לא", תגיד שם "כן". אם אתה אומר שם "כן", צריך לומר גם כאן "כן".

אבל, ברוך השם אומרים "לא" לעניין המדיני. אם מדברים על בסיס הסכמי קמפ-דייב, התחיה חושבת שצריך לצאת מהמלכוד הזה, אבל לפחות יש 50,000 מתיישבים היום ביהודה ובשומרון. כן ירכו, ומאחוריהם יש לפחות 500,000 אנשים שהם אתם גם בימים רגילים וגם בימי מבחן. זאת היא באמת הדרך היחידה, ההתנחלויות האלה הן הדרך היחידה לא להסכם שלום, אבל לשלום אמיתי.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת זבולון המר, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

זבולון המר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נצביע אמון לממשלה מפני שהמכנה בהקמתה ומפני שהטעמים שבגינם רצינו בה עדיין תקפים והתקוות שתלינו בה עדיין לא התגשמו כמלואן, אבל יש סיכוי שיתגשמו: מכל מקום, אין סיכוי שהן יוגשמו על-ידי ממשלה צרה.

חבר הכנסת, הבעיות שהממשלה צריכה להתמודד אתן, כלומר — שהמדינה ניצבת בפניהן, הן רציניות וקשות: אין כאן בעיה טקטית של הצבעת אמון על פרט זה או זה, אלא שאלה אמיתיות ומהותיות של אמון הציבור שהממשלה יודעת לאן היא צריכה ללכת ולהלך, ואמון העם שהיא מגושת ויחזקת בתחומים של הביטחון והשלום, הכלכלה והחברה, המעיקים עלינו.

חבר הכנסת, אחת הסיבות המרכזיות לרצוננו בממשלת האחדות הלאומית היתה תחושתנו שיש הכרח, לפרק זמן סביר — זמן חירום — כדי להשיב אמון שהתערער אצל חלק מן הציבור, ביד מגוונות אחת. היה נראה בעליל שכנסת חצויה, משמאל לא מימין, בתמיכתה בממשלה, בזמן של תעיה בדרך ואי-ידיעה לאן הולכים, אינה טובה לחיינו הלאומיים והדמוקרטיים.

חברי הכנסת, אין תקווה. לאנשים בישראל אין שום תקווה, שום אשליה לשיפור המצב. "התקווה היחידה" גם היא הזכייה. מדי יום אומרים לנו כולם כי הגדוע ביותר עוד לפנינו, שהמצב עוד ילך ויחריף. הממשלה כל הזמן מרפאה את הכלכלה והכלכלה ממשיכה להידרדר. למה נותר, אם כן, לצפות? לנו, לאיש הקטן, לפועל בבית החרושת, לעקרת הבית, לקצבאי, לקשיש. למה נותר לנו לצפות? אני שואל אתכם, חברי הכנסת: האם לא ברור שיהיה יותר גרוע?

אני חושב, חברי הכנסת, שיש לי בשורה רעה בשבילכם, בשביל כולנו: המצב הזה יוליד את הבלתי-נמנע — התפוצצות. פירוש הדבר הוא אירועים שעלולים לצאת משליטתנו, משליטת הממשלה והחברה; ואם אתם רוצים מלים יותר ברורות — אלימות.

כן, רבותי חברי הכנסת, אני אומר לכם שההתפרצות של "הפנתרים השחורים" בתחילת שנות השבעים תהיה כאן וכאפס לעומת מה שעלול להתחולל כאן בזמן הקרוב ביותר.

חברי הכנסת, אני רוצה להזהיר מפני פרץ של אלימות שעלול לשטוף את המדינה הזאת, עד כדי מרחץ של דמים, ובזמן הזה, אני שומע מרגיש את הדבר הזה מקרוב ובתוך האנשים, שאומרים כי כלי אלימות שום דבר לא יזוז, ואינני יודע, חברי הכנסת, אם הם אינם צודקים.

לצערנו, רבותי חברי הכנסת, היושבים בממשלה הזאת, משני המחנות, המערך והליכוד, כבר אינם מצויים ברחוב זה זמן רב ואינם יודעים את הלך הרוחות הזה. בשנות השבעים הממשלה של גולדה מאיר השתמשה, במשטרה כדי לדכא באכזריות את תנועת המחאה החברתית של "הפנתרים", אבל היום, חברי הכנסת, היום גם משטרת ישראל לא תועיל, לא תוכל לתת תשובה על ההתפרצות האיומה שעומדת לפרץ.

חברי הכנסת, המסגרות הקיימות אינן נותנות פתרון ואינן מאפשרות מוצא לזעם המצטבר. ההסתדרות משותקת בגלל סיבות ידועות, וגם הבחירות הקרבות לא יעוררו אותה. במצב הזה פועלים נואשים ואוכלוסייה "דפוקה", שאין להם מה להפסיד, יפנו אל הדרך היחידה שנותנה להם ואשר הוכחה כדרך יעילה, לצערנו, הלווא היא דרך האלימות.

כאשר אנו נזכרים במאבקים של המערך בהיותו באופוזיציה, רק לפני שנה, נגד הממשלה על שחיקת הקצבאות, על הגידול בעוין ועל ירידת השכר וכדומה, וכאשר אנו עדים היום למה שעושה ממשלה בראשות המערך, בניגוד לכל מה שאמרנו אז, הרי המסקנה היחידה האפשרית היא, שכל הצעדים היו אז למטרות של השגת יתרון פוליטי נגד הליכוד.

חברי הכנסת, הצענו זאת הרכה פעמים, ואנחנו אומרים שוב שהפתרון הוא משולב, כלכלי ומדיני. הבסיס לפתרון הוא ניהול מדיניות של שלום, אי-התשטשות, ויחור על כיבושים והתנחלויות ויחור על מיררן אל חימוש רסני; ולעומת זאת — צדק חברתי, מיסוי פרוגרסיבי וסדר עדיפויות של הקצאת משאבים לאומיים לצורכי רווחה והגברת השוויון.

חברי הכנסת, הממשלה עשתה ועושה את מירב השגיאות האפשריות. הממשלה הזאת ממשיכה במדיניות חוקפנית, מדיניות כיבושים, התנחלויות והתמששות. הממשלה ממשיכה להכביד ידה על החלשים ולהעניק כונוסים לעשירים. הממשלה מתנכלת לקצבאים, לזקנים ולפועלים, ואינה מעיזה לגעת במי שיכול וצריך לשלם. הממשלה מנהלת מדיניות מעוותת המגדילה את הפערים ויוצרת תסיסה חברתית. על כל זה הממשלה הזאת איננה ראויה לאמון הכנסת.

שקיימת חלופה טובה יותר כרגע בחברה הישראלית. השאלה שאנחנו מתעניינים בה היא איך כוונים עתיד לעם שלנו בארצו. אנו מקווים שהממשלה הזאת, כאשר ייתן לה אמון, תצדיק אותו.

הי"ר ד' תיכון:

תודה רבה לחבר הכנסת זבולון המר, רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסובסידיות למוצרי יסוד מהוות מכשיר חשוב ויעיל להקלת הנטל מהשכבות העניות בישראל. המחקר האחרון והעדכני ביותר בנושא הזה מוכיח, ששיעור ההטבה הגלומה בסובסידיות לחלשים הוא כ-10% מהכנסתם, לעומת הטבה של פחות מ-1% למשפחות שבשירותן העליון.

יש כאלה, רבותי חברי הכנסת, הטוענים שיש להעדיף את שיטת ההעברה הישירה. לזאת הם קוראים "סובסידיה לנצרך". אולם הבעיה עם המכשיר הזה של הקצבאות הישירות לנוקמים היא, שהוא נתון לשירותו לכו של האוצר, ואומנם, אנו עדים לשחיקה מתמדת של רמת ההעברות, דהיינו הקצבאות, שחיקה נובעת גם מאי-עדכון וגם כתוצאה ממיסוי. המחקר הג'ל מצביע על כך שבמידה שהקצבאות, אשר נועדו להחליף את ניכוי המשפחה שהיו במערכת המסים לפני ועדת בן-שחר, הולכות ומצטמצמות — נכשלים העקרונות של הרפורמה הזאת. במלים אחרות, פירוש הדבר שהחלפת המכשיר של ניכוי משפחה במכשיר של קצבאות, שאותן שוללים ומצמצמים היום, היא פשוט גזל ועושק של אותן שכבות עניות. הקצבה, שהיא מעין החזר מס לאותן משפחות מרובות ילדים שמשלמות מס הכנסה זהה, נשללת ומטילים עליה מס.

רבותי חברי הכנסת, מה שקוהה עכשיו הוא — ואת זה כולכם מרגישים וצריך פשוט לומר את זה בקול רם ובלתי הפסק — שהסובסידיות ברובן מקוצצות. לפי ההסדר החדש, רמת השכר היא הנמוכה ביותר. לפי פרסומים אחרים, היא מקבילה לרמה של 1980, ואף נמוכה ממנה. ואילו בכל הקשור להקפאה בכיסוי מחירים, גלוי וידוע שאין שום פיקוח אפקטיבי בנושא זה והמחירים פשוט משתוללים.

רבותי חברי הכנסת, המרכיבים של העסקה כוללים, בין היתר, השגת פיתוח ריאלי על-ידי מדיניות גמישה יותר של שער החליפין, כדי להביא לצמצום הסובסידיות ליצוא, אולם, מבחינת הסקרים במשק, הפירוש המעשי היומיומי של מדיניות זו הוא שחיקת שכר ושחיקת כוח הקנייה של ההכנסה הפנויה, בשל עליות מחירים ללא פיקוח.

גם המרכיב השלישי של המדיניות החדשה, מדיניות הריבית של בנק ישראל, גורם לתוצאה דרמטית מבחינתם של השכירים במשק: פיטורין, העמקת האבטלה וירידה בשכר.

חברי הכנסת, כל אלה אינן נבואות שחורות בעלמא, אין אלה ספקולציות או תחזיות — והן המדיניות המוצהרת המתבטאת לא רק בעסקת החבילה ב', בהסכם המשולש בין הממשלה, המעסיקים וההסתדרות, אלא יש לה ביטוי בחוק ממש, וזה מביא אותנו למלכוד שאליו נקלעה ההסתדרות כאשר הסכימה לתנאים האומללים של העסקה הזאת, וזה מסביר מדוע ההסתדרות מוצאת עצמה מופתעת ומרומה על-ידי סדרה של העלאות מחירים חד-צדדיות מצד הממשלה, ומדוע איננו ההסתדרות לפרוש מן העסקה עם איומי סרק. האיום להביא את הממשלה לבית-המשפט הוא מגוון וראוי רק ללעג, כי ההסתדרות כבולה להסכם הזה בככלי חקיקה.

היו"ר ד' חיון:

תורה לחבר הכנסת צדלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי רשומבסקי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב ראש, חבר הכנסת, איני יכול שלא להגיד על דברים ששמעתי אתמול מפי ראש הממשלה, כאשר ענה על שאלות של תלמידים באילת ואמר, בתשובה על שאלותיהם: מדוע אנתנו נוקטים יד קשה כלבנון — יד כדול, אגרוף ברזל, יד חזקה, וכיטורים נוראים דומים — את הדברים האלה: ייתכן שלטווח ארוך מדיניות היד הקשה תביא נזקים, אבל צבא צריך להגן על עצמו.

היום שמעתי דברים דומים, כאשר ראש הממשלה נתלה בו הסור, כדי שלא לתת תשובה על השאלה, מדוע מטעמים של עצמנו איננו יוצאים מלבנון, הוא נתלה בנימוק הסור כדי לברוח מן השאלה הזאת. לדעתי, כאן הטעות והמלכוד. צבא לא נועד להגן על עצמו. צבא נועד להגן על העם ועל גבולות המדינה. איך לצבא שנקלע למציאות שבה כל ייעודו הוא הגנה על עצמו. זה המלכוד האמיתי החמור של מלחמת לבנון, שהביאה את הצבא למצב הזה.

מדיניות היד הקשה, וראש הממשלה צריך לדעת זאת, עוד תגרום לקורבנות רבים מאוד. יש לחסוך אותם היום על-ידי יציאה מיידיית ומסודרת של צה"ל מכל לבנון, גם מהגזרה המערבית.

אדוני היושב ראש, יש לנו סיבה טובה מאוד להגיש אי אמון לממשלה על רקע הפרסום על התרחבות ממדי העוני בישראל. ביטול הסוכסידיות והעלאות המחירים האחרונות, על אף שמדובר כריז-יושב ששנת 1983 ולמרות העובדה שממשלה זו לא היתה אז בשלטון. הרי כמו אז כך גם היום מסור השלטון באוצר בידי הליכוד. הרי האוצר יצחק מודעי הוא שר האוצר החמישי ברציפות מבית-מדרשו של הליכוד, שהביא עלינו את אסונות החברה והכלכלה כפי שאנו חודים בהם היום. אלא שכניגוד לארבעת שרי האוצר הראשונים, שזכו לקיתונות של ביקורת מפי יצגני המערך, מתעטף שר האוצר הפעם במעטה של המערך ומחמיר את מצב העוני ללא התנגדות. מחמיר את מצב החלשים ופועל לטובת הספקולנטים, גם כן ללא התנגדות. קרה שגם ההסתדרות מולכדה, גם היא עוקרת מיכולתה ומתפקידה במאבק הזה. כתבו העיתונים לנוכח המרד הקל שקם בקרב סיעת המערך? — פרס דפק על השולחן וכל המורדים נעלמו מתחת לשולחן.

לפני שבוע הועלו המחירים לא בין 3% ל-5%, כפי שכתוב בחוק שהתקבל ככנסת, אלא בין 5% ל-26%. ולא היתה התנגדות ולא היתה התקוממות ולא היתה שום תגובה. מספר הבלתי-מועסקים במשך כבר עבר את ה-100,000, וזה לא גורם יצרני. כל מה שאומר היום עומד על תלו ונאמר עוד לפני 13 חודש על-ידי ראש הממשלה עצמו, שנאם כאן היום כפי ששמענו אותו.

חבר הכנסת, מי אמר את הדברים הנכונים והצודקים האלה: "המספר הנורא הזה של חצי מיליון אנשים מתחת לקו העוני, חצי מיליון נשים, וקנים וסף, ובתוכם כלולות 145,000 נפשות של משפחות עובדים ששכרם נשחק, עוד 220,000 אנשים ובתוכם 110,000 לידים, ידו אל מתחת לסף העוני". והוא ממשיך ואומר: "לא סתכסם באמצעים לפרנס את הקרואליצה". שימו לב איזו מנגינה זאת, ואני ממשיך וקורא: "להגדיל את מנגנון הממשלה, שריה, סגניה, פקידיה, רכביה, הבאתם גיאוח לכורסה ושפל למצפון. הרי מה שנגזל מילדים

אלה, אמר אז מי שאמר, "כמזון, כדור, כחינוך, כבריאות ובשמחת חיים ראשונה, איש לא יוכל להשיב להם בעתיד. ועכשיו" — ממשיך אותו נואם ואומר — "לא די בכך עד שהחלטתם להטיל על האנשים האלה אגרת חינוך, ועוד מעט אגרת כריאות".

רבותי חבר הכנסת, אדוני היושב ראש, דברים אלה נאמרו לפני שנה וחודש בלבד על-ידי יושב-ראש האופוזיציה דאז, ראש הממשלה דהיום, מר שמעון פרס. בצדק הוא אמר את הדברים האלה, ולכן נקבעו אז — לא על-ידי מר שמיר, ולא על-ידי כהן-אודגד, ולא על-ידי יצחק מודעי, שהם האשמים המפורשים לחורבן הכלכלי, לעוני שהעמיק ולספסרות שפרחה ולעבודה שהושפלה, אלא על-ידי מר שמעון פרס ובאותו נאום — הקביעות שאותן אביא להלן.

שימו לב למה שאמר שמעון פרס: "אנתנו נחזיר למשטר של עבודה. העבודה תזכה אצלנו בתימוכין, ולא ההתעשרות הקלה. העדיפות חנתון לעלפי הייצור, הייצור והידע". וביתחיים, מה קרה? האבטלה גדלה, שכר העבודה ירד, ואין השקעות לעידוד הייצור.

עוד המשיך ואמר אז שמעון פרס: "ערין מצויים בארץ אנשים שאינם משלמים מס אמת. אנתנו נתבע שישלמו את חלקם האמיתי בקיום המדינה. נתבע גם שישקיעו בפיתוח הארץ. מצוי בישראל הון עתק וגלוי". היום שמענו משמעון פרס פזמון אחר לחלוטין, שלא השכחות האלה נמצאות מתחת לקו העוני, שהמדינה נמצאת מתחת לקו העוני.

מה קרה? מה קורה בפועל מאז אותו נאום מלהיב? עכשיו משלמים מס אמת? החברות והספקולנטים משלמים את חלקם האמיתי בקיום המדינה? כפי שתבע שמעון פרס? אם מצוי הון עתק וגלוי, מדוע לא נטפלים אליו כשרוצים להטיל מס רכוש, אלא דווקא לשכחות הביטוינות ומטה? אלה הבטחות של ראש האופוזיציה דאז וראש הממשלה דהיום?

אבל הוא המשיך ואמר: "נחוקק חוק של שכר מינימום, נחזיר את קצבת הילדים לשיעור של 5% מהשכר הממוצע במשק, נתקן את נטל המיסוי על-ידי הנהגת מדרגת מס נמוכה יותר". שימו לב, את זה לא אני אמרתי. את זה אמר שמעון פרס, ששמעתם אותו היום. מה קרה כינתיים? איפה חוק שכר מינימום? מה השיעור שלו? מתי הוא יתקבל? הרי אפילו ההצעה שהצעתי לשלם את השכר של השכירים עד ה-5% בתודש ולא עד ה-15% כהורדתם בקולות של המערך והליכוד יחד וגרמתם עוד לכמה אחוזי אובדן לשכר. זאת ההבטחה לגבי מעמדו של השכר?

קצבת הילדים, שעליה שמענו את הדברים כפי שנאמרו לפני 13 חודש — אני יכול להראות לכם את זה בצבע המערך שישנו כאן, הוכחש היא תחזור לשיעור של 5%. לפני שנה הקצבה היתה 2.6%, השנה היא 2.5%, והיא ירדה לחצי משיעורה. מה קרה? איפה ההבטחות? שלוש פעמים הוטל מיסוי על קצבות הילדים המסכנות האלה. פעם אחת בזמן הרפורמה, כשהיא נכללה במערכת מס הכנסה על-ידי שיטת הויכור. פעם שנייה, בשנה שעברה, כשהוטל מס הכנסה על הקצבות לילד ראשון ושני, והשנה גם לילד השלישי. פעם שלישית, השנה, כשמוטלת אגרת חינוך, שזאת בעצם אותה משמעות. מה נאמר מקצבות הילדים? איפה מדרגת המס הנמוכה יותר שאותה הבטיח שמעון פרס לפני שנה?

ועוד המשיך ואמר ראש הממשלה: "נבטיח את ערך הקצבה לגמלאים על-פי חוק הביטוח הלאומי ונדאג לשיפור רמת חייהם". רבותי, לא עברו 13 חודש והיום הדוח כבר מגלה

אורגני שהם לא רוצים את השלום. הם מכינים שלום פירוש פשרה טריטוריאלית והם אינם רוצים את זה. הם מפחדים מהתמודדות עם הנושא הזה, כי כאשר מתמודדים עם הנושא צריך גם להגיד מהי האלטרנטיבה, מפני שאני חושב שהם מכינים, שרי הליכוד וחבר הכנסת של הליכוד, שאם אין פשרה טריטוריאלית לא יהיה שלום, ואם לא יהיה שלום נחיה על חרבנו. גם אם נצא מלבנון, נימצא בכך דמים גרוע יותר בשטחים, בגדה, ביהודה ובשומרון וכדומה. והם מפחדים מן הדבר הזה, אבל הם גם מפחדים להגיד את האמת, שלא יהיה שלום אם לא תהיה פשרה. ולכן המלה "שלום" פותחת בפניהם איזה מין תיבת פנדורה נראה שהם לא יודעים להתמודד איתה.

אמל נסראלדין (הליכוד):

בינתיים הם עשו את השלום.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

הם עשו את השלום עם מצרים, זה נכון. איש לא ייקח זאת מהליכוד, וכמיוחד ממנחם בגין, שעשה את השלום עם מצרים. אבל אחת, חבר הכנסת אמל נסראלדין, יודע שאין דומה מצרים לשטחים, ליהודה ולשומרון —

אמל נסראלדין (הליכוד):

זה נכון.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— ולכן הנכונות בגין לוותר על דבר שהיה לו זר — סיני, ולוותר גם על התיישבות, דבר שהיה לו זר, היא דבר אחר לגמרי מנכונות לוותר על שטחים. גם בשבילי זה משהו אחר, אבל אני מוכן לזה, מפני שאני רוצה לחיות כאן בשלום. הליכוד נמצא בדילמה, והוא אינו יודע איך לצאת ממנה: מצד אחד הוא אינו רוצה להתחיל את תהליך השלום, מפני שהוא יודע שהוא צריך אז לוותר על שטחים והוא לא רוצה לוותר על שטחים, אבל מצד שני אם הוא לא ילך לתהליך הזה, הוא מוכרח להגיד לעם שלנצח נחיה על חרבנו, ואין לו האומץ להגיד את זה. הוא יודע שהעם לא יהיה מוכן לקבל את הדבר הזה. זה המצב שבו נמצאת האממלה.

בגלל המצב הזה, מפני שיש ממשלה אחדות ומתנה אחד בה פתוח לקראת השלום והמחנה השני סגור — מטעמים אידיאולוגיים ופסיכולוגיים — אני חושב שצריכה להיות, וביתר שאת, יוזמה מצד ממשלת ישראל לכל אפשרות של שלום, גם יש לקבל כל פנייה בנכונות, בחיוב, ברצון, ולא לראות כל דבר בחשדנות שמה שבו סכנה; וכן, ליוזם וליוזם כי לנו השלום הזה נחוץ יותר מכל אחד אחר. אנחנו לא נמשיך להתקיים כאן כמדינה דמוקרטית, חופשית, בריאה, מבוססת על כלכלה בריאה, מבלי שנשיג את השלום. השלום הוא המפתח לכל עתידה של מדינת ישראל ואת השלום אפשר להשיג רק בדיעה שמוכרחים להתפשר ולוותר. לכן אנחנו צריכים להיות בעלי יוזמה יותר מכולם בדבר הזה.

השר י' הורביץ:

אפשר לשאול אותך?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

לא, אני רוצה לנמור.

אני רוצה לעבור מנושא זה לדבר שהוא דווקא מופנה יותר לצד השני של הכית: אני שומע יותר מדי דברים על היד החזקה. כאשר היד החזקה אומרת: אני צריכה להיות חקופה כדי לשמור על חיילי צה"ל מפגיעה — אני יכול להבין זאת. אבל הייתי רוצה לשמוע לא רק שמשמשים ביד חזקה אלא גם ששומשים ביד חקופה ולא חזקה, מפני שעוצמה מביאה עוצמת נגד, אלימות מביאה אלימות נגד, ואלימות משני

שכות הקנייה של קצבת הזיקנה בימי הליכוד ירד באופן משמעותי, וכי מערכת הפנסיות מעבירה נשחקו עד שהגענו למצב האבסורדי, שבעוד קשישינו וגמלאינו יצאו לכל רובדי החברה והכלכלה בישראל, הרי 85% של הקשישים במדינת ישראל נמצאים במחצית הענייה של האוכלוסייה. זוהי בושה וכלימה. זהו אות קץ, בוז וגנאי במצחה של הממשלה הקודמת ושל הממשלה הנוכחית, שאני קובע כאן בוודאות שהיא מחמירה את המצב הזה.

האם לכן הבטחות ייקרא? היכן ראש הממשלה שיענה על זה? הוא סיים את נאמרו בסיים מזהיר, כאשר אמר: "איש אינו יכול לומר שהבטחנו ולא קיימנו, וגם מה שאנחנו מבטיחים היום — נקיים". כה אמר שמעון פרס. אנחנו נמצאים היום חצי שנה לאחר ששמעון פרס הוא ראש הממשלה וההבטחות האלה לא רק שאינן מקרימות, ההיפך הגמור מכולן מקרים.

מה אנחנו צריכים לעשות עכשיו? להמחין ולחכות עד שכולם יהיו עניים? אם היום אומר ראש הממשלה: מה אתם מתנכאים? בשם מה אתם מדברים, בממצאים של העבר? מה אנחנו צריכים לעשות? לראות איך הגמלאות נשחקות, קצבאות הילדים נשחקות, השכר יורד, הילדים מוצאים ממעונות היום, האוכלוסייה בבתי הסוהר גדלה ולהניח למצב שיידרדר עד כדי כך, שאז נבכה על עוד עשרות אלפי משפחות שירדו מתחת לקו העוני? — לא, מוטב שהיום הממשלה תהא תוכה באי-אמון ובלבד שהאסון הזה לא יקרה. לכן היא ראויה לאי-אמון.

הי"ר ד' תיכון:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

ואחרי — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני הישכר, כנסת נבחרה, לא ארכר על הבעיות הכלכליות. על כך היה לנו דיון בעת הדיון על התקציב בשבוע שעבר, התמיכה הבלתי-נלהבת שהיתה לתקציב הזה מצד כל חלקי הבית וההצבעה הפורמלית בעדו מצד הקואליציה הוסיפה, שאין אמוך רב במדיניות הכלכלית. אבל, לחזור על הדברים אין טעם.

אני רוצה לייחס את דברי לנושאים של מדיניות חוץ וביטחון. אני רוצה להתייחס לנקודה, שאני, בתור אדם שלכו חצוי בשבתו בקואליציה הזאת, די שמח שמבחינה מסוימת הממשלה הזאת מורכבת משני חלקים שאינם דבקים זה בזה, והדבר מוצא את ביטוי במדיניות חוץ וביטחון. בעוד המערך, במיוחד בדמותו של ראש הממשלה, מנסה ככל מה שנוגע לאפשרויות השלום לעשות מאמצים כנים, בתנאים הקשים ובאילוצים הקשים שבהם הוא נמצא, כדי להזיז את תהליך השלום — אם כי הייתי רוצה יוזמה רבה יותר, ואתייחס לכך — הרי מהצד השני, מצד הליכוד, אני רואה תופעה מוזרה ביותר. קודם כול יש דבר מעניין מאוד, שכל אותם אבירי הסכמי קמפ-דייוויד, כמו ממלא מקום ראש הממשלה שמיר והשר ארנס, שלא הצביעו בעד הסכמי קמפ-דייוויד בכית הזה, כאשר היה דיון, ולא תמכו במנהיג בגין שהתחנן וביקש מכולם שיצביעו בעד, הם היום צומחים ותומכים את יחדותיהם על הסכמי קמפ-דייוויד כאילו הם עשרת הדיברות ואי-אפשר לזוז מתג אחד בהם.

מה שיותר רציני, מה שיותר מדאיג הוא ההתייחסות של הליכוד לכל מה שקורה כאשר איזה תהליך, או איזה פתח, או איזו נימה של אפשרות לשלום מתעוררים, ומתחילים לדבר בכיוון הזה. לא רק שהם מגלים פחד, אלא יש מעין בריחה, מעין סלידה בפני התהליך הזה. אני חושב שהדברים האלה אינם מקריים. הדברים האלה אינם נובעים מתוך איזה דבר

אוניברסיטה כשטח סגור. אותה מדיניות ואותו הלך מחשבה של כוכש קיימים גם בלבנון וגם בשטחים הכבושים. זאת במקום לנהל משא-ומתן עם הנציג הלגיטימי של העם הפלשטינאי. אש"ף, להשגת שלום צודק ובר-קיימא.

לאור כל האירועים, לאור כל מה שקרה ומה שעומד לקרות בלבנון, אנו קובעים ודורשים: המשך המלחמה בלבנון הוא הוספת חטא על פשע. לכן על צה"ל לפנות לאלתר את כל שטחי לבנון ללא תירוצים וללא השהיות.

יש לפרק את צבא השכירים, הירוע בשם הכוכב "צבא דרום-לבנון". קיומן של יחידות אלה, שהוקמו על-ידי צה"ל והן מאומנות וממומנות על חשבון אזרחי ישראל, מנוגד לסעיף מפורש בחוק-יסוד: הצבא, לכל היגיון מדיני ולכל מוסר אנושי.

האחרים לפתיחת המלחמה, להמשכה ולהארכתה חייבים לתת את הדין הציבורי. לשם כך יש להקים ועדת חקירה ממלכתית שתכנס לעובי הקורה ותפרסם דוח מלא וגלוי על המלחמה ועל פשעיה.

מדיניות הדי החוקה, שפירושה המעשי הוא הטלת טרור ממלכתי על האוכלוסייה הכבושה בלבנון, היא בבחינת פשע כפול: פשע בין-לאומי ופשע לאומי. לכן יש להפסיקה ומיד.

ומאחר שהממשלה אינה נוהגת כך, היא אינה ראויה לאמון.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה לחבר הכנסת מוחמד מיעארי. רשות הדיבור לאחרון הנואמים. חבר הכנסת מאיר כהנא, בבקשה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כואב ורוא מי עלה היום בכנסת ישראל להביע אי-אמון לממשלה: רק"ח, המתקדמת, ר"צ ומפ"ס. ארבע מכות וחוליות רעים לקיים בנו את הפסוק: "והפלא ה' את מכותיו" — מכות גדולות ונאמנות, וחלים רעים ונאמנים. אי-אמון.

מצד אחד קמים ערבים הנשבעים אמונים לאמנת אש"ף, ערבים שהם בגדר ציר נאמן לשולחין, ערפאת. ומצד שני, יהודים, שדווקא עליהם נאמר: "כי דור תהפכת המה, בנים לא אמן בס".

בכל עם ומדינה נורמלית היו מזמן מקיאים את החוליע הנאמן. הכת של מוסקבה והכנופיה של שניים — הגיס החמישי בחוכנו. כל עם שפוי היה מתקומם נגד כת של שונאי ישראל המונה בחוכה חבר כנסת, אשר בשבוע שעבר קם בפומבי במזרח-ירושלים וחירף וגידף את מדינת ישראל כאשר הוא מכנה אותה אויב. כוונתי לאיש צר ואויב, יואד הרע הזה, ושותפיו לשונאי ישראל — רק"ח.

כל מדינה בעולם, שיש לה שמץ של כבוד עצמי, היתה מגרשת מהפרלמנט שלה את הכנופיה של שניים אלה שנסעו ללחון את יור של רב-הטבחים ערפאת, יימח שמו, כדי להביא לחיסולה של הציונות.

אך מה לעשות עם ממשלה שמזמן איבדה כל אמונה בהקדוש-כרוך-הוא ובעצמה, ממשלה אשר קיימה בעצמה את הפסוק "כי פסו אמונים מבני אדם".

למעשה באמת מגיעה הכעת אי-אמון לממשלה, לקיים עוד פסוק: "אם לא תאמינו כי לא תאמנו".

הצדדים מביאה לשנאה מתמשכת: וגם כאשר נחזור לגבולנו, השנאה הזאת תדרוף אותנו. ומה נשיג? — שיצאנו להילחם בפלשתינאים ויצדנו לנו אויב נצח, השיעים. זו תהיה הסכנה הגדולה. לכן, אני מבקש שלא לדבר על די חוקה ולא להשתמש בדי חוקה, אלא לדבר על שכל טוב, על שכל ישר, על ראש חושב ובקור רוח להתמודד עם הבעיה הזאת. אני אומר שאיננו צריכים להגן על חיילינו, אבל אנחנו צריכים קודם כולל לדאוג לכך שנצא מהר ככל האפשר ולא נמשיך את השהייה שלנו. שגורמת לנו רק נזקים איזמים; ושנית, שלא נהפוך את הדין הקשה לאירו אידאולוגיה — אם לנו יהיה רע, גם לכם יהיה רע — אלא נראה ביד התקיפה רק אמצעי להגן על חיילינו, ונדע שכאשר נחזור נצטרך לחיות עד כמה שאפשר בשלום עם השכנים האלה, שאנחנו כמו ירינו יכולים להפוך אותם לאויבים לשנים רבות, וכך נצא מהמלחמה הזאת עניים עוד יותר משתארנו לעצמנו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואחריו — לאחרון, חבר הכנסת מאיר כהנא.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מה עוד יש להוסיף על הדברים שנאמרו בכנסת, בעיתונים, מפי אזרחים וחיילים, על הטרגדיה הזאת הנקראת מלחמת לבנון?

מאיר כהנא (תנועת כך):
שום דבר.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

לאחר שהתבררו העובדות והכוונות של המלחמה, מלחמה ארוכה זו, אין אדם המצו היום לקרוא לה מלחמת "שלום הגליל", כפי שעשו פעם, לשם הסוואה, הטעיה והולכת שולל. דרושה עזות מצח גדולה כדי להשתמש במונח זה. כולם מודים היום, מי בקול רם, ומי בלחש, כי המלחמה בלבנון נכשלה כישלון חרוץ, הן מבחינה צבאית והן מבחינה מדינית.

אבל הדבר הטרגי ביותר הוא שאין בממשלה אדם, לא ראש הממשלה, לא שר הביטחון, המצו לקום ולשים קץ למלחמה זו מיד. בורחים לשלבים, ללוח זמנים מדיני — כפי שהגדיר זאת ראש הממשלה כיום — במקום לוח זמנים קלנדרי מוגדר וברור, וכתוצאה מכך מתחילים להמציא תירוצים וטיעוני סרק: רוצים לצאת, אבל מפעילים נגדנו טרור. מה מצפה ראש הממשלה מעם, שכבשו את אדמתו, ששהים שם 1,000 ימים ולילות שלמים ולא אומרים מתי בדיוק יוצאים לגבול הבין-לאומי, אם בכלל — שישב ויתפלל? טבעי הוא שתהיה התנגדות לכוכש ומלחמה ככוכשים. וכאן מתחילה השרשרת הידועה היטב: כיכוש יוצר התנגדות לגיטימית, הכוכש קורא לה טרור ומפעיל יד קשה שמגבירה את ההתנגדות. הכוכש מתחיל להצטדק, ממציא נורמות שונות ומכביד את צורת התגובה, ואז מותר להשתמש בעונש קולקטיבי, להרוס בתים, להרוג לשם הרג ונקם, להתאכזר, לעצור תורמי דם לפצועים, כפי שקרה, ואף להתעלל בגופות. פשוט, מימוש מדיניות האדמה החרוכה, שהוא קצה הטמטום של כל כוכש.

כור היום, כי אחת המטרות של מלחמת לבנון. היתה לצור מצב שבו יוכלו לבצע מזימות ידועות בשטחים הכבושים, ביהודה, בשומרון ובצפת-עזה, כדי לסגור כל אופציה לשלום צודק. והנה, מדיניות הדי החוקה מופעלת גם בלבנון ועוברת גם לשטחים הכבושים, עד כדי הכרח

היו"ר ד' תיכון:
 אתם ממחרים?
 יהושע מצא (הליכוד):
 בדיון על התקציב לא היה שום שר של הליכוד במשך שלושה ימים.
 היו"ר ד' תיכון:
 חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ כ ע

בעד הצעת סיעת מפ"ם
 להביע אי-אמון לממשלה — 14
 נגד — 50
 הצעת סיעת מפ"ם להביע אי-אמון לממשלה
 בגלל ממדי העוני והעלאת מחיריהם של
 המוצרים המסובסדים לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
 הצעת האי-אמון של סיעת מפ"ם לא נתקבלה.
 אנחנו עוברים להצבעה על הצעת האי-אמון הבאה. מי
 בעד הצעת סיעת חד"ש להביע אי-אמון לממשלה? מי נגד?

ה צ כ ע

בעד הצעת סיעת החזית
 הדמוקרטית לשלום ולשוויון
 להביע אי-אמון לממשלה — מיעוט
 נגד — רוב
 הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום
 ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל
 מעשיהם של כוחות הביטחון בלבנון ובגדה
 המערבית, בשל העלאת המחירים, ביטול
 הסובסידיות והפגיעה בקצבאות ובמענקים
 של הביטוח הלאומי לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
 הצעת האי-אמון של סיעת חד"ש לא נתקבלה.
 אנו עוברים להצבעה על ההצעה השלישית. מי בעד הצעת
 סיעת ר"צ להביע אי-אמון לממשלה? מי נגד?

ה צ כ ע

בעד הצעת סיעת התנועה לזכויות
 האזרח ולשלום להביע אי-אמון
 לממשלה — מיעוט
 נגד — רוב
 הצעת סיעת התנועה לזכויות האזרח ולשלום
 להביע אי-אמון לממשלה בשל העלאת
 מחיריהם של מוצרי היסוד והתרחבות מעגל
 העוני בישראל לא נתקבלה.

מה מעיק על שונאי ישראל היושבים בכנסת? "היד
 הקשה" של צה"ל בלבנון? ההתפרצות בלבנון שבה נהרגו
 שונאי ישראל השיעים? בהודמנות זאת, כאשר עם ישראל
 עומד בעזרת השם לחגוג השבוע את חג הפורים ואת נקמתו
 ההיסטורית על אויביו, וכשלפני זיכרונותיהם של כל חיילי
 צה"ל, השם ינקם דמם, שנרצחו על-ידי השיעים האלה, רצוני
 מעל במת הכנסת להביע את רגשותיהם של כל היהודים
 השפויים והנאמנים, אשר לא נדבקו במחלת ה"שרידים".
 כתגובה על הריגת השיעים כדאי מעל במה זו לומר: "ברוך
 שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. כן יאבדו כל אויביו ה".

כן, מגיעה לממשלה זו הבעת אי-אמון כשכבט לגו כסילים.
 אך לא משונאי ישראל אלה, כגון הכת של מוסקבה והכנפיה
 של השניים, וגם לא מעוכרי ישראל מפ"ם ור"צ, המייצגים את
 כוחות החושך ופולוגות הסער של השמאל, המתיוונים,
 המתגוויים, הערברכ בתוכנו, חולי מארת ה"שרידים".

מעל במה זו אני פונה לקדוש-ברוך-הוא לתת לי את הכוח
 להגיע לשלטון כדי להגשים את הפסוק: "ונכחה עד בלתי
 השאיר לו שריד".

מגיע לממשלה זו הבעת אי-אמון על זה שיותר משנה
 כבלה את ידיהם של חיילינו בלבנון וככך הביאה לידי רצח
 עשרות מבנינו. הכניסו אותם לתוך ים של שיעים, שונאי
 ישראל, כאשר הם מטרה למטעני צד, לרפ"ג, לקטל אכזר.
 אחרי כל פיגוע ואחרי כל רצח שמענו: צה"ל פתח בסריקות
 והמשפחות פתחו בהלוויות. ככלו את ידיהם של החיילים
 ועכשיו שמענו, אחרי שמכניס את הכריחה השפלה, שגילו את
 הייד הקשה. מה יום מיומיים? שר הביטחון גילה את
 אמריקה: רק ייד קשה? תגן על החיילים. אם כן, למה התרתם
 את דמם עד עכשיו? למה לא שחררתם אותם לטפל בערבים
 קודם, בדרך היחידה שהם מכינים, ייד קשה?

כל חייל צה"ל שנרצח בלבנון, לפני המדיניות של הייד
 הקשה, דמו בראשה של הממשלה הזאת, ובגלל זה מגיע להם
 אי-אמון, מפני שהרסתם את תרמית צה"ל בעיני ערביי העולם.
 צה"ל אינו נסוג, הוא כורח, ואחריו תיפולנה שוב הקטיושות
 על הצפון: אז יכרתו התושבים ומר פרס יקיים את הבטחתו
 ויחזיר את צה"ל ללבנון תחת אש כבדה וקטלנית. כל זה משום
 שלא היה לנו האומץ לנקוט את הפתרון האמיתי היהודי.

שר הביטחון בקולו המדכא קובע: אין פתרון טוב בלבנון.
 יש פתרון טוב, פתרון שיבטיח את שלום הגליל ואת שלום
 החיילים: להשאיר את צה"ל בלבנון ולגרש את השיעים
 לכירות.

מגיעה לממשלה הזאת הבעת אי-אמון על זה שהיא
 מפקירה חלק מארץ-ישראל, ודרום-לבנון הוא חלק מארצנו
 הקדושה בדיוק כמו יהודה ושומרון ומשמר-העמק. בושה לנו
 והקדוש-ברוך-הוא לא יסלח לנו. בשביל כל זה מגיע לך,
 ממשלה אומללה, מכות ארבעים, אך לא משרצים אלה. אסור
 ליהודי להתחבר להם, וכמו שנאמר: "באורח רשעים אל תבא".

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא.

רבוחי חבר הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. קיימות ארבע
 הצעות אי-אמון ובקשה להצביע עליהן בנפרד. אדוני מזכיר
 הכנסת, אתה תמנה בבקשה. אני עובר להצבעה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

תצביע, אני רוצה שהממשלה תיפול.

חוכרת כ"ד, ישיבה ס"ו, י"ב באדר התשמ"ה (5 במרס 1985)

— הצעות סיעות מפ"ם, חד"ש, ר"צ והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' חיכון:

הצעת סיעת ר"צ לא נתקבלה.

אנו עוברים להצבעה על הצעת האי-אמון הרכיעית. מי
בעד הצעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון
לממשלה? מי נגד?

— רוב

נגד

הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום
להביע אי-אמון לממשלה בשל "היד הקשה"
שהונהגה כאחרונה בלבנון לא נתקבלה.

היו"ר ד' חיכון:

הצעת האי-אמון של הסיעה המתקדמת לשלום לא
נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת סיעת הרשימה

המתקדמת לשלום להביע

אי-אמון לממשלה

תודה רבה. הישיבה הבאה מחר, בשעה 11:00. הישיבה

נעולה.

— מיעוט

הישיבה ננעלה בשעה 20:21.